

Onnozelaar dade zigt: In hoeverre is het tussentaalonderwijs relevant voor Frans- en anderstalige leerders van het Nederlands?

Auteur : Ricourt, Gatien

Promoteur(s) : Perrez, Julien

Faculté : Faculté de Philosophie et Lettres

Diplôme : Master en langues et lettres modernes, orientation germaniques, à finalité didactique

Année académique : 2022-2023

URI/URL : <http://hdl.handle.net/2268.2/19116>

Avertissement à l'attention des usagers :

Tous les documents placés en accès ouvert sur le site le site MatheO sont protégés par le droit d'auteur. Conformément aux principes énoncés par la "Budapest Open Access Initiative"(BOAI, 2002), l'utilisateur du site peut lire, télécharger, copier, transmettre, imprimer, chercher ou faire un lien vers le texte intégral de ces documents, les disséquer pour les indexer, s'en servir de données pour un logiciel, ou s'en servir à toute autre fin légale (ou prévue par la réglementation relative au droit d'auteur). Toute utilisation du document à des fins commerciales est strictement interdite.

Par ailleurs, l'utilisateur s'engage à respecter les droits moraux de l'auteur, principalement le droit à l'intégrité de l'oeuvre et le droit de paternité et ce dans toute utilisation que l'utilisateur entreprend. Ainsi, à titre d'exemple, lorsqu'il reproduira un document par extrait ou dans son intégralité, l'utilisateur citera de manière complète les sources telles que mentionnées ci-dessus. Toute utilisation non explicitement autorisée ci-avant (telle que par exemple, la modification du document ou son résumé) nécessite l'autorisation préalable et expresse des auteurs ou de leurs ayants droit.

Onnozelaar dade zjzt

In hoeverre is het tussentaalonderwijs relevant voor
Frans- en anderstalige leerders van het Nederlands?

Mémoire présenté par **Gatien RICOURT**
en vue de l'obtention du grade de Master
en langues et lettres modernes, orientation
germaniques, à finalité didactique

Promoteur : Pr. Julien PERREZ

Dankwoord

Allereerst wil ik mijn dankbaarheid uiten aan Ethias, die mij de kans heeft geboden om volledig ondergedompeld te worden in de Vlaamse spreektaal dankzij mijn eerdere functie als bijstandsverlener. Deze leerrijke ervaring heeft mij de mogelijkheid gegeven om volledig vertrouwd te raken met de nuances van de Vlaamse spreektaal in interacties met collega's, klanten en hulpverleners. Deze kleine verschillen, vergeleken met de standaardtaal die ik op school heb geleerd, waren enigszins verwarrend en ik kon ze niet echt definiëren. Het was pas toen ik aan de universiteit begon te studeren, dat ik de gelegenheid kreeg om deze mondelinge verschillen van een naam te voorzien, en dit was te danken aan het college *Langue néerlandaise approfondie* gedoceerd door Prof. Julien Perrez. Ik wil dus mijn promotor Prof. Julien Perrez ook bedanken voor: het aanvaarden van dit specifieke onderwerp, het delen van zijn wetenschappelijke bronnen, zijn onmisbare begeleiding, zijn aanmoedigingen, zijn waardevolle adviezen... Ik wil ook graag de BAC3-studenten van het college *Linguistique néerlandaise II* bedanken voor hun actieve deelname bij het experiment. Zonder hun bijdrage had deze scriptie niet kunnen worden voltooid.

Mijn dank strekt zich ook uit tot Prof. Laurent Rasier, die andere wetenschappelijke bronnen heeft gedeeld en de *tussentaal* heeft behandeld in zijn taalkundige mastercollege over taalvariatie. Ik wil ook Prof. An Van linden bedanken voor haar taalkundige mastercolleges, die me enorm hebben geholpen bij het beheersen van Excel voor de verwerking van taalkundige gegevens.

Nogmaals wil ik mijn dank uitspreken aan Ethias, die mij de gelegenheid heeft geboden om intensief het (Belgisch-)Nederlands te oefenen. Mijn dank gaat ook uit naar al de Vlaamse collega's, die geduldig hebben gereageerd op mijn talloze taalkundige vragen (bijvoorbeeld het onderscheid tussen *je moogt* en *je mag*...).

Tot slot wil ik speciale dank betuigen aan mijn (voormalige) collega's van het *Institut des Langues Modernes* in Luik. Hun steun is een onschatbare bron van aanmoediging geweest gedurende het hele proces van het uitvoeren van deze scriptie.

Inhoudsopgave

Overzicht tabellen	7
Overzicht grafieken	7
Overzicht figuren	7
1. Inleiding	8
2. Over taalvariatie in het onderwijs: context	12
2.1. Het Franstalig onderwijs	13
2.1.1. Het middelbaar onderwijs	14
2.1.2. Het volwassenenonderwijs	15
2.2. Het Nederlandstalig onderwijs	15
2.2.1. Het OKAN-onderwijs	16
2.2.2. Het volwassenenonderwijs	16
2.2.3. Het hoger onderwijs	17
3. Casestudy	19
4. Kenmerken van de tussentaal	22
4.1. Fonologie	22
4.1.1. H-procope	22
4.1.2. Apocope en syncope	22
4.1.3. Proclise	22
4.1.4. Regionale klanken	23
4.2. Morfologie	25
4.2.1. Niet-standaardtalige pronomina	25
4.2.2. Accusativisme	26
4.2.3. Lidwoord bij mannelijke persoonsnamen	27
4.2.4. Adnominale flexie	27
4.2.5. Clitische vormen van persoonlijke pronomina	28
4.2.6. Subjectverdubbeling	28
4.2.7. Niet-standaardtalige diminutieven	28
4.2.8. Verkeerde lidwoorden	29
4.3. Syntaxis	29
4.3.1. Speciale werkwoordvormen	29
4.3.2. Dubbele negatie (+ t-deletie)	30

4.3.3. Expletief dat	30
4.4. Lexicon	31
4.4.1. Tussentalige elementen	31
4.4.1.1. Werkwoorden	32
4.4.1.2. Substantieven	33
4.4.1.3. Adjectieven en bijwoorden	34
4.4.1.4. Typische uitdrukkingen	35
4.4.1.5. Stopwoorden	36
4.4.2. Regionale elementen	37
4.5. Variatie van de tussentaal	38
5. Onderzoeksvraag en hypothesen	43
6. Methodologie	45
6.1. Proefstudenten	46
6.2. Procedure	46
6.2.1. Inleidende vragenlijst	46
6.2.2. Interactieve basismodule	47
6.2.3. Beschrijving beoordelings- en ervaringsformulier	47
6.2.4. Afsluiter	48
6.3. Lesmateriaal	49
6.3.1. Bronnen	50
6.3.2. Authentiek taalgebruik	50
7. Resultaten en analyse	52
7.1. Basisopvattingen over de tussentaal	52
7.1.1. Kennis van de benaming tussentaal bij de studenten	52
7.1.2. Zelfbeoordeling van de tussentaalbeheersing bij de studenten	54
7.1.3. Overzicht van meest genoemde tussentaalkenmerken	55
7.2. Post-hoc beoordelingen, ervaringen en opmerkingen	57
7.2.1. Resultaten Kahoot	58
7.2.2. Beoordelingen basismodule	59
7.2.3. Plaats van de tussentaal in het onderwijs	60
7.2.3.1. Middelbaar onderwijs	61
7.2.3.2. Hogeschool	62
7.2.3.3. Universiteit (hoorcolleges)	63
7.2.3.4. Universiteit (conversatielessen)	64
7.2.4. Leerrelevantie tussentaalkenmerken	64

7.2.4.1. Fonologie	64
7.2.4.2. Morfologie	65
7.2.4.3. Syntaxis	66
7.2.4.4. Lexicon	67
7.2.4.5. Gemiddelde score	67
7.2.5. Miscommunicatiesituaties	68
7.2.6. Overige opmerkingen	69
8. Bespreking	71
8.1. Kritieken t.a.v. de standaardtaalbeheersing	71
8.2. Bestaand lesmateriaal	72
8.3. Tussentaal en taalvariatie in het NVT-onderwijs	75
9. Conclusie	76
9.1. Samenvatting	76
9.2. Beperkingen van het onderzoek	80
9.3. Verder onderzoek	80
Bibliografie	82
Bijlagen	88

Overzicht tabellen

Tabel 1: Verdeling van de te bereiken Europese niveaus per vaardigheid	14
Tabel 2: Fragment uit Lybaert & van Hest (2020)	19
Tabel 3: Fonologische ingrediënten van Vlaamse tussentaal (1).....	24
Tabel 4: Fonologische ingrediënten van Vlaamse tussentaal (2).....	24
Tabel 5: Overzicht flexievormen ge/je in tussentaal en standaardtaal.....	26
Tabel 6: Overzicht kenmerken in de Oost-Vlaamse en in de West-Vlaamse tussentaal	39
Tabel 7: Overzicht kenmerken per taalvariëteit	40
Tabel 8: Categorisatie van de vermelde kenmerken bij de studenten.....	56
Tabel 9: Miscommunicatiesituaties	68

Overzicht grafieken

Grafiek 1: Overzicht kennis benaming tussentaal bij de studenten	52
Grafiek 2: Zelfbeoordeling van de tussentaalbeheersing bij de studenten	55
Grafiek 3: Beoordelingen basismodule door de studenten	59
Grafiek 4: Plaats van de tussentaal in het onderwijs (beoordeling studenten)	61
Grafiek 5: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (fonologie).....	64
Grafiek 6: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (morfologie)	65
Grafiek 7: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (syntaxis).....	66
Grafiek 8: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (lexicon)	67
Grafiek 9: Gemiddelde score per type kenmerk	68
Grafiek 10: Frequentie van meest voorkomende woorden bij de opmerkingen	69

Overzicht figuren

Figuur 1: De variatie van de tussentaal	38
Figuur 2: Kaart van de zuidelijk-Nederlandse dialectgebieden	53
Figuur 3: Overzicht resultaten per stelling.....	58

1. Inleiding

Bij het leren van een vreemde taal zijn de vaardigheden *luisteren, lezen, spreken en schrijven* essentiële componenten. De receptieve vaardigheden *luisteren* en *lezen* vormen de taalkundige input en de productieve vaardigheden *spreken* en *schrijven* de output die de leerder aan de hand van woorden produceert. Door boeken, artikelen in de geschreven pers of e-mails te lezen in het Nederlands wordt de leerder geconfronteerd met een vrij stabiele schriftelijke input. Deze stabiliteit kan snel op de proef worden gesteld als het om mondelinge input gaat. Mondelinge input omvat de media en gesprekken met moedertaalsprekers (voortaan L1-sprekers) van de doeltaal. Voor het Nederlands in België kan een leerder zich al snel realiseren dat de geleerde taal niet altijd overeenkomt met de werkelijkheid. De taalrealiteit voor een leerder betekent zowel het (actief) meedoen aan gesprekken met of tussen L1-sprekers als televisiekijken. De televisie weerspiegelt twee facetten van de taal: (1) de standaardtaal in het dagelijkse journaal en andere documentaires, (2) de informele omgangstaal of *tussentaal* in series of reclameberichten. De overgang van de ene variëteit naar de andere is vluchtig: de tussentaal die opdaagt tijdens de reclameberichten en de standaardtaal die als norm fungeert in het journaal. De reclameberichten reflecteren vaak het informele taalgebruik dat de leerders op straat ook snel kunnen tegenkomen wanneer Vlaamse L1-sprekers met elkaar praten. Als de leerder helemaal niet vertrouwd is met tussentalige kenmerken, zou de *tussentaal* mogelijk als moeilijk kunnen worden ervaren.

Deze informele spreektaal, voortaan *tussentaal*, kan als volgt worden gedefinieerd: “tussenliggend of intermediair taalgebruik tussen Algemeen Nederlands en dialect” (Sutter 2017: 140). Deze variëteit staat dus op een *taalcontinuüm* tussen twee polen: dialect aan de ene kant en standaardtaal aan de andere (Hendrickx 2010: 149). Op een rechte lijn met een pijl aan elk uiteinde zou het dialect helemaal links staan en de standaardtaal helemaal rechts. De tussentaal zou de ruimte tussen deze twee polen vullen. Het dialect veroorzaakt vaak verstaanbaarheidsproblemen en wordt gekenmerkt door een plaatselijke woordenschat en streekaccent. De standaardtaal daarentegen wordt vaak gebruikt in de formele schrijftaal en in officiële contexten, zoals in het nieuws of tijdens een toespraak. Bovendien kunnen Vlamingen de standaardtaal gebruiken bijvoorbeeld met niet-L1-sprekers of met Nederlanders om ervoor te zorgen dat hun boodschap optimaal wordt begrepen. In het Belgisch-Nederlands worden regionale klanken nauwelijks geuit, en de woordenschat is over het algemeen uniform en gestandaardiseerd.

Andere benamingen voor de *tussentaal* zijn het *Verkavelingsvlaams*, het *Schoon Vlaams* of het *soap-Vlaams* (Sutter 2017: 140). De eerste benaming staat voor de omgangstaal die wordt gesproken in nieuwe wijken die overal in Vlaanderen op verkavelde gronden zijn gebouwd (Caluwe 2002: 57). De tweede benaming komt overeen met de informele spreektaal die in de regio Antwerpen-Brussel, Leuven en Mechelen, wordt gesproken en waaraan zowel de Limburgers als de West- en Oost-Vlamingen hun taalgebruik moeten aanpassen (Goossens 2000: 7). Volgens Goossens drukt *Schoon Vlaams* de intenties van de sprekers nog beter uit dan *Verkavelingsvlaams* en *tussentaal* (2000: 7). Bij *Soap-Vlaams* denken we direct aan de informele spreektaal van tv-series, maar laten we niet vergeten dat deze series ook de taal weerspiegelen van de verkavelingen. In de drie laatstgenoemde benamingen is het informele aspect misschien iets te sterk, wat waarschijnlijk de reden is waarom Caluwe deze drie benamingen als *denigrerend* beschouwt (2002: 57). Om die reden is het stellig geschikter om de benaming *tussentaal* te gebruiken i.p.v. *Verkavelingsvlaams*, *Schoon Vlaams* of *soap-Vlaams*.

De tussentaal is tevens een *lingua franca*, of “tegelijk niemands en allemans taal” (Caluwe 2002: 57). Ook al hebben sommige kenmerken een groot bereik, er bestaat in Vlaanderen geen uniforme spreektaal omdat de L1-sprekers hun taalgebruik aan de situatie aanpassen. In de meeste formele contexten wordt de standaardtaal relatief vaak gebruikt, hoewel de tussentaal op het werk vaak de omgangstaal is. Het taalgebruik van een tussentaalspreker kan zich overal tussen de twee polen bevinden. Jongeren bevinden zich dicht bij de pool van de standaardtaal dan hun (groot)ouders. In eenzelfde gesprek kan een L1-spreker dicht bij de dialectpool staan en een andere bij de standaardtaalpool. L1-sprekers van tegenovergestelde achtergronden kunnen over het algemeen zinnen uitwisselen zonder communicatieproblemen te ervaren. De oorsprong van de L1-sprekers wordt weleens weerspiegeld in hun taalproductie: gebruik van subjectsverdubbeling (of niet), verkleinvormen op *-ke* (of standaardtalig *-je*), ... In paragraaf 4.5 gaan we dieper in op de variatie binnen de tussentaal. We hebben zonet gezien dat deze variëteit niet vastligt en we zouden zelfs twee soorten tussentaalgebruikers van elkaar kunnen onderscheiden: enerzijds de “dialectsprekers die geen standaardtaal kunnen of willen spreken” en anderzijds de “standaardtaalsprekers die in persoonlijkere of informelere situaties geen dialect kunnen of willen spreken”¹. Janssens (2008: 202) voegt aan deze definitie toe dat de tussentaal de moedertaal is “van veel

¹ Team Taaladvies <https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/woordgebruik/standaardtaal/standaardtaal-tussentaal-en-dialect-taalkundige-termen>

dialectlozen en doeltaal van de meeste dialectsprekers”. Aangezien dialecten stilaan verdwijnen, behoren de dialectlozen meestal tot de jongere generatie.

Uit de Grote Taalpeiling van Radio 1, De Standaard en de Taalunie in 2013 blijkt dat de tussentaal in 80% van de Vlaamse gezinnen wordt gesproken. Ook op het werk zijn de cijfers tamelijk hoog: 60% van de respondenten spreken tussentaal met hun collega’s en ongeveer 33% met hun baas (De Ruyter 2013). Op basis van deze cijfers lijkt het dus aangewezen dat anderstalige leerders de tussentaal eerst receptief en later wellicht productief leren, zodat ze efficiënt met L1-sprekers kunnen communiceren. Dankzij opnames van leerkrachten uit het CGN (Corpus Gesproken Nederlands) kon Walraet onderzoeken in welke mate de tussentaal wordt gebruikt in het Vlaamse middelbaar onderwijs. Uit zijn onderzoeken gebaseerd op zeventien opnames bleek dat alle leerkrachten de tussentaal gebruiken in de interacties met hun leerlingen in de klas (2004, uitgelegd in Absillis 2012: 103). Dit gegeven bevestigt dat een anderstalige leerling(e) dus onvermijdelijk met de tussentaal in contact zal komen. In tegenstelling tot leerlingen in het middelbaar onderwijs hebben NT2-cursisten in het volwassenenonderwijs minder kans om in aanraking te komen met de tussentaal omdat de moedertaal van de andere cursisten een andere taal is dan het Nederlands. Niettemin blijft het aanpakken van de tussentaal in het onderwijs echter een belangrijk aandachtspunt voor zowel cursisten als NT2-docenten:

Als NT2-leerders [...] worstelen met niet-standaardtalige variatie dat de overgrote meerderheid van hun lesgevers het als een probleem ziet, kunnen we ons afvragen of het zinvol is om leerders in Vlaanderen naast het Algemeen Nederlands ook niet-standaardtalige variatie aan te leren, enkel receptief of ook productief (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 208).

In dit citaat wordt de vraag gesteld of het redelijk is de tussentaal naast de standaardtaal te onderwijzen, maar zonder vermelding van een minimaal startniveau. Deze kwestie wordt verder behandeld in sectie 2.2.

Leerders kunnen hun taalkennis uitbreiden door naar tv-series te kijken. In oktober 2022 verscheen *Roomies*, een gloednieuwe fictiereeks op het VRT MAX-platform. De trailer² van de serie bevat al een vijftal kenmerken van de informele spreektaal: (1) het stopwoord *jong*, (2)

² VRT max – Roomies <https://www.vrt.be/vrtnu/a-z/roomies/trailer/roomies-trailer/>

de verkleinvorm op *-ke* in *tettekes*³, (3) het gebruik van het voornaamwoord *gij*⁴, (4) apocope⁵ in *wa* en (5) de niet-standaardtalige pronomina *u* en *uw*⁶ in *Ik had u niet gezien* en *Ik heb uw tettekes al lang gezien*. Aangezien de voornaamwoorden *u* en *uw* in de standaardtaal worden onderwezen als beleefdheidsvormen, kan de leerder zich afvragen waarom de vriendinnen *u* en *uw* onder hen hanteren. Het gaat echter niet om beleefdheidsvormen, maar eerder om flexies van het informele voornaamwoord *ge*.

In deze scriptie zullen we eerst een overzicht geven van de aanwezigheid van taalvariatie in verschillende Belgische onderwijstypes. Er zal tevens een casestudy worden gepresenteerd om de taalkundige werkelijkheid te belichten waarmee sommige leerders te maken hebben. Een correcte taalbeheersing is namelijk niet altijd voldoende om efficiënt te kunnen communiceren met L1-sprekers. De casestudy zal doorgaan met het introduceren van tussentalige kenmerken, die uitgebreid worden geanalyseerd in de specifieke paragraaf (4) die eraan is gewijd. De kenmerken worden toegelicht aan de hand van voorbeelden uit authentieke taalbronnen, zoals online video's of zinnen uit het CHN-corpus, om een realistisch beeld te geven. We zullen ook laten zien dat de tussentaal geen vaste variëteit is, maar eerder variatie vertoont. Vervolgens hebben we BAC3-studenten verzocht om hun tussentaalcompetentie te beoordelen, kenmerken van tussentaal te noemen en de leerrelevantie van bepaalde kenmerken te evalueren. Ten slotte zullen we discussiëren over vraagstukken met betrekking tot de impact van de tussentaal op de standaardtaalbeheersing bij de leerders. Verderop zullen we naar leermethodes over de tussentaal kijken en kort de huidige positie van de tussentaal in het NVT-onderwijs analyseren op basis van resultaten uit een recent onderzoek.

Deze scriptie wordt als volgt ingedeeld: in paragraaf 2 wordt de taalvariatie in het Franstalig en Nederlandstalig onderwijs aangepakt. In paragraaf 3 benadrukt de casestudy dat de receptieve vaardigheden van de tussentaal niet mogen worden verwaarloosd. Paragraaf 4 geeft een overzicht van tussentaalkenmerken uit de volgende subdomeinen: fonologie, morfologie, syntaxis en lexicon. Daarbij wordt deze sectie afgerond met twee fragmenten die de variatie binnen de tussentaal vertonen. De volgende paragraaf (5) presenteert de onderzoeksvraag en de hypotheses die in deze scriptie centraal staan. Vervolgens wordt de

³ i.p.v. *tietjes* in de standaardtaal

⁴ i.p.v. *jij*

⁵ hier wegval van de eindklank *-t* (in *wat*)

⁶ i.p.v. *je* en *jouw*

methodologie (paragraaf 6) uitgelegd, gevolgd door de resultaten en de analyse (paragraaf 7), de discussie (paragraaf 8) en de conclusie (paragraaf 9).

2. Over taalvariatie in het onderwijs: context

In bepaalde contexten drukken L1-sprekers uit verschillende regio's, van verschillende leeftijden of sociale klassen zich niet op dezelfde manier uit. De context waarin de L1-spreker communiceert, leidt tot het gebruik van een eerder formeel of informeel taalregister. Taalvariatie is niet specifiek voor het Nederlands, maar komt in alle talen voor. Dit onderdeel van de sociolinguïstiek bestudeert “de verschillende manieren waarop eenzelfde taal wordt gesproken (of geschreven)”. De sociolinguïstiek in het algemeen is een vrij recente discipline, die in de jaren 1960 in het Engels werd geïnitieerd door William Labov. Wij zullen ons concentreren op de grondslagen van taalvariatie, namelijk de fonologische, morfologische, syntactische en lexicale verschillen tussen de standaardtaal en de tussentaal.

Taaladvies.net⁸ gaat ervan uit dat “de standaardtaal regionale en stilistische variatie vertoont” (Absillis 2012: 167). We gaan even heel kort stilstaan bij de concepten van *regionale* en *stilistische variatie*. De *regionale variatie* wordt aan de ene kant verdeeld in twee hoofdgebieden: (1) het noordelijke taalgebied (Nederland) en (2) het zuidelijke taalgebied (Vlaanderen). Aan de andere kant omvat de *stilistische variatie* de labels *formeel/informeel* en *spreektaal/schrijftaal* (Absillis 2012: 167). Verder heeft de Taalunie een inclusieve visie op taal en is bereid om bepaalde informele varianten de status van standaardtaal te verlenen (Absillis 2012: 172). Van de vier soorten verschillen (fonologisch, morfologisch, syntactisch en lexicaal) is het niet altijd duidelijk welke standaardtalig en welke tussentalig zijn. Sommige verschillen binnen de subdomeinen⁹ kunnen worden toegeschreven aan zowel de standaardtaal als de tussentaal. De fonologische verschillen zijn niet uitsluitend verbonden met de tussentaal. Laten we bijvoorbeeld denken aan de verschillende manieren om de *r* uit te spreken of het onderscheid tussen de zachte en harde uitspraak van de *g*. Dit zijn fonologische verschijnselen die tot de standaardtaal behoren. Daarentegen worden andere verschijnselen zoals de *h-procope*, *apocope* en regionale klanken beschouwd als tussentalige kenmerken (zie 4.1.). Verder vertoont de tussentaal ook veel morfologische kenmerken, zoals de verkleinvorm op

⁷ Dialectloket – Sociolinguïstiek <https://www.dialectloket.be/tekst/sociolinguistiek/sociolinguistiek/>

⁸ = de taaladvieswebsite van de Nederlandse Taalunie.

⁹ fonologie, morfologie, syntaxis en lexicon

- *ke* of het lidwoord *den*. Deze twee laatstgenoemde morfologische kenmerken zijn eigen aan de tussentaal omdat ze over het algemeen worden gebruikt in een informele mondelinge context. Voor de subdomeinen *syntaxis* en *lexicon* is de toewijzing (tussentaal of Belgisch-Nederlands) bij bepaalde kenmerken niet zo duidelijk: deze komen zowel in spreektaalige als in schrifttalige contexten voor (Absillis 2012: 170). Een voorbeeld van syntactisch verschil dat wordt behandeld in paragraaf 4.3 is de *dubbele negatie*, hoewel dit eerder een kenmerk is van mondeling taalgebruik. Een ander voorbeeld van syntactisch verschil is de doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep¹⁰. Aangezien dit kenmerk ongetwijfeld geen probleem vormt voor het begrijpen van een boodschap, wordt dit element in deze scriptie niet behandeld. Alleen de kenmerken die de leerders in verwarring kunnen brengen, zijn hierin opgenomen¹¹.

In de volgende subparagraaf wordt de plaats van taalvariatie, d.w.z. de mogelijke toelating om tussentalige kenmerken aan te leren, in de verschillende leerplannen onderzocht: (1) in het Franstalig onderwijs en (2) in het Nederlandstalig onderwijs. Het onderwijzen van het Nederlands buiten het taalgebied¹² wordt NVT (Nederlands als vreemde taal) genoemd. In de NVT-omgeving is een andere taal dan het Nederlands de gebruikelijke taal, bijvoorbeeld het Frans, het Duits, enzovoort. Buiten het Nederlandstalige taalgebied is de docent(e) Nederlands vaak anderstalig, maar het is niet ongebruikelijk dat sommige leerkrachten in de NVT-omgeving een Nederlandstalige achtergrond hebben. Een leerder die een cursus Nederlands in het Nederlandstalige taalgebied volgt, zal in de overgrote meerderheid van de gevallen een L1-spreker als docent(e) hebben; we noemen deze cursussen NT2¹³.

2.1. Het Franstalig onderwijs

Vreemde talen worden onderwezen op verschillende onderwijsniveaus, namelijk in het lager, middelbaar, hoger en universitair onderwijs. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om NVT-cursussen in het volwassenenonderwijs¹⁴ te volgen. Deze subparagraaf kijkt naar de plaats van de taalvariatie in het Franstalig volwassenen- en middelbaar onderwijs.

¹⁰ De werkwoordelijke eindgroep is de opeenvolging van werkwoordsvormen aan het einde van een hoofd- of bijzin. <https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/werkwoordelijke-eindgroep-taalkundige-term>

¹¹ Het lesgeven stelt leerkrachten in staat om een standpunt in te nemen over de leerrelevantie van bepaalde kenmerken en de mogelijke verwarring, die deze kenmerken kunnen veroorzaken. Op basis van mijn ervaring als leerkracht NVT worden de specifieke kenmerken geselecteerd.

¹² Uitzondering voor Brussel, waar zowel het Frans als het Nederlands deel uitmaken van de taalomgeving.

¹³ Nederlands als tweede taal

¹⁴ In het Frans *enseignement de promotion sociale* genoemd.

2.1.1. Het middelbaar onderwijs

Volgens het overeenkomstige leerplan kan taalvariatie in dit type onderwijs worden aangepakt vanaf het ERK¹⁵-niveau B2. Aan het einde van het middelbaar onderwijs krijgen de leerlingen de volgende niveaus: B1+ en B2-, afhankelijk van de taalvaardigheid (CA/CL/EE/EOEI en EOSI) en de graad (Tabel 1):

Tabel 1: Verdeling van de te bereiken Europese niveaus per vaardigheid

	LM1 4u/week	
	2 ^{de} graad	3 ^{de} graad
CA (spreken)	B1 (-)	B1 (+)
CL (lezen)		B2 (-)
EE (schrijven)		B1 (+)
EOEI (spreken met interactie)		B1 (+)
EOSI (spreken zonder interactie)		B1 (+)

De leerplannen van de Franse Gemeenschap zijn gebaseerd op de Europese niveaus. Volgens de tabel mag de leerkracht de leerlingen geen luisteroefening aanbieden met tussentalige kenmerken. Bovendien kan er eventueel worden gewerkt aan taalvariatie bij het lezen, maar de tussentaal is in essentie een mondelinge variëteit, daarom is het niet relevant om een tekst met tussentalige elementen voor te stellen als leesvaardigheid, omdat dit de leerling(e) te abstract zou overkomen. Het volgende uittreksel¹⁶ uit het leerplan 2de en 3de graad van de Franse Gemeenschap verplicht de leerkrachten om de standaardtaal te doceren:

Bien qu'elle constitue par définition un code standardisé, une langue est un phénomène mouvant dont la normalisation fluctue dans le temps et l'espace : il existe ainsi des variantes nationales, régionales ou locales [...] Il convient dès lors d'enseigner une langue standard qui permettra à l'élève d'accéder sans trop de difficulté aux différentes variétés qu'il pourrait être amené à rencontrer. (60)

De richtlijn steunt erop dat de leerders eerst de standaardtaal goed moeten beheersen, en dit om een betere toegang te krijgen tot de verschillende varianten. Desalniettemin voorziet het leerplan één uitzondering:

Étant donné que les langues enseignées en W-BE¹⁷ sont parlées dans plusieurs pays, il est utile de sensibiliser les élèves aux différences qui, dans une situation de communication donnée, pourraient nuire à la compréhension ou à l'expression. (125)

¹⁵ Europees Referentiekader

¹⁶ <https://www.wallonie-bruxelles-enseignement.be/progr/502-2020-240.pdf>

¹⁷ Wallonie-Bruxelles Enseignement

Het doel van deze uitzondering is leerlingen bewust te maken van nationale verschillen. Iets verderop in het leerplan (126) wordt het type verschil enigszins toegelicht: (1) lexicaal variëteit (*woonkamer* in het Belgisch-Nederlands en *huiskamer* in het Nederland-Nederlands), (2) grammatica (*u kan* in het Belgisch-Nederlands en *u kunt* in het Nederland-Nederlands) en (3) uitspraak (de uitspraak van de *g*). De in het leerplan gegeven voorbeelden betreffen de standaardtaal in België en niet de Vlaamse tussentaal, wat betekent dat er geen echte ruimte is voor de tussentaal in het middelbaar onderwijs. Aan de studenten van het college *Linguistique néerlandaise II (LGER0089-1)* werd de vraag gesteld of in de bovenbouw van het middelbaar onderwijs aandacht moet worden besteed aan de tussentaal. De resultaten van de peiling worden in paragraaf 7 besproken.

2.1.2. Het volwassenenonderwijs

In het leerplan van de opleiding *langue néerlandaise – UE6 – niveau intermédiaire (BI+)*, waarvan de doelstellingen gelijksoortig zijn met die van het 6de jaar middelbaar onderwijs, wordt de nadruk gelegd op de standaardtalige norm¹⁸. Het Franse woord *standard* is gekoppeld aan een voetnoot die deze benaming verduidelijkt: “la variété de langue dans laquelle tous les membres d'une communauté linguistique acceptent de se reconnaître”¹⁹. Vanzelfsprekend herkennen de meeste Nederlandstaligen in België zich in het Belgisch-Nederlands. Omdat docenten gebruikmaken van leermethodes, kranten en tijdschriften uit Vlaanderen, is dit de reden waarom de Belgische standaardtaal vaak aan cursisten wordt onderwezen. Tot op heden bieden de Franstalige CVO's geen cursus tussentaal aan. Het Nederlands wordt vaak in het volwassenenonderwijs geleerd vanwege professionele redenen. We hebben echter gezien dat de tussentaal ook op het werk wordt gebruikt, vandaar het belang om cursisten er bewust mee te maken. Helaas wordt er in het vrij korte leerplan van het volwassenenonderwijs geen melding gemaakt van taalvariatie.

2.2. Het Nederlandstalig onderwijs

We verlaten de NVT-omgeving en trekken naar één van de twee centra van het Nederlands, namelijk Vlaanderen. Leerlingen, die het Nederlandstalig onderwijs volgen, zijn doorgaans Nederlandstalig, hoewel een klein aantal leerlingen uit Wallonië of Frankrijk²⁰ komt. Daarnaast moeten we ook rekening houden met leerlingen, die thuis een andere taal spreken dan het

¹⁸ Het woord *standard* komt 13 keer voor op een totaal van 15 pagina's.

¹⁹ J.M. KLINKENBERG, *Des langues romanes*, Duculot, LLN, 1994, p. 38

²⁰ Voorbeeld van school die Franse leerlingen verwelkomt: De Kleine Prins in Poperinge (West-Vlaanderen)

Nederlands, voornamelijk leerlingen met een migratieachtergrond. De focus van deze scriptie ligt op het leren van het Nederlands door anderstaligen, dus we zullen eerst onze aandacht richten op een onderwijstype, dat vaak over het hoofd gezien wordt, namelijk het OKAN-onderwijs of ook bekend als onthaalonderwijs. Dit onderwijstype wordt aangeboden aan anderstalige kinderen vanaf hun aankomst in Vlaanderen²¹. We zullen zien of er in dit onderwijstype plaats is voor taalvariatie. Nadat we het OKAN-onderwijs hebben besproken, zullen we de plaats van de taalvariatie in het Vlaamse volwassenenonderwijs analyseren. Ten slotte bekijken we in hoeverre taalvariatie een probleem is voor anderstalige studenten, die een universitaire opleiding in Vlaanderen volgen.

2.2.1. Het OKAN-onderwijs

OKAN wordt gedefinieerd als onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen met als hoofddoel het leren van het Nederlands. In het middelbaar onderwijs krijgen anderstalige leerlingen één jaar taallessen Nederlands waarna ze begeleid worden in het vervolgonderwijs²². Voor dit onderwijstype zijn de ontwikkelingsdoelstellingen opgesteld door het *Vlaamse Ministerie van Onderwijs: taaldoelen, algemene doelen en attitudes*. Als we de taaldoelen²³ nader bekijken, zien we dat de vereiste taalvariëteit het Standaardnederlands is voor zowel receptieve (lezen en luisteren) als productieve vaardigheden (spreken en schrijven). De leerkrachten kunnen dus niet afwijken van de voorgeschreven standaardtaal, wat begrijpelijk is, aangezien de nadruk tijdens het onthaalonderwijs ligt op de beheersing van het Nederlands. De voorziene begeleiding achteraf zal de leerlingen zeker ondersteunen bij eventuele problemen die ze wellicht tegenkomen als ze met taalvariatie in het vervolgonderwijs worden geconfronteerd.

2.2.2. Het volwassenenonderwijs

In Vlaanderen moet een niet-Europese burger een inburgeringstraject volgen. Dit traject bestaat uit 4 onderdelen²⁴: *maatschappelijke oriëntatie, Nederlands leren, traject naar werk en participatietraject*. In het kader van een integratietraject dient de leerder het vereiste A2-niveau te behalen voor het onderdeel Nederlands. Voor de A1 en A2-niveaus wordt taalvariatie in de leerplannen niet aangepakt. Bij het inoefenen van receptieve vaardigheden vanaf het B1-niveau

²¹ In de Franstalige gemeenschap wordt het DASPA (dispositif d'accueil et de scolarisation des élèves primo-arrivants) genoemd.

²² Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen (OKAN) <https://www.vlaanderen.be/onderwijs- en- vorming/ondersteuning/onderwijs-voor-leerlingen-met-specifieke-noden/onthaalonderwijs-voor-anderstalige- kinderen-okan>

²³ <http://eindtermen.vlaanderen.be/secundair-onderwijs/okan/ontwikkelingsdoelenOkan.pdf>

²⁴ Inburgering <https://www.integratie-inburgering.be/nl/inburgering>

staan de opleidingsprofielen van het NT2-onderwijs in Vlaanderen af en toe afwijkingen van de norm toe: voor de woordenschat wordt *een aanvaardbare variant* vermeld en voor de uitspraak *een vertrouwd accent* (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 207). Vanaf het C1-niveau kan in de NT2-cursus regionaal taalgebruik worden benaderd. In de praktijk wordt het C1-niveau slechts door een minderheid van de leerders bereikt. Tijdens het schooljaar 2016 – 2017 vertegenwoordigden de C1-cursussen enkel 1,5% van de leerders (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 207). Het volgende citaat bevestigt dat taalvariatie te laat in het leerplan van de leerder aan bod komt:

“In Vlaanderen volgen we de Europese eindtermen voor vreemdetalenonderwijs. In het curriculum van de student [...] komt Vlaamse tussentaal veel te laat aan bod.”
(Chloé Lybaert, geciteerd in Houthuys 2017)

Hoewel de NT2-leerplannen in Vlaanderen gebaseerd zijn op het ERK, wordt er echter rekening gehouden met de werkelijke bijzonderheden van het Nederlands. Dit maakt afwijkingen vanaf het B1-niveau mogelijk. Daarentegen zijn de NVT-leerplannen in Wallonië veel strenger, waarschijnlijk omdat ze bedoeld zijn voor een groot aantal verschillende talen: Duits, Engels, Spaans, Japans, ... Het is duidelijk dat beide onderwijstypes NVT en NT2 weliswaar enigszins verschillende perspectieven bieden. In subparagraaf 4.4 wordt de plaats van lexicale variatie binnen de NT2-lessen verder besproken.

2.2.3. Het hoger onderwijs

Om toegelaten te worden tot het hoger onderwijs in Vlaanderen, dienen anderstaligen te bewijzen dat zij over voldoende kennis van de Nederlandse taal beschikken. De Vlaamse universiteiten vereisen het B2-niveau in de meeste faculteiten, behalve in de faculteit Letteren, waar het vereiste niveau C1 is²⁵. Zelfs met een B2- of C1-niveau is het leven als anderstalige student(e) aan een Vlaamse universiteit echter niet altijd gemakkelijk. Uit een recente studie bleek dat anderstalige studenten (L2) moeite hadden om de spontane taal van hun professoren tijdens de colleges te begrijpen:

“All L2 participants struggled to understand the natural, unpolished language of university lectures” (Deygers, Van den Branden & Van Gorp 2018: 463)

Naast deze vaststelling kunnen wij ons tevens afvragen of anderstalige studenten (L2) de andere L1-studenten volledig begrijpen. Dit probleem om de interacties volledig te begrijpen

²⁵Certificaten Nederlandse taalkennis <https://www.kuleuven.be/english/admissions/lang/certificaten-nl>

kan in het nadeel van de student(e) werken. Aan de universiteit van Berlijn is een professor tot de volgende constatering gekomen:

“[...] als we geen aandacht besteden aan tussentaal en onze studenten onvoorbereid naar Vlaanderen sturen voor een Erasmusverblijf, dan zullen ze verbaasd opkijken, of, sterker nog, in de (communicatie)problemen komen.” (Diepeveen & Hüning 2013: 85)

Dit citaat bevestigt enigszins de verankerde status van de tussentaal in het Vlaamse taallandschap, waardoor het onvermijdelijk wordt dat anderstalige studenten er in contact mee komen als ze colleges in Vlaanderen lopen. Als voorbereiding op de tussentaal voor (hun) studenten hebben de Berlijnse professoren het online platform *Dutch++ Variatie in het Nederlands*²⁶ ontwikkeld. Het platform is speciaal ontworpen voor zelfstudie en volledig in het Nederlands. Het is vrij rijk aan inhoud over de Nederlandse taal en bevat een heleboel interactieve activiteiten. Eerst geeft het platform leerzame uitleg over de verscheidenheid van het Nederlandse taalgebied en ten tweede worden enkele taalkundige begrippen zoals *standaardtaal, dialect, sociolect, ...* gedefinieerd. Daarnaast biedt het platform een groot aantal oefeningen op drie niveaus (A1-A2, B1-B2 en C1-C2), met als hoofddoel het oor van de leerder te trainen voor de taalvariëteit waarmee hij of zij tijdens een (Erasmus-)verblijf in Nederlandstalig gebied zal worden geconfronteerd. Het platform biedt drie taalvariëteiten: het Nederlands-Nederlands, het Belgisch-Nederlands en het Surinaams-Nederlands. Een verblijf in Vlaanderen kan tijdelijk zijn, zoals in het geval van een Erasmusprogramma, of het kan permanent zijn, zoals bij een verhuizing naar Vlaanderen. In beide gevallen zal de informele spreektaal een centrale rol spelen bij de integratie. De casestudy in Paragraaf 3 analyseert de interacties tussen Farideh, die onlangs uit Iran naar Vlaanderen is gekomen, en L1-sprekers van het Nederlands.

²⁶ Variatie in het Nederlands <https://userblogs.fu-berlin.de/dutch/>

3. Casestudy

De casestudy is ontleend aan het artikel *Standaardnederlands, de sleutel tot integratie in Vlaanderen? Over de uitdagingen van niet-standaardtaal voor NT2-leerders in Vlaanderen* (Lybaert & van Hest 2020). In het kader van een experiment werd aan NT2-cursisten *Vantage B2* gevraagd om interacties buiten de lesomgeving met Vlaamse L1-sprekers van het Nederlands op te nemen. Dit experiment vond plaats tijdens het schooljaar 2017 – 2018 in een CVO (Centrum Volwassenenonderwijs) in Gent. We zullen onze aandacht geheel richten op één van de door Farideh²⁷ opgenomen interacties. Farideh kwam in 2014 vanuit Iran naar Vlaanderen en volgde NT2-cursussen vanaf haar aankomst tot het einde van het schooljaar 2018. Bij de start van het onderzoek was de cursiste 38 jaar oud. In drie jaar tijd bereikte ze het B2-niveau, wat een hoog niveau is in zo'n korte periode. Vanaf dit niveau mogen Vlaamse leerkrachten taalvariatie aanbieden, zoals aangemoedigd door het ERK: “Ik kan zodanig deelnemen aan een vloeiend en spontaan gesprek dat normale uitwisseling met L1-sprekers redelijk mogelijk is. Ik kan binnen een vertrouwde context actief deelnemen aan een discussie en hierin mijn standpunten uitleggen en ondersteunen²⁸”.

Naast haar NT2-lessen is Farideh vrijwillige toezichthoudster op een basisschool. Ze koos ervoor om de interacties met de kinderen en leerkrachten op te nemen. Alvorens het opgenomen fragment te analyseren is wat context nodig: er is een ruzie aan de gang tussen drie kinderen. De opname bestaat uit interacties tussen Farideh en drie kinderen:

Tabel 2: Fragment uit Lybaert & van Hest (2020)

1	Kind 1	Ma nee, ik heb niks misdaan!
2	Farideh	Wacht. Sshht.
3	Kind 2	(Ik heb) niks gedaan, zij, hij be{g}ont gewoon.
4	Kind 3	xxx hebbe' wel iets gedaan.
5	Farideh	Wachten. Nee. Ssst. Allez. Tel tot tien.
6	Kind 1	Nee da werkt ni bij mij.
7	Farideh	Mag niet ruzie maken.
8	Kind 1	Ma ik en die kleintjes zijn aan 't spelen me' een fles. En wat doet dien'n? Da stom kind pakt de fles en smijt 'em weg! Hij
9		ma{g} 'em uit de vuilbak gaan 'al'n ze. Als ie 'et ni doe pak ik
10		'em gelijk nen hond bij z'n nekvel.
11		
12	Farideh	Voor mij is moeilijk om te begrijpen. Kan jij herhalen aan
13		andere juf? Oké? Maar niet ruzie maken. Allez.

²⁷ Pseudoniem

²⁸ Europees Referentiekader https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/2022-03/referentiekader_voor_talen_europa.pdf (pagina 3/5)

Aan het einde van de interactie met de kinderen geeft Farideh toe dat ze niet echt begrijpt wat er aan de hand is. Ze vraagt de leerlingen om hun verhaal aan de leraar te gaan vertellen. Opvallend is dat zij op B2-niveau de interacties van de kinderen niet volledig kan begrijpen. Dit komt doordat vooral kind 1 veel niet-standaardtalige elementen gebruikt:

fonologie (n=11, 79%)

- apocope (n=6): *ma* i.p.v. *maar* in regels (1) en (8), *da* i.p.v. *dat* in regels (6) en (9), *nie* i.p.v. *niet* in regel (6) en *me* i.p.v. *met* in regel (8);
- procopes (n=3): *'em* i.p.v. *hem* in regels (9) en (10) en *'al'n* i.p.v. *halen* in regel (10);
- de realisatie van de [ɣ] als [h] (n=2) : *be{g}ont* in regel (3) en *ma{g}* in regel (9).

syntaxis (n=1, 7%)

- t-deletie: *doe* i.p.v. *doet* in regel (10);

morfologie (n=2, 14%)

- adnominale flexie: *dien'n hond* i.p.v. *deze hond* [+ weglaten van de sjwa] in regel (9) en *nen hond* i.p.v. *een hond* in regel (11);

Op een totaal van 61 uitgesproken woorden kunnen 14 tussentalige elementen worden geïdentificeerd: om de 4 woorden gebruikt het kind een kenmerk van de informele omgangstaal. Uit deze 14 items zijn 11 fonologische kenmerken (79%) aanwezig in het fragment. Andere fragmenten moeten wellicht worden geanalyseerd om te bepalen of de fonologische kenmerken van de tussentaal net zo hoog scoren t.o.v. de andere kenmerken. De hoge frequentie van fonologische kenmerken kan een eigenaardigheid zijn van kinderen wanneer zij onder invloed zijn van emoties. Wij komen in de laatste alinea van deze sectie terug op het begrip van *emotie*. Als de fonologische kenmerken inderdaad meer vertegenwoordigd zouden worden dan de andere kenmerken, is het wellicht zinvol dat leerders en docenten meer aandacht aan bepaalde fonologische kenmerken besteden. In paragraaf 4 worden de vier types tussentalige kenmerken nader bekeken.

Hierbij moet worden opgemerkt dat de onderzoekster aanwezig was bij de opname op het schoolplein. Het is niet echt denkbaar dat het kind gestoord werd door de aanwezigheid van de onderzoeker. Daarentegen had Farideh gestoord kunnen zijn, wat een negatieve impact had kunnen hebben op haar receptieve vaardigheden. Hier heeft de *observer's paradox* (Labov, behandeld in Traugott 1975) niet veel invloed op de interacties van het kind, maar als het toch een impact heeft, dan zou het Farideh zijn, die het meest door de aanwezigheid van de onderzoekster getroffen zou worden. Bovendien ligt de nadruk van dit onderzoek meer op het begrijpen van het taalgebruik van een L1-spreker dan op de taalproductie zelf.

Nadat Farideh met de onderzoekster naar de opname had geluisterd, begreep ze alle woorden zodra de tussentalige elementen werden getransponeerd naar de standaardtaal. In andere fragmenten uit het artikel hadden sommige leerders lexicale leemtes. In dit geval lijkt er geen probleem te zijn met het begrijpen van de lexicale items. De verwarring zou dus te wijten zijn aan de hoge frequentie van het gebruik van tussentalige elementen, die de communicatie met de kinderen kan bemoeilijken. Dit toont aan dat kinderen hun taalgebruik niet altijd aanpassen aan de situatie (Lybaert & van Hest 2020: 148). Een zeer aannemelijke oorzaak in dit geval is waarschijnlijk de emotie die de aanpassing aan de situatie overheerst. Kinderen houden zich ook minder snel in: ze vertonen eerder weinig remming, wat hun taalgebruik moeilijker verstaanbaar maakt. De leerder hoeft daarom niet verbaasd te zijn als hij of zij een jonge L1-spreker niet meteen kan verstaan.

De casestudy illustreert duidelijk dat de tussentaal een centrale rol speelt in de dagelijkse interacties. De interacties tussen Farideh en de kinderen laten zien hoe tussentaalkenmerken de communicatie kunnen bemoeilijken, zelfs voor een NT2-leerder met een B2-niveau. Ook andere cursisten uit dezelfde groep ervoeren de tussentalige kenmerken als hinderpalen voor het begrijpen van de boodschap. In het geanalyseerde fragment waren de fonologische kenmerken het meest aanwezig (78%). De hoge frequentie van de fonologische kenmerken maakt duidelijk dat dit type een belangrijk aandachtspunt moet zijn bij het aanpakken van de tussentaal. Bij wijze van conclusie geeft de casestudy aan dat het begrijpen van de tussentaal niet vanzelfsprekend is, zelfs niet voor ervaren leerders. Het opnemen van de tussentaal in de leerplannen kan daarom ervoor zorgen de communicatieve vaardigheden (spreken en luisteren) van de leerders te verbeteren en hen voor te bereiden op toekomstige interacties in hun dagelijks leven. In de volgende sectie (4) wordt dieper ingegaan op de taalkundige kenmerken van de tussentaal.

De voorbeelden in (5) komen uit het artikel van Lybaert & van Hest (2020) waarin de deelnemer naar de betekenis van *thalen* (oorspronkelijk 't 'al'n) voor *het halen*³⁰ vroeg. Deze vraag van de leerder weerspiegelt de echte moeilijkheid om de samengesmolten woorden als twee afzonderlijke elementen te herkennen. In (5) zijn letters in beginpositie weggelaten. Dit verschijnsel kan ook in eindpositie van een woord gebeuren en één geluidseenheid vormen:

(6) z'is

(6') ze is

In (6) is het einde *-e* in *ze* weggevallen omdat het volgende woord met een vocaal begint (Sutter 2017: 143-144).

4. 1. 4. Regionale klanken

De afkomst of woonplaats van een L1-spreker kan snel worden afgeleid op basis van zijn/haar uitspraak. De volgende kenmerken weerspiegelen regionale klanken die vaak typerend zijn voor een bepaalde regio in Vlaanderen. De uitspraak stelt de luisteraar over het algemeen in staat een L1-spreker geografisch te identificeren, waarschijnlijk omdat de fonologische dialectkenmerken naar voren komen. De L1-spreker is zich bewust van de kenmerken die hij/zij wel en niet kan gebruiken, om zo te voorkomen dat er onduidelijkheid ontstaat. Taeldeman (2006) heeft de dialectkenmerken in drie categorieën ingedeeld:

- (a) primaire dialectkenmerken: ze zijn geografisch beperkt (typerend voor één of een paar dialecten);
- (b) secundaire dialectkenmerken: ze hebben een groter bereik (vaak een regio);
- (c) tertiaire dialectkenmerken: ze komen overeen met het *accent* van de L1-spreker en hebben groter bereik (supraregionale gebieden).

De eerste twee types kenmerken (a-b) zijn meestal niet terug te vinden in het taalgebruik van twee tussentaalsprekers uit verschillende regio's (Sandra & Daems 2007: 4). De volgende lijst van kenmerken is gebaseerd op de bevindingen van een corpusonderzoek, dat uit de gesproken taal van Vlaamse politici bestaat (Sandra & Daems 2007: 3). De tertiaire dialectkenmerken die er voor de regio's Antwerpen/Brabant en West-Vlaanderen zijn vastgesteld, staan in Tabellen 3 en 4:

³⁰ Dit voorbeeld staat niet in de casestudy (Paragraaf 3) maar in een ander fragment dat door de onderzoeksters werd geanalyseerd.

Beide woorden *boterham* en *hagelslag* worden op een hypercorrecte manier uitgesproken in (8). De West-Vlamingen worstelen met de uitspraak van de klank *h*, aangezien deze klank niet voorkomt in hun dialect. Ze zijn er zich wel van bewust dat hun uitspraak *uis* i.p.v. *huis* incorrect is. Ze zullen dus hun best doen om deze klank correct uit te spreken, maar wanneer ze er te veel nadruk opleggen (door overmatige druk achterin de mond), leidt dit tot de klank *ge*³³, vandaar de uitspraak van *botergam* i.p.v. *boterham*. Het kan zijn dat deze uitspraak overdreven of zelfs bewust gemaakt is omdat het fragment uit een tv-serie komt, maar dat betekent echter niet dat het verschijnsel niet bestaat.

Verder beschouwt Ooms de uitspraak van de *r* in Gent als *typisch* (2020: 39). Na enig onderzoek blijkt dat het een *huig r* is die voortkomt uit vroegere Franse invloeden (Taeldeman 2005: 57). Nu we de meest relevante fonologische kenmerken hebben behandeld, is het tijd om over te gaan tot de specifieke morfologie van de tussentaal.

4.2. Morfologie

4.2.1. Niet-standaardtalige pronomina

We zullen eerst kijken naar het pronomen *ik*, dat voorkomt in de vorm van *ikke* (Sutter 2017: 143-144) of *ekik*:

- (9) Da zen hier zoel voal weecees, dor placeer **ekik** mijn kont ni oep Da slot marcheert hier ni ik voel mij ni oep mijn gemak (CHN, Voal weecees, De Standaard, 2005)

Er wordt geen voorbeeld gegeven van *ikke*, aangezien het volgens ons corpusonderzoek ook in het Nederlands-Nederlands wordt aangetroffen: het is dus niet specifiek voor de Vlaamse tussentaal. Een ander voorbeeld van het gebruik van *ekik* is in *Dat zou ekik zijn* [te vinden in (16)]. Het is belangrijk op te merken dat *ekik* eveneens voorkomt wanneer het onderwerp van de zin wordt verdubbeld (zie 4.2.6).

Het voornaamwoord en de flexievormen ervan waaraan de meeste aandacht moet worden besteed is *ge/gij*. De aanspreekvorm *gij* is oorspronkelijk een kenmerk uit het Brabantse dialect (Tier 2021: 32). Tabel 6 geeft een overzicht van de flexievormen van *ge* in de subjects-, objects-, reflexieve en possessieve vorm (Sutter 2017: 143-144):

³³ Bron: Man over Woord (s01e02) – Vrij naar de uitleg door Chris De Wulf (UGent) <https://www.youtube.com/watch?v=1H4yT0YMW0g>

Tabel 5: Overzicht flexievormen *ge/je* in tussentaal en standaardtaal.

	Tussentaal	Standaardtaal
subjectsform	ge, gij	je, jij
objectsform	u	je
reflexieve vorm	u	je
possessieve vorm	uw	jouw

In het fragment³⁴ uit *Thuis* (10) vinden wij de subjectsform *ge*, de reflexieve vorm *u* en de possessieve vorm *uw*:

- (10) (a) Tis goe voor ene keer. (b) **Ge** zijt er voorzichtig mee. (c) **Ge** draagt uw gordel. (d) **Ge** houdt **u** aan het verkeersreglement. (e) **Ge** draagt **uw** gordel. [...] (f) **Ge** gebruikt **uw** pinkers... (Thuis seizoen 12 aflevering 2153)

De subjectsform *ge* is aanwezig aan het begin van zinnen (b) t.e.m. (f), de reflexieve vorm *u* in (d) en de possessieve vorm in (e) en (f). De objectsform hebben wij reeds aangetroffen in de trailer van *Roomies* in *Ik heb u gebeld*. Verder vestigt Ooms in de podcast *Over gij, relaxen en de vrijdagmiddagborrel: het Nederlands in België en Nederland* (Instituut voor de Nederlandse Taal/ Genootschap Onze Taal) onze aandacht op het feit dat de flexievormen van *ge* lijken op de beleefdheidsvorm van de standaardtaal, maar in feite behoren tot de informele vorm van *ge/gij*. Dit laatste aandachtspunt is van groot belang voor anderstalige leerders, aangezien zij misschien foutief zouden veronderstellen dat Vlaamse L1-sprekers onderling beleefdheidsvormen gebruiken.

4.2.2. Accusativisme

Een ander veel voorkomend verschijnsel is *accusativisme* waardoor een L1-spreker *hem* i.p.v. *hij* na de persoonsvorm gebruikt (Absillis 2012: 48). Een voorbeeld hiervan is te vinden in de video³⁵ *Herinneringen aan Johnny ophalen*:

- (11) Hier is George Clooney, zei '**m** dan.
("Hij bracht ons allemaal samen" | F.C. De Kampioenen)

In (11) geeft de L1-spreker de voorkeur aan de accusatieve vorm *hem* (eerder: '*m*') i.p.v. van *hij*. Aan de voorwaarde is voldaan: *hem* staat inderdaad juist na de persoonsvorm. Als de leerder weet dat *hem* als subjectsform alleen wordt gebruikt na een persoonsvorm, dan zou dit verschijnsel niet tot verwarring moeten leiden.

³⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=-JFpq2K7IW8>

³⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=QyA2uhZsz2E&list=PLIGGVXysjeKM0gBcbKLnRrKGQStgLoOh>

4.2.3. Lidwoord bij mannelijke persoonsnamen

Het is ook niet ongewoon dat een L1-spreker het lidwoord *de(n)* gebruikt vóór een mannelijke persoonsnaam. Dit fenomeen is ook te merken in de video *Herinneringen aan Johnny ophalen*:

- (12) [...] de leukste momenten met **den** Johnny [...] ("Hij bracht ons allemaal samen" | F.C. De Kampioenen)

In de standaardtaal wordt in het algemeen geen lidwoord gebruikt vóór een (mannelijke) persoonsnaam. De toevoeging van *-n* in *den* i.p.v. gewoon *de* wordt in 4.2.3 besproken.

4.2.4. Adnominale flexie

Adnominale flexie houdt in dat lidwoorden, voornaamwoorden en adjectieven worden verbogen. Voorbeelden van adnominale flexievormen zijn te vinden in (on)bepaalde lidwoorden en bezittelijke voornaamwoorden:

(13) den auto	(13') de auto
(14) ne man	(14') een man
(15) zijnen (h)ond	(15') zijn hond

In de video³⁶ van *Generation m* staan er vier voorbeelden van adnominale flexie met het substantief *hond*:

- (16) -Of zo **nen** hond dat dan zo naar mij komt [...] -Van **nen** (h)ond naar welk dier zou jij het liefste willen zijn? -Ik denk dat toch wel **nen** (h)ond se ... Ja, ik zou zo **nen** hond zijn die altijd aan het kwispelen is. Dat zou ekik zijn, denk ik. (Dorianne in bad met Julie Van den Steen uit Generation m)

Dit verschijnsel doet zich vooral voor bij mannelijke substantieven (de auto, de man, de hond). In het Nederlands heeft elk naamwoord (ten minste) één genus (mannelijk, vrouwelijk en onzijdig) dat niet altijd overeenkomt met het genus van het equivalentte woord in het Frans: *de auto* (=la voiture) is mannelijk in het Nederlands maar vrouwelijk in het Frans. Een ander voorbeeld van hetzelfde type is het woord *rok* vrouwelijk in het Frans maar mannelijk in het Nederlands, waardoor *den rok* of *ne rok* ook mogelijk is volgens de regel. In (14) staat er geen *-n* aan het einde van het onbepaalde lidwoord. Deze extra *-n* wordt *suffigale -n* genoemd en “verschijnt als het onmiddellijk volgende woord met een vocaal, een t, een d, (soms een b) of een h begint” (Taeldeman 2008: 32). Een voorbeeld waarin de suffigale *-n* voorkomt als laatste letter van een onbepaald lidwoord is *nen dief*. In (14) begint het woord *man* met een *m*, dus met een andere letter dan een vocaal, een t/d/b of h, daarom verschijnt geen *suffigale -n* in *ne*. Bij

³⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=zSagaDp2DnE>

onzijdige zelfstandige naamwoorden vermeldt Geeraerts (2001) dat het onbepaald lidwoord *e* is i.p.v *een*: *e kind* voor *een kind*.

4.2.5. Clitische vormen van persoonlijke pronomina

Een cliticum is een “woord dat fonologisch een geheel vormt met een aangrenzend woord” (Dikke Van Dale). In (17) en (18) vormen het persoonlijk voornaamwoord (als onderwerp) *je* van de standaardtaal en het werkwoord één geheel³⁷:

(17) weete	(17') weet je
(18) zijde	(18') ben je

Deze clitische vorm komt ook voor in combinatie met een voegwoord, zoals in (19):

(19) onnozelaar dade zijt	(19') onnozelaar dat je bent.

4.2.6. Subjectverdubbeling

In zinnen met dit verschijnsel staan er twee onderwerpen: (1) in het werkwoord zelf via de clitische vorm en (2) door de aanwezigheid van de gewone vorm *ge/gij*³⁸:

(20) Hebde gij dat gedaan?	(20') Heb jij dat gedaan?
(21) Gade gij mee?	(21') Ga jij mee?

Een bekende illustratie³⁹ van dit fenomeen in Vlaanderen is de tegenspraak van Jan Jambon in het Vlaams Parlement op 4 oktober 2019:

(22) Da gaade gij ni bepale.
(Tweet van Niel Staes)	(20') Dat ga jij niet bepalen.

4.2.7. Niet-standaardtalige diminutieven

Verkleinwoorden op *-ke* zijn heel gewoon in de tussentaal, zie (23) – (24):

(23) boek ske	(21') boekje
(24) manne ke	(22') mannetje

De verkleinvorm op *-ke* is oorspronkelijk een kenmerk uit het Brabantse dialect (Tier 2021: 32).

³⁷ (15) en (16) ontleend aan Sutter (2017: 144)

³⁸ (17) en (18) zijn ontleend aan Sutter (2017: 144)

³⁹ <https://twitter.com/NielStaes/status/1180037307027673088?lang=en>

4.2.8. Verkeerde lidwoorden

Het kan gebeuren dat een spreker opzettelijk een verkeerd lidwoord voor een zelfstandig naamwoord gebruikt, zoals in fragment (25) uit *Familie* (VTM)⁴⁰:

- (25) -Ik eb da nodig voor **het** school
-Da voor **het** school?
("Dat is voor biologie..." | Familie | VTM)

In de standaardtaal wordt het lidwoord *de* gebruikt met het zelfstandig naamwoord *school*. In (25) is het zelfs niet nodig om een lidwoord te gebruiken. Wellicht wil de L1-spreker een bepaald aspect met het verkeerde lidwoord benadrukken.

4.3. Syntaxis

4.3.1. Speciale werkwoordvormen

In de Vlaamse spreektaal komt men vaak wat speciale werkwoordvormen met *ge* en *gij* tegen:

(26) ge zijt / zijt ge	(26') je bent / ben je
(27) ge kunt / kunt ge	(27') je kan / kan je
(28) ge moogt / moogt ge	(28') je mag / mag je
(29) ge zult / zult ge	(29') je zal / zal je
(30) ge waart / waart ge	(30') je was / was je

De leerder moet niet alleen de speciale vormen onder de knie hebben, maar zich ook realiseren dat de *t* niet wegvalt wanneer het voornaamwoord (als onderwerp) *ge* direct volgt op het werkwoord, zoals in *moogt ge*. In de eerste lessen Nederlands van een beginneling worden de vormen *je bent*, *ben je* aangeleerd, terwijl veel Vlamingen in de tussentaal *ge/gij zijt*, *zijgt ge/gij* gebruiken. Met betrekking tot de modale hulpwerkwoorden *kunnen*, *mogen* en *zullen* leggen Sijs, Fonteyn & Meulen (2021: 68) uit dat het zuidelijke taalgebied de oudere vormen blijft hanteren: *kunt*, *moogt* en *zult*. Het is belangrijk te benadrukken dat *gij* en *moogt* in combinatie met elkaar komen: *gij mag* komt bijna niet voor⁴¹ (Sijs, Fonteyn & Meulen 2021: 68). Een andere oudere vorm die ook veel gebruikt wordt in de tussentaal is de onvoltooid verleden tijd van het hulpwerkwoord *zijn*: *ge waart*. Hier volgen enkele zinnen uit Vlaamse televisieuitzendingen waarin deze vormen worden gebruikt:

⁴⁰ https://www.youtube.com/watch?v=29sCAHP_39c

⁴¹ behalve in de carnavalshit van Ria Valk uit 1978 'Gij mag me toch niet pakken', en in sommige Brabantse dialecten (Sijs, Fonteyn & Meulen 2021: 68)

- (31) Ge **moogt** nie bang zijn. Ge **moogt** nie wenen.
(GIRLS TALK⁴² : Kinderen zijn kleine fuckers [S02E05])
- (32) Ik denk echt dat gij veranderd **waart**.
(Dertigers⁴³ seizoen 3 - Aflevering 1)

Hoewel deze vormen op het eerste gezicht worden gehanteerd in de mondelinge taal, verschijnen ze ook in verschillende informele schriftelijke communicatiemiddelen zoals sociale media, mobiele apps voor instant messaging, informele e-mails, dialogen in (NT2- lees)boeken (Vlaeminck 2020: 18), ... Deze laatste voorbeelden bewijzen dat de tussentaal zich niet beperkt tot de mondelinge taal: dankzij de technologie worden deze tussentalige vormen omgezet naar geschreven taal in informele context.

4.3.2. Dubbele negatie (+ t-deletie)

In een zinsconstructie met dubbele negatie wordt een tweede ontkenning toegevoegd:

- (33) Ik heb **nooi nie meer** zo lekker overgegeven als toen.
(33') Ik heb **nooit** meer zo lekker overgegeven als toen.
(Philippe Geubels maakt moppen over mensen die geworsteld hebben met een verslaving⁴⁴ | Taboe)

In (33) zijn er twee ontkenningselementen aanwezig: *nooi(t) meer* en *nie(t)* terwijl alleen *nooit meer* in de standaardtaal volstaat. Dit verschijnsel gaat eveneens gepaard met de *t-deletie*: *nie* i.p.v. *niet*. Volgens Taeldeman (2008: 37) is dit fenomeen in heel Vlaanderen aanwezig. In de Vlaamse dialecten onderscheidt de taalkundige twee vormen van dubbele negatie (2008: 36):

- (I) het type *ən* (oud negatiepartikel, net voor de persoonsvorm) + NEG;
(II) twee volle NEG's (b.v. *nooit nie(t)*, *nooit geen ...*, *niets niemeer*, *niemand niemeer*).

De tweede vorm heeft een groter bereik dan de eerste, die beperkt blijft tot West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Brabant (Taeldeman 2008: 36).

4.3.3. Expletief dat

Dit verschijnsel bestaat uit de toevoeging van een overbodig *dat* bij voegwoorden (Sutter 2017: 140), zoals weergegeven in (34)⁴⁵ :

⁴² https://www.youtube.com/watch?v=B0_M2eq4hjM

⁴³ <https://www.youtube.com/watch?v=5s0aYpr78Qw>

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=tSebu0yn83E>

⁴⁵ https://www.youtube.com/watch?v=JAKAqL2W_1E

- (34) En als ze dan vragen van wie *da* ge zijt.
(34') En als ze dan vragen wie ik ben.
(Wie helpt Jens om zijn droom waar te maken?)

Deze video was voorzien van intralinguale ondertiteling, d.i. van de tussentaal naar de standaardtaal. In de omzetting werd *dat* na *wie* geschrapt, wat het tussentalig en redundant karakter van dit fenomeen versterkt. Nu we de syntactische kenmerken hebben behandeld, gaan we verder met het lexicon.

4.4. Lexicon

4.4.1. Tussentalige elementen

Zoals eerder al aangehaald, zijn de NT2-leermethodes zeer sterk normgericht en staan ze soms te ver af van de taalkundige werkelijkheid (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019). Een leerder die Nederlands studeert met de methode *Zo gezegd 1.1 AI Breakthrough* zal vertrouwd zijn met lexicale keuzes uit de standaardtaal: *Hoe heet jij?, mooi, ...* Een NT2-lesgever die deelnam aan het onderzoek van Lybaert, van Hest & Van Cleemputte (2019: 215) stelt de instructies van de leerplannen ter discussie “een beetje absurd als wij dat zelf niet gebruiken” met betrekking tot de basisvraag *hoe heet jij?* i.p.v. tussentalige *hoe noem jij?* Hetzelfde geldt voor het zelfstandig naamwoord *zin*, dat aanwezig is in dezelfde leermethode verderop: *Ik ga morgenavond dansen. Ga je mee? Het spijt me, ik heb geen zin. Een andere keer misschien!*⁴⁶. *Zin* is een voorbeeld van een woord dat in een leerboek staat, maar in de praktijk volgens de lesgevers uit de enquête van Lybaert, van Hest & Van Cleemputte zelden wordt gebruikt (2019: 215). In de spreektaal wordt inderdaad *goesting* gebruikt i.p.v. *zin*. Ook moet worden opgemerkt dat het soms moeilijk is om te bepalen of deze elementen tot het Belgisch-Nederlands of tot de tussentaal behoren (zie paragraaf 2). We gaan nu kijken naar typische tussentalige werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, voorvoegsels, uitdrukkingen en adjectieven. Om de tussentalige aard van de woorden in 4.4.1.1-5 te bepalen, werd een methodologie ontwikkeld. De Dikke Van Dale is echter niet voorzien van het label *tussentaal* bij de trefwoorden. Niettemin zijn er echter wel labels zoals *BE, NL, spreektaal, schrijftaal, informeel, vulgair, beledigend, niet algemeen* of *jongerentaal* beschikbaar. Ter illustratie, de werkwoorden *kotsen* en *tetteren* worden alleen gecategoriseerd als *informeel* in de Dikke Van Dale maar bevatten het label *BE* niet. Om die reden maken ze geen deel uit van het overzicht. De tussentalige aard werd bepaald door de aanwezigheid van 2 labels bij het trefwoord: (1) het

⁴⁶ Uit: *Zo gezegd 1.1. Breakthrough A1* (deel 9, pagina 156)

label *BE*, (2) één van de volgende labels *informeel*, *spreektaal*, *vulgair*, *beledigend*, *niet algemeen* of *jongerentaal*.

4.4.1.1. Werkwoorden

(35) - (43) vertonen een selectie van frequente tussentalige werkwoorden uit het CHN. Voor de duidelijkheid worden de labels, de betekenis of een synoniem ervan in cursief tussen haakjes weergegeven:

- (35) “In mijn café was ik koning. Ik heb in de loop der jaren veel mensen **buitengesmeten**”. (*BE, spreektaal; =buitengooien*) (Gent verliest legendarisch café, De Standaard, 2003)
- (36) We begrijpen dat het voor mensen die aan telewerk doen niet altijd makkelijk is om een halfuur boven in de slaapkamer te gaan werken als onze huishoudhulp beneden aan het **kuisen** is. (*BE, spreektaal; =poetsen*) (“Heropstart was emotioneel”, GVA, 2020)
- (37) “Was dit het nette, vrolijke meisje van tv? Heeft ze op de VRT echt 'bazen moeten **poepen**'?” (*BE, vulgair; =vrijen*) (“Vrouwen geloven in sprookjes, mannen in porno”, De Standaard, 2013)
- (38) “Een week geleden probeerde ik nog te stoppen, maar nu **smoor** ik dubbel zoveel.” (*BE, spreektaal; =roken*) (Waesmeer na de pyromaan, De Standaard, 2008)
- (39) “**Stoefen** tegen je maten dat jij hun beste tijd afsnoepte, is dus geen optie meer.” (*BE, spreektaal; =opscheppen*) (Sportapp Strava wordt grotendeels betalend, GVA, 2020)
- (40) 'Pech 'Het ergste wat je kan **voorhebben**, is pech in het begin van Parijs-Roubaix. Dan raak je tussen de auto's en dat wil je niet meemaken. (*BE, spreektaal; =meemaken, beleven*) ('Een kasseistrook is een bak lijm waar je door koerst', De Standaard, 2015)
- (41) Geen klagend of **zagend** woord over de coronacrisis bij Lindsey. Zij is deze periode niet slechtgezind te krijgen. (*BE, informeel; =voortdurend zeuren*) (“Eindelijk vakantie”, GVA, 2020)
- (42) “Hij heeft aan de toog zitten **zeveren** over die kluis, tussen pot en pint⁴⁷. [...]” (*BE, spreektaal; =flauwe praat verkopen*) (Enkel opdrachtgever die kluis van Leopoldine wou kraken, pleit schuldig, Het Nieuwsblad, 2020)
- (43) Ik had tot mijn laatste werkdag contacten met mensen uit het milieu. Overal! Wat was de 'verhoortechniek Kind' die zo vaak succes had? 'Lachen, **zwanzen**, soms intimideren. (*BE, spreektaal; =grappen, onzin vertellen*) ('Ik word razend van gefoefel', De Standaard, 2013)

Alvorens deze sectie af te sluiten, kijken we naar een voorbeeld uit het televisieprogramma *Down the road* waarin de uiting van de moni (44) wordt omgezet naar de standaardtaal in (44’):

- (44) Ellen, niet **verschieten** (*BE, spreektaal; =schrikken*)

⁴⁷ tussen pot en pint (*BE*) = tijdens het drinken, zo losjes weg (De Dikke Van Dale)

- (44') Ellen, niet schrikken (*ondertiteld*)
(Down the road: De groep gaat raften⁴⁸)

4.4.1.2. Substantieven

Naast het overzicht van enkele werkwoorden volgen hier vrij gebruikelijke zelfstandige naamwoorden in de tussentaal:

- (45) Het was een safari op een vredige **autostrade** [...].
(*BE, spreektaal; =autosnelweg*) (Op safari, GVA, 2020)
- (46) Een Amerikaanse satelliet had na zes jaar dienst in de ruimte 30.000 **blutsen** van botsingen met ruimteschroot. (*BE, spreektaal; =deuk*) (Je moet met het risico leren leven, De Standaard, 2001)
- (47) Op zijn vijftiende schreef hij beter dan de meeste universiteitsstudenten. Omdat hem dat boeide. Maar voor wiskunde haalde hij de ene **buis** na de andere, omdat hij niet inzag welk nut het had. (*BE, spreektaal; =onvoldoende voor een examen*)⁴⁹ (Op filmschool bij papa, De Standaard, 2008)
- (48) Hij is een wonderlijke bricoleur⁵⁰ en **curieuzeneus** (*BE, informeel; =iem. die erg nieuwsgierig is*) (Rotondekunst zet Aalst een neus, De Standaard, 2013)
- (49) Maar omdat aan de inwoners van het dorp, in tegenstelling tot de burens uit Maaseik die als **dikkenekken** door het leven gaan en die uit Dilsen waarvan gezegd wordt dat ze zo zot zijn als een deur (*BE, informeel; =arrogant zijn*) (Verzanding dreigt voor Lanklaarse bijnaam, De Standaard, 2006)
- (50) Eéj Sinnekloas! Die joeng van maaine **gebuur** emme mier gekrege as maain snotters! Kom oan, da's ni serieus eej Sinterkloas! (*BE, spreektaal; =buurman of buurvrouw*) (Ik ben niet wat men tegenwoordig noemt een softie, De Standaard, 2006)
- (51) Jongens die tegen hun **goesting** naar school gaan, zijn rijp voor drank en drugs. (*BE, informeel; = lust, trek, zin, smaak* ("Vis is mijn werk én mijn hobby", De Standaard, 2005)
- (52) Gewoon in den⁵¹ **hof** aan de tafel zitten met een aperitiefje, terwijl de hond rondloopt. (*BE, spreektaal; =de tuin*) ("Ze gewoon nog eens in de tuin zien spelen, dat zou al genoeg zijn", Het Nieuwsblad, 2020)
- (53) 'Ik had geschreven dat alle Harley-rijders **janetten** zijn en de wijven die er achteraan opzitten hoeren.' (*BE, beledigend; =mannelijke homoseksueel*) 'Ik ben geen echte motard', De Standaard, 2008)
- (54) luik - bastenaken - luik [...] Stresskip⁵² én **keikop** Hoe Julian Alaphilippe in Hoei de twijfelaars het zwijgen oplegde (*BE, spreektaal; =die zeer koppig is, van geen toegeven wil weten*) (Stresskip én keikop, GVA, 2021)
- (55) Elk haartje dat verdween was weer een stukje zelfvertrouwen: kaalkop, **kletskop**, biljartbal, Kojak, volle maan... (*BE, spreektaal; =kaalhoofd*) (Kaal, De Standaard, 2002)

⁴⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=sUjeDG1hBGg>

⁴⁹ Mijn omzetting naar de standaardtaal: "Die jongen van mijn buurman heeft meer gekregen dan mijn snotjongen."

⁵⁰ < **bricoleren** (*BE, niet algemeen; knutselen*)

⁵¹ **Den hof** is ook een voorbeeld van adnominale flexie

⁵² Wordt alleen *informeel* gelabeld in De Dikke Van Dale

- (56) In mijn puberteit was je ofwel alternatief, ofwel een **Johnny** of een **Marina**. (*BE, beledigend; = enigszins ordinaire jongen of meisje*) ('Ik hoef niet de wereld rond voor inspiratie', De Standaard, 2020)
- (57) Met vrienden barbecueën op het strand, dat vind ik de **max**. (*BE, jongerentaal; =het summum*) (Een strand voor elke dag, De Standaard, 2007)
- (58) De milieu-impact van onze manier van wonen [...] kan met 75 procent verminderd worden [...]. En dat voor een **meerkost** van 8 tot 10 procent tijdens de aankoop van de woning (*BE, niet algemeen; =meerkosten*) ('Groener moet ook goedkoper worden', De Standaard, 2008)
- (59) [...] het ontdooien gebeurt in de koelkast of in de **microgolf** (*BE, informeel; =magnetron*) (Hou afstand, ook in de koelkast, HBVL, 2020)
- (60) Hij en **nonkel** Jerome zijn extra vroeg opgestaan om de ontbijttafel te dekken (*BE, spreektaal; =oom*) (Er hangen liefde en mest in de lucht, De Standaard, 2004)
- (61) Zo'n cataractoperatie [...] kost verhoudingsgewijs **nougatbollen** voor wat die oplevert, namelijk niet langer blind zijn. (*BE, spreektaal; =niets*) (CHARITY PORN, Het Nieuwsblad, 2023)
- (62) “Habbib is grootgebracht met de **papfles**”, (*BE, spreektaal; =zuigfles*) (“Een alpaca is geen knuffeldier, dan koop je beter een puppy”, GVA, 2020)
- (63) “Ik ben een tijd bezig geweest met een scenario over het **zothuis** van Geel tijdens de oorlog [...]”, (*BE, spreektaal; =gekkenhuis, zwakzinnigeninrichting*) (De Kempense droom van Robbe De Hert, GVA, 2020)

Voorbeeld (59) is ook te vinden in het programma "Café De Buren"⁵³, waarin de verschillen tussen Vlaanderen en Nederland aan bod komen. Andere substantieven uit dit programma zijn *beenhouwer* (*BE, spreektaal; =slager*) en *droogkuis* (*BE⁵⁴; stomerij*), Eerder in dit werk werd eveneens het zelfstandige naamwoord *pinker* (*BE, spreektaal; =knipperlicht of richtingaanwijzer van een auto*) gebruikt in de televisieserie “Thuis”, dat ook typisch tussentaal is. Naast deze algemene zelfstandige naamwoorden horen we ook vaak veel woorden met als oorsprong de Franse taal, zoals *accident* (*BE, spreektaal; =verkeersongeval*), *chauffage* (*BE, spreektaal; =centrale verwarming*), *sacoche* (*BE, spreektaal; =handtas*), ...

4.4.1.3. Adjectieven en bijwoorden

Voor de volledigheid voegen wij adjectieven en bijwoorden toe aan de reeds behandelde werkwoorden en zelfstandige naamwoorden:

- (64) Alles wat mega, **bangelijk** of kei is, is goed GENT (*BE, informeel; =geweldig, fantastisch, cool*) (The Music Factory is na een jaar ingeburgerd bij schooljeugd, De Standaard, 1999)
- (65) Dan is de bevolking uit de Westhoek - excuseer voor het woordgebruik - **gejost**. Een auto hebben en gebruiken wordt duurder, maar wat kun je zonder auto doen

⁵³ <https://www.youtube.com/watch?v=7z8so8fV4Ao>

⁵⁴ Door de afwezigheid van een ander label dan *BE*, behoort **droogkuis** tot het Belgisch-Nederlands.

- in de Westhoek? (*BE, spreektaal; =gesjareld, ernstig benadeeld, bedonderd*⁵⁵) (Het openbaar vervoer zoals het is ... in de Westhoek, De Standaard, 2014)
- (66) Het lifestyleprogramma wil dan weer berichten over alles wat „hip, tof, cool en **keinig**” is. (*BE, jongerentaal; =geweldig, prachtig, gaaf*) (Ketnet wordt groter en Vlaamser, De Standaard, 2001)
- (67) Het is niet alleen de diesel die zo **kostelijk** is, ook - cola, wafels en vlees worden beetje bij beetje duurder. (*BE, niet algemeen; =kostbaar*) ('Het enige wat ons bindt, is de colère', De Standaard, 2018)
- (68) Kleine Eva slaapt en eet. Dat hoort natuurlijk zo voor baby van **ocharme** twee dagen oud. (*BE, spreektaal; =nauwelijks, slechts*) (Daniel Zitka wil via Lokeren naar nationale ploeg, De Standaard, 2001)
- (69) Da's **schoon** geweest (*BE, spreektaal; =mooi*) [...] Het was een megaleuke reis. (Op kot: "Herexamens of niet.. Vakantie: let's go!"⁵⁶)
- (70) Enkele van mijn favoriete ingrediënten kan ik pas vinden als de bladeren vallen: mispels, kweeperen en pompoenen. Ik ben overigens niet alleen een zonnekind, maar ook een **vies** ventje. Dat denk ik toch, want ik zie vaak afgrijzen op het gezicht van anderen als ik meld dat ik graag mispels eet en dat je dat fruit pas mag proeven als het helemaal verrot, of properder gezegd, overrijp is. (*BE, spreektaal; =vreemd, zonderling*) (Rottigheid, De Standaard, 2003)
- (71) “Het maakt me kwaad dat we **weeral** langer zullen moeten wachten”, zegt [...] (*BE, spreektaal; =alweer*) (“Onze gezondheid staat op het spel”, GVA, 2020)

4.4.1.4. Typische uitdrukkingen

De lexicale kenmerken van de tussentaal konden niet worden aangevuld zonder enkele typische uitdrukkingen te vermelden. De betekenis van een uitdrukking afleiden is soms moeilijker dan het begrijpen van een onbekend zelfstandig naamwoord of werkwoord in een zin. Hieronder volgen enkele voorbeelden van veel voorkomende uitdrukkingen in de tussentaal:

- (72) Ik vroeg beleefd aan de bestuurder om een tiental meter verder te parkeren, [...] 'Interesseert mij niet, **bol het af** ', kreeg ik als antwoord. [...] (*BE, spreektaal; =maak dat je wegkomt*) (“Open beenbreuk omdat ik vroeg om auto te verplaatsen”, GVA, 2021)he
- (73) Er gebeuren hier geen overvallen. Er is **geen kat** op straat, dus wie valt er te overvallen? (*BE, informeel; =niemand*) (Angst voor de moskee, De Standaard, 2004)
- (74) Of op die oude patriarch die op zondag het vlees snijdt en verder **geen klop doet** in het huishouden. (*BE, spreektaal; =helemaal niets doen*) (Vaders, de horror, de horror, De Standaard, 2019)
- (75) Er waren niet zoveel mensen op afgekomen, maar die zijn dan wel blijven plakken **tot een gat in de nacht**. (*BE, informeel; =tot laat in de nacht*) (Praten over reizen, De Standaard, 1999)

⁵⁵ Dikke Van Dale

⁵⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=qC-1EWSiH5k>

Er zijn ook uitdrukkingen die voor de leerder geen verwarring opleveren, zoals *een terraske doen* (BE, *informeel*; =op een terras gaan zitten) of *de peer in twee snijden* (BE; *niet algemeen*)... Omdat de twee laatstgenoemde uitdrukkingen leenvertalingen van het Frans zijn, zijn ze heel gemakkelijk te begrijpen.

4.4.1.5. Stopwoorden

Elke spreker kan opvallen met tussenwerpsels of stopwoorden (*allee, amai, ça va, awel en zulle*), woorden die te pas en te onpas als tussenvoegsels gebruikt worden⁵⁷:

- (76) Dan moeten de collega's altijd hard lachen en imiteren ze me. Zo van: ' **Allée** Desirée!...' (lacht) Kent u zelf ook een Limburger in het buitenland? (BE, *spreektaal*; =komaan, vooruit) ("Mijn leven nu? Zo veel mogelijk thuisblijven", HBVL, 2020)
- (77) Binnenkort naar school, hé meid?' -' **Amái**, da's een vinnige. Hoe oud is ze? Tweeënhalf? (BE, *spreektaal*; =uitroep van verbazing of teleurstelling) (Zonen & dochters, De Standaard, 2010)
- (78) Voor mij is een foto gelukt als de baasjes zeggen: **Awel**, dat is nu echt onze Bobby" Christel (55) fotografeert honden, gratis [...] (BE, *spreektaal*; =welnu [ter inleiding van een vraag of een antwoord]) ("Voor mij is een foto gelukt als de baasjes zeggen: Awel, dat is nu echt onze Bobby", Het Nieuwsblad, 2020)
- (79) Komáán, daar hebben we het nu toch al over gehad? Ik ben intussen al vijf jaar moeder, en **ça va**, het lukt. (BE, *spreektaal*; =hoe gaat het? / het gaat (wel), alles goed) ('Zijn al die wereldreizen niet gewoon uitstel van executie?', De Standaard, 2016)
- (80) Op een dag zei ik: **foert**, ik ga met brugpensioen. (BE, *spreektaal*; =ter aanduiding dat iem. zich ergens niet (meer) mee wil bemoeien of het zich niet meer wil aantrekken) ("Ik deed alles wat ze me vroegen", De Standaard, 2006)
- (81) Bij elk bezoek dronken we samen een glas. Hij met een rietje: **schol**, op het leven! (BE, *informeel*; =proost) (Vader leed geen pijn, maar hij wou niet meer, De Standaard, 2006)
- (82) Maar mama riep: ,Gij niet **zulle**, dat kind is van mij'. Ze begonnen te duwen en te stampen en ze vielen ei zo na in ,t water. (BE, *spreektaal*; =hoor, hè, niet-waar?) (Van L.D.L. tot Louis de Lentdecker – Memoires, 1997)

Nu we tussentalige werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, adjectieven, bijwoorden en uitdrukkingen hebben behandeld, gaan we over tot regionale elementen die eveneens af en toe in de tussentaal worden gebruikt.

⁵⁷ Definitie uit de Dikke Van Dale

4.4.2. Regionale elementen

Sommige trefwoorden worden in De Dikke Van Dale gelabeld als *regionaal* omdat ze waarschijnlijk een beperkter bereik hebben dan andere trefwoorden gelabeld als *BE*. Enkele voorbeelden hiervan zijn te vinden in (83) t.e.m. (88):

- (83) Die rally kost ons een goede 400 euro aan inschrijvingsgeld, en dan heb je nog geen auto, geen banden, geen **naft** [...] (*regionaal*; =*de benzine*) (De laatste rechte lijn is nog niet in zicht, De Standaard, 2022)
- (84) In het huis [...] vindt u boven de **pompbak** een keukenkastje (*regionaal*; =*de gootsteen*) (Het vaatkastje, De Standaard, 2011)
- (85) 't Blijft lastig om achter 't vijftig joar te moete vaststelle damme nog altijd amper tuupes te goaren fiesten, zelfs nie **binst** de Gentse Fieste. (*regionaal*; =*in, gedurende*) (Kortresse an Turke?!, Het Nieuwsblad, 2022)
- (86) Ge staat daar op het kerkhof van aalst bij het graf van louis paul boon communist, socialist, viezentist en **binst dat** ge daar staat hoort ge cafémuziek, en ge peinst [...] (*regionaal*; =*terwijl*) (Uit het dagboek van een regisseur, De Standaard, 2004)

Andere termen, die in de gesproken taal of in de media voorkomen, zijn afwezig in de Dikke Van Dale, maar bestaan wel degelijk:

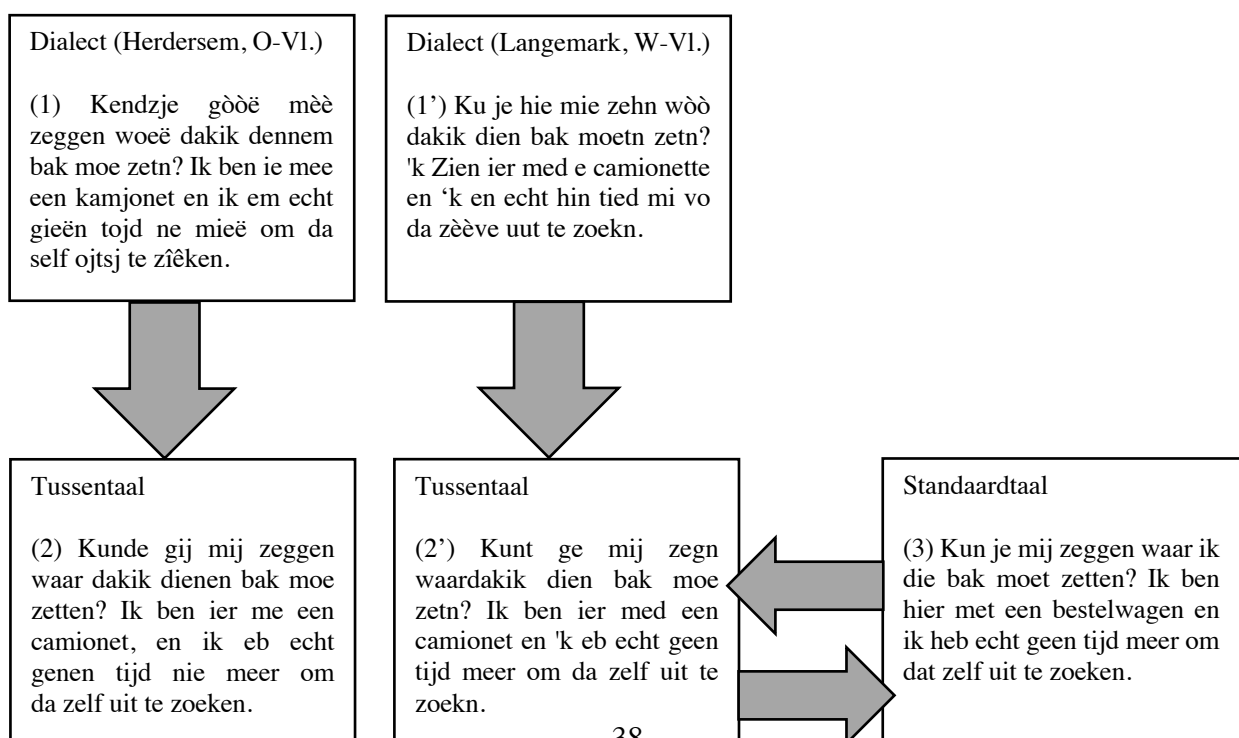
- (87) Er worden liedjes gezongen, er is een 'kringmoment', schilderen, spelen, iedereen naar de WC, jasjes aan, buiten spelen, **bokes** (=boterhammen) eten, jasjes uit, weer spelen, voorlezen, jasjes weer aan en gedaan. (Evenwicht, De Standaard, 2011)
- (88) Smeerkaas in plaats van sneetjeskaas en de **stuutjes** (boterhammen, nvdr.⁵⁸) waren sponsen. (“Vroeger traiden we hier negen uur, waarvan we er vijf lagen te pitten onder een boom”, Het Nieuwsblad, 2020)

In (88) stellen wij vast dat de krantredactie de vertaling van het woord *stuutjes* naar de standaardtaal tussen haakjes vermeldt, wat in het voorbeeld (87) niet het geval is. *Stuutjes* is oorspronkelijk afkomstig uit het West-Vlaamse dialect, maar wellicht dankzij de tv-serie *Eigen Kweek* is de kennis van het woord verspreid naar heel Vlaanderen. We hebben de vier soorten kenmerken besproken en het is nu tijd om de variatie van de tussentaal aan te pakken.

⁵⁸ N.v.d.r. betekent 'noot van de redactie'.

4.5. Variatie van de tussentaal

Deze scriptie heeft al aangegeven dat de tussentaal geen uniforme variëteit is, aangezien L1-sprekers voortdurend hun taalgebruik aanpassen aan de situatie waarin ze zich bevinden. De tussentaal wordt zelfs gekenmerkt als “onstabiel taalgebruik dat de hele variatieruimte tussen lokale dialecten en de standaardtaal inneemt” (Sutter 2017: 144). Het is altijd naar eigen keuze of de L1-spreker bepaalde tussentaalkenmerken aan zijn taalgebruik toevoegt. Er bestaat geen officiële codificatie die de L1-sprekers verplicht een specifieke eigenschap in een bepaalde situatie te gebruiken, omdat ze meestal de voorkeur geven aan eigenschappen die dicht bij hun dialect liggen. In een gesprek met tussentaalsprekers uit eenzelfde provincie of regio zal het taalgebruik waarschijnlijk dicht bij de dialectpool liggen. Daarentegen, wanneer een kustbewoner in gesprek is met een Limburger, zal het taalgebruik eerder in de richting van de standaardtaalpool neigen. Leeftijd speelt ook een rol, aangezien de taal van oudere L1-sprekers uit eenzelfde provincie over het algemeen veel sterker beïnvloed zal zijn door het dialect dan die van twee jonge sprekers uit eenzelfde regio. Taalkundigen voorspellen dat de dialecten in Vlaanderen stilaan zullen verdwijnen doordat ze steeds minder worden gesproken door de jongere generatie. Hierdoor neigt de tussentaal van de jeugd meer naar de standaardtaalpool. Verder is het eveneens mogelijk dat een L1-spreker in zijn tussentaal kenmerken hanteert die niet gangbaar zijn in zijn/haar dialectgebied. De analyse van Figuur 1 (Caluwe et al. 2021: 22) zal ons laten zien of een L1-spreker kenmerken gebruikt die niet afkomstig zijn uit het oorspronkelijke dialect:

Figuur 1: De variatie van de tussentaal

Twee auteurs van de *Atlas van het dialect in Vlaanderen* (2021) hebben een verzoek uit hun dialect eerst naar de tussentaal en vervolgens naar de standaardtaal omgezet. Voor hetzelfde verzoek bestaan er dus vijf varianten: (1) en (1') in het plaatselijke dialect, (2) en (2') in de tussentaal en (3) in de standaardtaal. Op het eerste gezicht is het duidelijk dat de versies in het dialect en in de tussentaal variatie vertonen, terwijl (3) dat niet doet, omdat de standaardtaal een vastgelegde variëteit is. In paragraaf 4.1.4 merkten we op dat primaire en secundaire dialectkenmerken zelden voorkomen in de tussentaal, omdat ze tot misverstanden kunnen leiden tussen L1-sprekers uit verschillende regio's, zoals een Aalsterse L1-spreker en een West-Vlaamse L1-spreker. Hoewel we niet over de audio-opnames beschikken, kunnen we ervan uitgaan dat de tertiaire kenmerken (of het accent van de spreker) daadwerkelijk aanwezig zijn in de tussentaalversies. We zullen geen uitgebreide bespreking geven van de kenmerken van de dialectversies van Aalst (Herdersem) en Continentaal West-Vlaams (Langemark). In de plaats daarvan zullen we in Tabel 6 een overzicht geven van de tussentalige kenmerken uit versies (2) en (2'):

Tabel 6: Overzicht kenmerken in de Oost-Vlaamse en in de West-Vlaamse tussentaal

(2) Herdersem ⁵⁹ (Oost-Vlaanderen)	fonologie (n=7)	h-procopes <i>ier, eb</i> en apocopes <i>da (x2), moe, me, nie</i>
	morfologie (n=5)	niet-standaardtalige pronomina <i>ekik, gij</i> , subjectsverdubbeling <i>kunde gij</i> , adnominale flexie <i>dienen bak, genen tijd</i>
	Syntaxis (n=1)	dubbele negatie <i>genen tijd niet meer</i>
	lexicon (n=1)	niet-standaardtalig <i>camionet</i>
(2') Langemark (West-Vlaanderen)	fonologie (n=6)	h-procopes <i>en</i> , apocope <i>moe</i> en <i>da</i> weglaten van <i>doffe - e zegn, zetn en zoekn</i> ,
	morfologie (n=3)	niet-standaardtalige pronomina <i>ekik, ge</i> , adnominale flexie <i>dien bak</i>
	syntaxis	/
	lexicon (n=1)	niet-standaardtalig <i>camionet</i>

Het is meteen duidelijk dat de tussentaalversies (2) en (2') bepaalde kenmerken gemeen hebben zoals *h-procopes, apocope, niet-standaardtalige pronomina...* Andere kenmerken

⁵⁹ Herdersem is een deelgemeente van Aalst. De stad heeft een bijzondere positie dialectologisch gezien: de stad ligt tussen de regio van de Vlaamse dialecten (West- en Oost-Vlaams) en de Brabantse taalfamilie (van Brussel tot Antwerpen). Aangezien Aalst zich op het epicentrum van deze twee grote dialectblokken bevindt, vertoont het daardoor unieke eigenschappen.

<https://www.youtube.com/watch?v=dml7Z1onza0> (Man over woord - Aflevering 1 - Seizoen 2)

komen echter slechts in één van de twee variëteiten voor, namelijk de *dubbele negatie*. Om een grondige analyse te kunnen maken van de aanwezige tussentaalkenmerken, is het noodzakelijk om ze in een bredere context te plaatsen. Dit houdt in dat we de tussentaalversies zowel met het dialect als met de standaardtaalversie moeten vergelijken. In Tabel 7 worden taalkundige eenheden uit het verzoek en hun counterpart in elke taalvariëteit (dialect, tussentaal en standaardtaal) weergegeven. Wij zullen de fonologische, morfologische, syntactische en lexicale kenmerken van versies (2) en (2') in de tussentaal overlopen en nagaan of deze kenmerken inderdaad aanwezig zijn in het overeenkomstige dialect (1) en (1'). Ons doel is om te onderzoeken of deze kenmerken zowel in het dialect als in de tussentaal aanwezig zijn:

Tabel 7: Overzicht kenmerken per taalvariëteit

regio \ variëteit		dialect (1) en (1')	tussentaal (2) en (2')	standaardtaal (3)
Herderssem (Oost-Vl.)	(F) h-procope's	ie, em	ier, eb	hier, heb
	(F) apocope's	mee, ne, da, moe	me, nie, da, moe	met, niet, dat, moet
	(M) niet-std. pron.	kik, gòdè	kik, gij	ik, je
	(M) subjetsverdub.	kendzje gòdè	kunde gij	kun je
	(M) adnominale flexie	dennem bak, gieën tojd	dienen bak, genen tijd	die bak, geen tijd
	(S) dubbele negatie	echt gieën tojd ne mieë	genen tijd nie meer	geen tijd meer
	(L)	kamjonet	camionet	bestelwagen
Langemark (West-Vl.)	(F) h-procope's	ier, en	ier, eb	hier, heb
	(F) apocope's	moetn, da	moe, da	moet, dat
	(F) wegl.van doffe -e	zahn, zetn, zoekn	zegn, zetn, zoekn,	zeggen, zetten, zoeken
	(M) niet-std. pron.	kik, je	kik, ge	ik, je
	(M) adnominale flexie	dien bak	dien bak	die bak
	(L)	camionette	camionet	bestelwagen

Laten we beginnen met de fonologische (F) kenmerken. De *h-procope's* en de meeste *apocope's* die in de tussentaalversies (2) en (2') worden gerealiseerd, komen ook voor in de dialecten. Het valt wel op dat de West-Vlaamse L1-spreker een *apocope* in *moe* realiseert in de tussentaal, terwijl de infinitieve vorm (moeten) in het dialect wordt gebruikt.

Wat de morfologie (M) betreft, fuseert ten eerste het voornaamwoord *kik* met het voegwoord *dat* in zowel het dialect als in de tussentaal, zodat het één klankeenheid *dakik* vormt; ten tweede is de medeklinker *g* in *gòdè* uit het Aalsterse dialect dezelfde als de *g* in *gij* in de tussentaal. Ten derde wordt de clitische vorm *dzje* in *kendzje gòdè* in de tussentaal in zekere mate vereenvoudigd door *de* in *kunde gij*. In het Antwerpse dialect vinden we de vorm *kunde gaai* (Schutter, Nuyts & Verhelst 2005: 171) die nog dichter bij *kunde gij* staat dan de Aalsterse

versie *kendzje gòë*. Dit versterkt het idee dat Antwerpen een invloed uitoefent op de tussentalige vormen. De West-Vlaamse L1-spreker gebruikt in dit fragment geen subjectsverdubbeling. De twee adnominale flexies van het Aalsterse dialect worden gevonden in de tussentaal (*dennem bak* > *dienen bak* en *gieën tojd* > *genen tijd*). We mogen niet uit het oog verliezen dat de adnominale flexie bij mannelijke zelfstandige naamwoorden gebeurt, wat het geval is bij *bak* en *tijd*. In de dialectversie uit West-Vlaanderen is er echter maar één adnominale flexie (*dien bak*) aanwezig, die onveranderd blijft in de tussentaal. De vorm *dienen bak* in de Aalsterse tussentaal is veel complexer: het lijkt verdubbeld (*dienen* vs *dien* in de West-Vlaamse tussentaal). In de kolom dialect van Tabel 7 zien we **moetn** en **je**. Dit zijn eigenlijk twee uitzonderingen, d.w.z. dat de West-Vlaming de vormen *moe* en *ge* rechtstreeks in de tussentaal gebruikt zonder de vorm aan het dialect te ontleen. De apocope in *moe* en de vorm *ge* lijken niet courant te zijn in het West-Vlaams. In de tussentaal neemt de West-Vlaamse L1-spreker elementen over die afkomstig zijn van buiten de regio. Het opnemen van kenmerken van buiten de eigen regio (apocope in *moe* en niet-standaardtalig pronomen *ge*) in (2') wijst erop dat de tussentaal langzamerhand bezig is met een homogeniseringsproces. Afgezien van deze twee uitzonderingen kan uit Tabel 7 worden afgeleid dat de meeste tussentalige kenmerken voortkomen uit het oorspronkelijke dialect van de L1-spreker. De kans is groot dat een kenmerk in zekere mate zowel in het dialect van de L1-spreker als in zijn tussentaal voorkomt. De benaming *tussentaal* bevestigt het descriptieve aspect ervan, namelijk de taalvariëteit die zich bevindt tussen het dialect en de standaardtaal.

Syntactisch (S) gezien wordt er geen *dubbele negatie* gebruikt in het West-Vlaamse fragment (*hin tied mi*) maar wel in het Aalsterse dialect (*gieën tojd ne mieë*). Dit specifieke kenmerk wordt hier overgenomen in de tussentaal van de Aalsterse L1-spreker (*genen tijd nie meer*). Bovendien is duidelijk te zien dat de West-Vlaamse L1-spreker in het fragment uit zijn dialect geen *dubbele negatie* hanteert, wat waarschijnlijk verklaart waarom hij dit kenmerk niet toevoegt in zijn tussentaal. Het is belangrijk op te merken dat dit syntactische kenmerk de zin niet vereenvoudigt, maar in zekere mate de uiting verzwaart door het toevoegen van (een) extra woord(en).

Laten we ten slotte de vergelijking afsluiten met het lexicon (L) en meer bepaald met het zelfstandig naamwoord *bestelwagen* in de tussentaal- en dialectversies. Wanneer Vlamingen met elkaar praten, kunnen wij in hun communicatie vaak enkele woorden uit het Frans tegenkomen. Het is bekend dat de dialecten veel woorden ontleen aan de Franse taal,

wat het geval is voor de twee bestudeerde dialecten met de zelfstandige naamwoorden *kamjonet* in Aalst en *camionette* in Langemark. In dit specifieke geval geldt dat hoe dichterbij de taalgrens zich bevindt, hoe meer de spelling door de Franse taal wordt beïnvloed. Deze twee lexicaal elementen worden in de tussentaal bewaard, maar in versies (2) en (2') *camionet* gespeld, alvorens te worden omgezet naar hun equivalent *bestelwagen* in de standaardtaal.

De analyse van Figuur 1 is nu voltooid. Er is herhaaldelijk aangetoond dat bepaalde kenmerken zijn overgenomen uit de Brabantse dialectfamilie (*verkleinvorm op -ke, het gebruik van het gel/gij-systeem*) en vrijwel overal in Vlaanderen worden gebruikt. Ooms (2020: 39) bevestigt ook dat de dialecten van de regio tussen Brussel, Leuven en Antwerpen invloed uitoefenen op de tussentaal. De redenen voor deze invloed hebben voornamelijk te maken met economische macht en prestige van deze regio. Antwerpen, als de grootste stad van Vlaanderen en bekend om zijn internationale haven, beschikt eveneens over een universiteit die veel studenten uit andere provincies lokt. Als een opleiding niet wordt aangeboden in de thuisprovincie, kiezen studenten ervoor om naar een andere provincie te gaan. Dit kan het geval zijn voor een Limburgse student(e) die zijn/haar gewenste opleiding niet kan vinden aan de UHasselt en bijgevolg naar Antwerpen, Leuven of Brussel gaat studeren. We moeten erop wijzen dat West-Vlaanderen geen eigen universiteit heeft, maar eerder een filiaal van de KU Leuven (*Kulak*) dat bepaalde bacheloropleidingen organiseert. Omdat studenten uit Limburg en West-Vlaanderen naar Brabant komen om te studeren, nemen ze de kenmerken van hun studentenstad mee naar huis (Ooms: 39). Dit geldt ook voor (jonge) werknemers die naar een andere provincie gaan werken en (onbewust) bepaalde kenmerken overnemen wanneer ze naar huis terugkeren. Een voorbeeld hiervan is dat Brabantse kenmerken te vinden zijn in de tussentaal van Limburg en West-Vlaanderen (Ooms: 39). Tot slot van deze subparagraaf is het belangrijk om te benadrukken dat L1-sprekers over het algemeen herkenbaar zijn aan hun accent: een West-Vlaming is te herkennen aan zijn strijd tussen de *g* en *h*-klank, terwijl een Limburgse spreker bekend staat om zijn melodische intonatie (Ooms: 39).

5. Onderzoeksvraag en hypothesen

Uit de casestudy is gebleken dat sommige B2-studenten moeite hadden om te communiceren met L1-sprekers. Het probleem lag niet zozeer bij het produceren van de output, maar eerder bij het begrijpen van de input. Dit was o.a. van toepassing bij cursisten zoals Farideh, die het Farsi als moedertaal heeft, en Olivia, die het Spaans als moedertaal heeft. Dit fenomeen van *niet-begrijpen* bij leerders met een hoog niveau van taalbeheersing zou volgens Diepeveen en Hüning (2013: 85) ook kunnen voorkomen bij Duitstaligen tijdens een Erasmusverblijf in Vlaanderen. Aangezien dit fenomeen van *niet-begrijpen* zich kan voordoen bij studenten van wie de moedertaal tot dezelfde taalfamilie behoort (d.w.z., Duits en Nederlands behoren tot de Germaanse talen), lijkt het ons relevant om de interesse voor het leren van de tussentaal te peilen bij jonge Franstaligen en Duitstaligen. Het is in eerste instantie fundamenteel om de vraag te stellen of het leren van de tussentaal noodzakelijk is voor deze groep studenten. Om motiveredenen is het niet wenselijk om de studenten een taalvariëteit te onderwijzen waarvoor ze geen noodzaak of verlangen voelen. De leerbehoefte van de tussentaal hangt af van de situaties waarin de studenten zich bevinden. Als sommige studenten bijvoorbeeld van plan zijn om in Vlaanderen te gaan werken of wonen, zullen ze onvermijdelijk in contact komen met de tussentaal. Als ze daarentegen een carrière in Nederland voor ogen hebben, zal deze leerbehoefte waarschijnlijk grotendeels verdwijnen.

Het is ook mogelijk dat toekomstige afgestudeerden in moderne talen een baan vinden in Wallonië of Brussel en deel uitmaken van een tweetalig (Frans/Nederlands) team, waarbij ze mogelijk te maken krijgen met vergaderingen in beide talen. Ook in dit geval komen ze af en toe in contact met de tussentaal. Deze contacten kunnen verschillende vormen aannemen, zoals telefoongesprekken met Nederlandstalige klanten of collega's, het bekijken van video's op sociale netwerken of zelfs informeel luisteren naar twee Vlaamse collega's die met elkaar praten, bijvoorbeeld aan de koffiemachine. In de inleiding hebben wij vastgesteld dat 60% van de Vlamingen de tussentaal op kantoor gebruikt. Naast Franstaligen zijn er ook Nederlandstaligen werkzaam in bedrijven die hun hoofdkantoor in Wallonië hebben gevestigd. De tussentaal wordt dus ook over de taalgrens gesproken. Indien toekomstige afgestudeerden echter een loopbaan als leerkracht of freelance vertaler in Wallonië in zicht hebben, is de leerbehoefte van de tussentaal waarschijnlijk minder groot, tenzij ze actief in contact blijven met Vlaamse L1-sprekers. Kiezen ze ervoor om in Wallonië te blijven wonen en werken, dan blijft het onderhouden van de geleerde vreemde talen na de universitaire opleiding heel sterk

aangemoedigd. Dit korte overzicht in het begin van de paragraaf belichtte verschillende situaties waarin de studenten in contact kunnen komen met de tussentaal. De onderzoeksvraag in dit werk luidt daarom als volgt:

- In hoeverre is het tussentaalonderwijs relevant voor Frans- en anderstalige leerders van het Nederlands?

De onderzoeksvraag vereist geen binair antwoord in de vorm van ja/nee, met opmerkingen van de studenten. We zullen proberen om dit op een meer wetenschappelijke manier aan te pakken. Om de onderzoeksvraag volledig te beantwoorden, zullen we de tussentaal beschouwen als een verzameling kenmerken die fonologische, morfologische, syntactische en lexicale aspecten omvat. Voor elk kenmerk binnen eenzelfde categorie zal aan de student gevraagd worden om de leerrelevantie ervan te beoordelen op een schaal van 1 tot 5. De werkwijze zal in meer details worden besproken in Paragraaf 6 over de methodologie.

Onze eerste hypothese is dat de studenten de behoefte zullen voelen om deze taalvariëteit te leren. Bovendien stellen we als voorwaarde dat een voldoende beheersing van het Standaardnederlands vereist is voordat de kenmerken van de tussentaal worden aangeleerd. Om de onderzoeksvraag nauwkeurig te beantwoorden zullen we nagaan of de studenten het relevant vinden om de kenmerken van de tussentaal te leren binnen verschillende onderwijscontexten zoals:

- middelbaar onderwijs (4de / 5de / 6de jaar);
- hogeschool;
- universiteit (hoorcolleges en conversatielessen).

Voor onze tweede hypothese zijn wij van mening dat het niet relevant is om de kenmerken van de tussentaal te onderwijzen in het secundair onderwijs (4de, 5de en 6de leerjaar), om twee reeds aangehaalde redenen: (1) de leerplannen van de Franse Gemeenschap vereisen het onderwijzen van de standaardtaal en (2) het is noodzakelijk om eerst de standaardtaal onder de knie te hebben voordat de leerlingen zich kunnen verdiepen in de tussentaal. In de bespreking (8) zullen we dit nader toelichten. Aangezien hogescholen beroepsgerichte bacheloropleidingen aanbieden, zouden de leerkrachten sterk worden aangemoedigd om de kenmerken van de tussentaal aan hun studenten te doceren. Aan de universiteit dient de standaardtaal als voertaal te fungeren tijdens de algemene colleges (literatuur/ linguïstiek / ...). In bepaalde delen van de

conversatielessen is het eveneens raadzaam om de tussentaal met de studenten aan te pakken. Laten we nu overgaan naar de methodologie van deze scriptie.

6. Methodologie

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, hebben we BAC3-studenten die Nederlands leren aan de ULiège ondervraagd. Het experiment duurde ongeveer 2 uur en bestond uit de vijf volgende stappen:

1. Algemene presentatie van de onderzoeksvraag aan de studenten zonder te veel details (Bijlage 1) te geven⁶⁰;
2. Invullen van een inleidende vragenlijst [pretest] (Bijlage 2) met algemene en taalkundige gegevens;
3. Actieve deelname van de studenten aan een interactieve basismodule over de tussentaal (Bijlage 3);
4. Invullen van een beoordelings- en ervaringsformulier [posttest] (Bijlage 4) om meer nauwkeurige informatie te verzamelen die ons bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag zal helpen.
5. Gebruik van Kahoot om de nieuwe kennis over de tussentaal te consolideren.

Het experiment vond plaats op maandag 27 maart 2023 van 11:00 tot 13:00 uur tijdens het college *Linguistique néerlandaise II*⁶¹ van Professor Perrez.

Deze paragraaf is verdeeld in drie subsecties: de beschrijving van de achtergrond van de deelnemers aan ons experiment (6.1), gevolgd door de procedure zelf, die eveneens verdeeld is in drie subsecties (beschrijving van de inleidende vragenlijst [pretest], de interactieve basismodule zelf en de beschrijving van het beoordelings- en ervaringsformulier [posttest]). Ten slotte wordt deze paragraaf afgesloten met informatie over de aard van het gebruikte lesmateriaal.

⁶⁰ We hebben ervoor gezorgd om niet te veel details te geven, zodat de antwoorden op de vragen in de volgende vragenlijst niet beïnvloed zouden worden.

⁶¹ LGER0089-1

6.1. Proefstudenten

Op de dag van het experiment bestond de groep uit 23 studenten. Normaal gesproken is het aantal studenten ongeveer dertig. Deze studenten zijn ingeschreven aan de ULiège voor het academiejaar 2022-2023 in één van de volgende twee bacheloropleidingen:

- Bachelier en langues et lettres modernes, orientation germaniques;
- Bachelier en traduction et interprétation.

Het college *Linguistique néerlandaise II* wordt gemeenschappelijk gegeven aan beide bacheloropleidingen en aangeboden in het derde leerjaar (BAC3) tijdens het tweede semester.

De verzamelde informatie over de studenten omvat de leeftijd, de moedertaal, de duur (weken/maanden) van een eventueel verblijf in Vlaanderen en de studierichting. De leeftijd van de studenten varieert tussen de 20 tot 24 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 20,9 jaar. Alle studenten zijn Franstalig, maar twee van hen vermelden naast het Frans ook het Turks (n=1) en het Nederlands (n=1) te beheersen als moedertaal. Volgens de professor zouden er normaal gesproken ook Duitstalige studenten aanwezig moeten zijn, maar we vermoeden dat zij zichzelf als “Franstalig” beschouwen of afwezig waren op de dag van het experiment. Het is bewust gekozen om de pretest en posttest anoniem te laten invullen. Vijftien studenten hebben niet deelgenomen aan een langdurige taaluitwisseling in Vlaanderen. De andere acht studenten hebben gemiddeld 71 dagen in Vlaanderen doorgebracht, met verblijfsduren die variëren van twee weken tot zes maanden. De studentenverdeling naar studierichting is als volgt: bachelor moderne taal- en letterkunde (n=12, 52,12%) en bachelor vertalen/tolken (n=11, 47,83%).

6.2. Procedure

6.2.1. Inleidende vragenlijst

De inleidende vragenlijst of pretest bevat twee soorten informatie: (1) algemene inlichtingen en (2) taalkundige vragen. De algemene inlichtingen over de studenten zijn behandeld in subsectie (6.1). Daarnaast zijn er eveneens drie taalkundige vragen aan de studenten gesteld. De eerste vraag had als doel om de perceptie van de studenten over hun receptieve niveau van de informele taal (op straat, bij de koffiemachine, op het werk) te peilen, zonder over de benaming *tussentaal* te spreken. De studenten moesten een keuze maken uit de volgende

antwoorden: *niet van toepassing, zeer slecht, slecht, neutraal, goed, zeer goed*. Bij de keuze *niet van toepassing* verwees het superscript naar de noot: *Je hebt de informele spreektaal nog nooit meegemaakt, noch op de radio noch in series*.

Bij de tweede vraag moesten de studenten de informele spreektaal aanduiden die ze in Vlaanderen tegenkomen. Het verwachte antwoord was heel kort, namelijk *de tussentaal*. Ter herinnering: de benaming is tot zover in het experiment nog niet genoemd. Ten slotte is de derde vraag meer open dan de twee vorige: de studenten moesten 3 à 5 items noemen die volgens hen niet-standaardtalig zijn en in Vlaanderen worden gebruikt.

6.2.2. Interactieve basismodule

Na het invullen van de inleidende vragenlijst woonden de studenten een PowerPoint-presentatie (zie [Bijlage 3](#) voor enkele schermafdrukken) bij. De presentatie bestond uit ongeveer vijftig dia's. De structuur van de slideshow was vergelijkbaar met deze scriptie: (1) inleiding, (2) over taalvariatie, (3) casestudy, (4) kenmerken van de tussentaal (fonologie, morfologie, syntaxis, lexicon, variatie en samenvatting per type verschil). De nadruk van de presentatie lag op de taalkundige kenmerken van de tussentaal. De studenten werden actief aangemoedigd om deel te nemen aan de presentatie. Tijdens de hele basismodule werden er algemene vragen aan de studenten gesteld. Voor het gedeelte over het lexicon namen de studenten heel actief deel door equivalenten van tussentalige woordenschat in de standaardtaal te geven. De beschrijving van de didactische inhoud wordt behandeld in paragraaf 6.3.

6.2.3. Beschrijving beoordelings- en ervaringsformulier

Dit beoordelings- en ervaringsformulier of posttest ([Bijlage 4](#)) bestaat uit 5 vragen. In de eerste vraag worden de studenten verzocht om de leerwaarde van de basismodule te beoordelen op een schaal van 1 (niets geleerd) tot 10 (veel geleerd). In de tweede vraag wordt de mening van de studenten gevraagd over de relevantie van het aanpakken van de tussentaal in verschillende onderwijsvormen: middelbaar onderwijs (4de/5de/6de leerjaar), hogeschool, universiteit (hoorcolleges en conversatielessen). Op deze vraag moeten ze eerst antwoorden met ja/nee. Dan voor elk onderwijstype wordt de opinie van de studenten gevraagd in de rubriek *waarom (niet)*. De bedoeling is dat ze hun ja/nee-stem bij elk onderwijstype motiveren. Bij de derde vraag worden ze gevraagd om zich de verschillende kenmerken van tussentaal te herinneren. Het doel van deze vraag is om de leerrelevantie van zoveel mogelijk kenmerken te beoordelen. Deze kenmerken zijn per type in een tabel ingedeeld als volgt: fonologie (n=2), morfologie

(n=5), syntaxis (n=4) en lexicon (n=1). In totaal zijn er 12 kenmerken waarvoor de studenten de leerrelevantie moeten beoordelen op een schaal van 1 (niet belangrijk) tot 5 (zeer belangrijk). Voor het gemak zijn sommige afzonderlijke kenmerken uit hetzelfde domein samengevoegd: *procope*, *apocope*, en *syncope* vormen één regel in de tabel die door de student(e) beoordeeld moet worden. In de instructie naast het woord *kenmerk* staat een superscript dat naar een noot onder de tabel verwijst waarin de wens naar vereenvoudiging van de taalkundige termen buiten de academische context wordt vermeld. De nadruk zou dus eerder liggen op het beschrijven van linguïstische verschijnselen dan op de specifieke termen zelf zoals *procope*, *adnominale flexie*, enzovoort. Dit gebeurt ook zo op de website *dialectloket.be*⁶² van de Universiteit Gent, onder de rubriek *kenmerken van tussentaal*. Op de website zijn de benamingen tamelijk duidelijk (bijvoorbeeld *overbodig dat* i.p.v. *expletief dat*, enzovoort). De vierde vraag verzamelt situaties van miscommunicatie die de studenten met een L1-spreker hebben meegemaakt omdat ze niet helemaal begrepen wat de L1-spreker probeerde te zeggen. Voor deze vraag wordt de student(e) gevraagd een anekdote over foute communicatie te vertellen. Ten slotte is de laatste vraag algemener van aard: de opmerkingen van de studenten i.v.m. het gebruik van de tussentaal bij het leren van het Nederlands zijn bij deze vraag welkom.

In Bijlage 2 [pretest] en Bijlage 4 [posttest] is te zien dat er geen namen van studenten zijn opgevraagd en dat de documenten anoniem zijn ingevuld. Om de anonimiteit van de studenten te waarborgen, werden de pretest- en posttestgroepen beschouwd als twee afzonderlijke groepen. Er is geen correlatie vastgesteld tussen de individuele pretest- en posttestproducties. Het doel was om een algemeen overzicht te krijgen van de resultaten voor en na de basismodule.

6.2.4. Afsluiter

Na het invullen van het beoordelings- en ervaringsformulier werd er om drie redenen een interactief spelletje via het platform Kahoot georganiseerd:

- Om de nieuwe kennis over de tussentaal te consolideren;
- Als leuke afsluiter die ervoor zorgt dat alle studenten betrokken zijn;
- Als indirect evaluatiemiddel van (1) het verwerven van de nieuwe leerstof en (2) de betrokkenheid van de studenten.

⁶² Kenmerken van tussentaal <https://www.dialectloket.be/tekst/tussentaal/kenmerken-van-tussentaal/>

Dit hulpmiddel wordt regelmatig gebruikt door taalleerkrachten in het voortgezet onderwijs en het volwassenenonderwijs. Over het algemeen tonen de leerders een grote belangstelling voor interactieve activiteiten, aangezien ze voor afwisseling in de les zorgen. Het platform biedt het opmaken van twee types vragen: (1) meerkeuzevragen en (2) *waar/ niet waar*-vragen. De antwoorden erop worden automatisch gecorrigeerd door het platform. Bovendien genereert het platform statistieken die zullen worden besproken in de paragraaf Resultaten en analyse (7.2.1). Voor deze activiteit is er gekozen voor *waar/ niet waar*-vragen. De vragen werden uitsluitend op basis van de inhoud van de presentatie opgesteld. De interactieve activiteit duurde ongeveer tien minuten en bestond uit de volgende tien *waar/niet waar*-stellingen:

1. De tussentaalspreker gebruikt veel beleefdheidsvormen (met u) in informele contexten.
2. De tussentaal is een vrij stabiele substandaardvariëteit.
3. De regio tussen Brussel, Leuven en Antwerpen heeft veel invloed op de tussentaal.
4. *Smoren* en *roken* betekenen hetzelfde.
5. De West-Vlaming worstelt met het uitspreken van de *g* en de *h*.
6. Een andere benaming van de tussentaal is Verzamelingsvlaams.
7. De vorm *Ge moogt* wordt uitsluitend in de informele spreektaal gebruikt.
8. *Wa voelde precies?* Deze vraag staat in de OTT.
9. In *Ge moogt uw boekske nemen*, *uw* is een possessieve vorm van *ge*.
10. *Ne rok* kan in de tussentaal worden gezegd.

Negen van de tien bovenstaande stellingen zijn gebaseerd op Paragraaf 4 (Kenmerken van de tussentaal). Ze dekken de verschillende types kenmerken en zijn als volgt verdeeld: fonologie (stelling 5), morfologie (stellingen 1, 9 en 10), syntaxis (stellingen 7 en 8), lexicon (stelling 4). Stellingen (2 en 3) behandelen de variatie van de tussentaal. Stelling 6 daarentegen gaat niet specifiek over kenmerken, maar verwijst naar de andere benamingen van de tussentaal die in de inleiding zijn besproken.

6.3. Lesmateriaal

Om het aspect van het lesmateriaal te belichten, is deze subsectie verdeeld als volgt: de keuze van de bronnen (6.3.1) en het belang van authentiek taalgebruik (6.3.2).

6.3.1. Bronnen

Er bestaan een heleboel bronnen over de tussentaal die gemakkelijk toegankelijk zijn. Gemakkelijk beschikbaar zijn wetenschappelijke artikelen geschreven door professoren uit universiteiten zoals de Universiteit van Gent, Louvain-la-Neuve, Berlijn, enzovoort. Daarnaast noemen wij eveneens twee monografieën, zoals *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde* (2017) en *De manke usurpator: over Verkavelingsvlaams* (2012). In de eerstgenoemde monografie staat er een uitgebreide overzichtstabel die frequente kenmerken van de tussentaal inhoudt. Deze tabel vormde een relevant uitgangspunt voor de opbouw van de sectie over de kenmerken van de tussentaal in de diavoorstelling.

De diavoorstelling is het resultaat van grondig onderzoek en intensief lezen. Om cognitieve overbelasting te voorkomen werden enkel de kenmerken verzameld waarbij anderstalige leerders wellicht communicatieproblemen zouden kunnen ervaren. Kenmerken zoals doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep of het gebruik van *gaan* i.p.v. *zullen* zijn niet behandeld, aangezien ze geen bijzondere problemen opleveren voor de leerders. Bovendien zijn er naast de overzichtstabel uit *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde* (2017: 143-144) ook andere aspecten toegevoegd of uitgewerkt, zoals *accusativisme* dat werd ontleend aan *De manke usurpator: over Verkavelingsvlaams* (2012). Zoals waarschijnlijk al duidelijk is, is de sectie over de kenmerken van de tussentaal een compilatie van verschillende bronnen die zoveel mogelijk kenmerken op een lijst probeert te zetten.

De dia's over de kenmerken van de tussentaal vormen een uitstekend vertrekpunt, maar het toevoegen van videofragmenten uit authentieke taaluitingen is nog verrijkender. De keuze om authentieke fragmenten op te nemen in de diavoorstelling wordt besproken in de volgende paragraaf.

6.3.2. Authentiek taalgebruik

Om vreemd of onnatuurlijk taalgebruik te vermijden is het van essentieel belang om gebruik te maken van uitingen uit het werkelijke taalgebruik. Een overzicht van de kenmerken van de tussentaal met schriftelijke voorbeelden is niet echt een weergave van de informele mondelinge taal. Met het oog op authenticiteit hebben we er daarom voor gekozen om videofragmenten in

de presentatie te integreren om aan te tonen dat deze kenmerken daadwerkelijk voorkomen in de dagelijkse spreektaal.

Om ervoor te zorgen dat de studenten de kennis integreren en behouden, is het fundamenteel om de kenmerken voor te stellen in een authentieke taalcontext. Daarom hebben we 14 videofragmenten toegevoegd aan het gedeelte over de kenmerken van de tussentaal in de presentatie. Deze fragmenten zijn vrij kort, meestal duren ze slechts enkele seconden. Ze zijn opgenomen uit twee Vlaamse televisiezenders (één en VTM) en Twitter. De types programma's zijn tamelijk divers: amusementsprogramma's (First Dates, Generation M, Girls Talk, Taboe, De Warmste Week, Down the road, Op kot), series (Eigen kweek, Thuis, Familie, FC De Kampioenen, Dertigers), solidariteitsacties (De Warmste Week) en politieke onderwerpen (Vlaams Parlement). Er zijn geen fragmenten uit journaals opgenomen, aangezien de nieuwslezers daar doorgaans dichterbij de standaardtaalnorm blijven⁶³. In andere secties is er eveneens authentiek taalgebruik aanwezig: in de inleiding (trailer van de televisieserie *Roomies*) en in de casestudy waarin kindertaal wordt geanalyseerd. Hiermee wordt het aspect van taalkundige authenticiteit gedekt. In de volgende paragraaf zullen we de resultaten van het experiment bespreken.

⁶³ Tenzij L1-sprekers tijdens straatinterviews aan het woord komen.

7. Resultaten en analyse

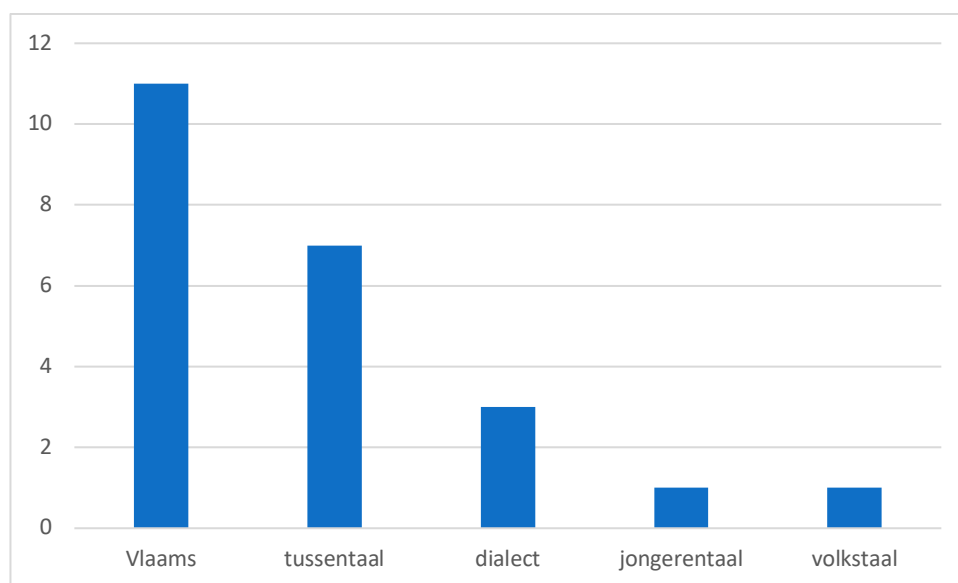
De sectie wordt als volgt ingedeeld: in (7.1) worden de gegevens van de pretest besproken, terwijl in (7.2) de resultaten van de posttest aan bod komen.

7.1. Basisopvattingen over de tussentaal

Deze subsectie is verdeeld in drie delen. Het eerste deel onderzoekt de kennis van de benaming *tussentaal* bij de studenten. Het volgende deel geeft de zelfbeoordelingsscores van de studenten met betrekking tot hun beheersing van de tussentaal. Het laatste deel berekent het aantal juiste tussentaalkenmerken dat door de studenten wordt genoemd.

7.1.1. Kennis van de benaming tussentaal bij de studenten

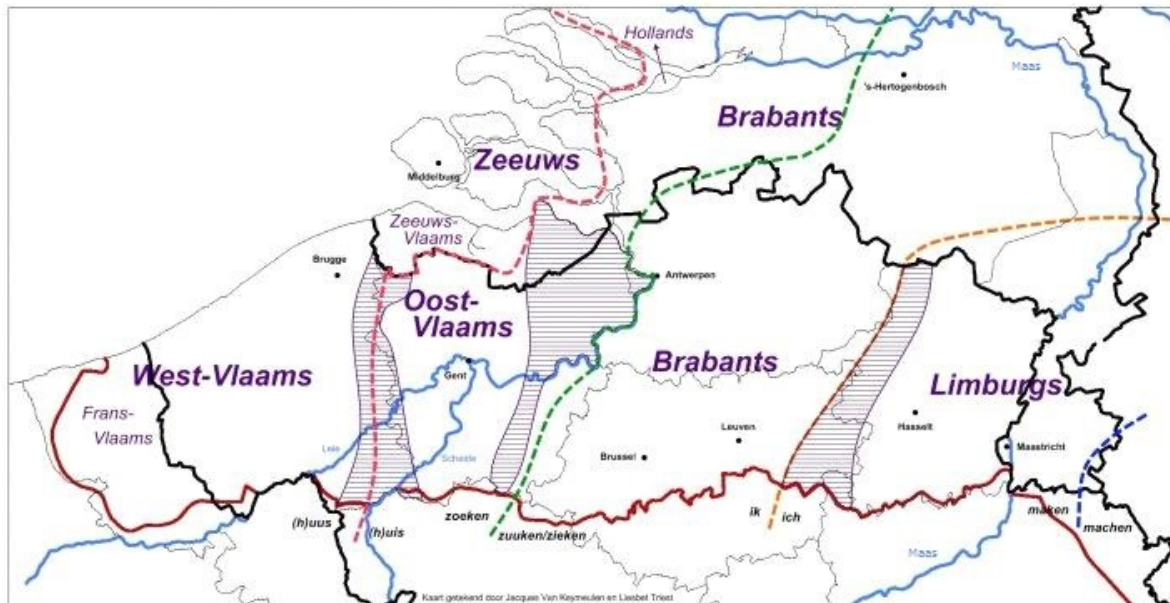
We beginnen de interpretatie van de resultaten met de fundamentele vraag of de studenten vertrouwd zijn met de benaming voor de informele taalvariëteit die gesproken wordt in Vlaanderen. Op Grafiek 1 zien we dat het verwachte antwoord *tussentaal* op de tweede plaats komt met 9 antwoorden (39%). Opvallend is dat 11 studenten (48%) *Vlaams* als antwoord hebben gegeven. Andere studenten hebben *dialect* (n=3), *jongereentaal* (n=1) en *volkstaal* (n=1) genoemd:

Grafiek 1: Overzicht kennis benaming tussentaal bij de studenten

Volgens Ooms (2021) heeft de benaming *Vlaams* twee betekenissen. De eerste betekenis is eerder taalkundig- en dialectologisch gericht, d.w.z. dat de benaming *Vlaams* verwijst naar de

4 dialectologische regio's: West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Zeeuws-Vlaanderen en Frans-Vlaanderen (Figuur 2)⁶⁴. Het gebruik van *Vlaams* in *Frans-Vlaams* en *Zeeuws-Vlaams* toont aan dat deze term niet beperkt wordt tot de Belgische grens: in Frankrijk (Nord Pas-de-Calais) en in Nederland (Zeeland):

Figuur 2: Kaart van de zuidelijk-Nederlandse dialectgebieden

De taalkundige Devos biedt nadere toelichting op de 4 laatstgenoemde regio's en legt uit dat met *Vlaamse dialecten* wordt verwezen naar “de streektalen uit het Dietssprekende gebied van het oude Graafschap Vlaanderen, wat vandaag ruwweg overeenkomt met de twee Vlaamse provincies in België plus Frans- en Zeeuws-Vlaanderen” (2006: 36). Ooms (Instituut voor de Nederlandse Taal / Genootschap Onze Taal) legt de tweede betekenis van *Vlaams* in haar podcast verder uit, namelijk de taalvariëteit die in het huidige Vlaanderen wordt gesproken. Ze voegt eraan toe dat *Vlaams* verwijst naar het deel van de gesproken taal dat verschilt van de standaardtaal. Indien we haar tweede betekenis volgen, kan het initiële antwoord *Vlaams* als juist worden beschouwd. Het is echter belangrijk op te merken dat er terminologische verwarring kan ontstaan rond het gebruik van de benaming *Vlaams*, omdat het ook kan verwijzen naar (1) de plaatselijke dialecten, (2) de Vlaamse tussentaal of (3) het Belgisch-Nederlands.

⁶⁴ Bron: <https://www.dialectloket.be/tekst/dialectologie/dialecten-in-de-zuidelijke-nederlanden/>

Dialectologisch en taalkundig gezien spreekt een Antwerpenaar geen Vlaams (Ooms 2021). Hetzelfde geldt voor een Limburger (Ooms 2021). Als we naar de definitie van *Vlaams* in de Dikke Van Dale kijken, zien we dat er drie definities voor *Vlaams* worden gegeven:

- (1) (geschiedenis) van, betrekking hebbend op, uit, eigen aan het graafschap Vlaanderen
- (2) van, betrekking hebbend op, uit, eigen aan Oost- en West-Vlaanderen
- (3) van, betrekking hebbend op, uit, eigen aan Nederlandstalig België of zijn bewoners

Hier verwijst (3) naar het geografische gebied (Nederlandstalig België) en het volk (zijn bewoners). Deze definitie blijft zeer algemeen en omvat veel voorbeelden: geografisch (het Vlaamse volk, Vlaams-België), dierlijk (Vlaamse reus [konijn], Vlaamse gaai [vogel]), cultureel (Vlaamse gevel, de Vlaamse beweging, de Vlaamse Leeuw), gastronomisch (Vlaamse broodjes/ boterham). In deze laatstgenoemde voorbeelden hebben we het niet echt over taalvariëteit.

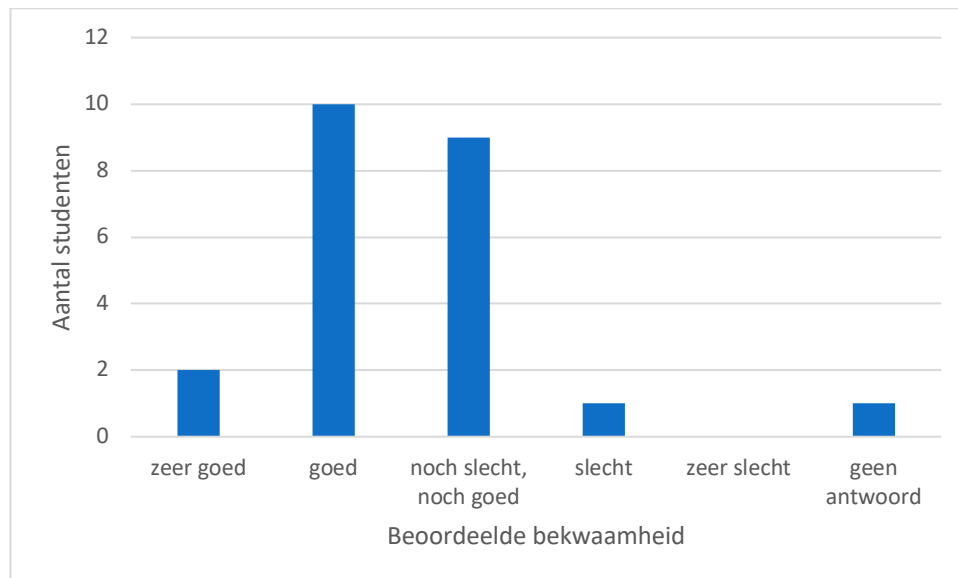
Als we daarentegen naar de benaming *tussentaal* in De Dikke Van Dale kijken, vinden we het volgende: “de informele spreektaal in Nederlandstalig België met grammaticale kenmerken van het dialect en fonologische kenmerken van de standaardtaal”. Vanwege de nauwkeurige definitie en de vermelding ervan in het woordenboek lijkt het passender om de benaming *tussentaal* te gebruiken i.p.v. *Vlaams*.

De focus van de discussie ligt niet op het bepalen van het juiste of foutieve antwoord, maar eerder op het ontdekken van bestaande taalkundige kennis bij de studenten. Het is tevens van belang om te onderzoeken of er vergelijkbare antwoorden zullen opduiken bij Vlaamse L1-sprekers. Er zou worden gedebatteerd welke benaming naar voren zou komen aan de Nederlandstalige kant van het land: *Vlaams* of *tussentaal*.

7.1.2. Zelfbeoordeling van de tussentaalbeheersing bij de studenten

Deze vraag was niet bedoeld om het kennisniveau van de studenten over de tussentaal te toetsen, maar eerder dat ze zelf hun luistervaardigheid in de tussentaal op een schaal beoordeelden. Het is zeer waarschijnlijk dat ze al in contact zijn gekomen met de tussentaal tijdens informele gesprekken met L1-sprekers of via de media (tv-series, reclameberichten, ...). Als dit niet het geval was, werd een optie *niet van toepassing* voorzien. Bij het analyseren van de resultaten dienen wij niet te vergeten dat het hier gaat om de zelfperceptie van de studenten met betrekking tot hun luistervaardigheid in de tussentaal. Bovendien is het

belangrijk rekening te houden met het feit dat de studenten vermoedelijk hun niveau over- of onderschatten. Om een nauwkeuriger beeld te krijgen, zou deze zelfperceptie idealiter aangevuld moeten worden met objectieve luistervaardigheidstests of andere evaluatiemethodes. Het doel was om een beeld te krijgen (Grafiek 2) van hun geschatte niveau van vertrouwdheid met de tussentaal:

Grafiek 2: Zelfbeoordeling van de tussentaalbeheersing bij de studenten

In onze steekproef zien we twee tendensen: (a) studenten die hun luistervaardigheid als *goed* beoordelen (n=10, 43%) en (b) studenten die zichzelf positioneren tussen een niveau dat noch slecht, noch goed is (n=9, 39%). Opmerkelijk is dat twee studenten hun luistervaardigheden als *zeer goed* beoordeelden. Wat nog opvallender is, is dat geen van deze beide studenten deelgenomen heeft aan een Erasmusprogramma in Vlaanderen en dat ze beiden de tussentaal als *dialect* beschouwen. Bovendien beoordeelde één andere student(e) zijn/haar luistervaardigheid als *slecht* en één student(e) gaf geen antwoord. Geen enkele student(e) koos voor de aanduiding *niet van toepassing*. Voor de studenten die niet konden kiezen tussen een goed of slecht niveau, is het aanbevolen dat ze worden blootgesteld aan meer luistermateriaal in de tussentaal, zodat ze zich nauwkeuriger kunnen positioneren. Nogmaals, het betreft hier zelfperceptie, en er dient enige afstand te worden gehouden tussen de resultaten en de werkelijkheid. Deze meting is dus subjectief en mag niet als betrouwbaar worden beschouwd.

7.1.3. Overzicht van meest genoemde tussentaalkenmerken

De volgende vraag bestaat uit de inventarisatie van de tussentaalkenmerken die bekend zijn bij de studenten. Vervolgens hebben we de genoemde kenmerken gesorteerd om te bepalen of ze

werkelijk tot de tussentaal behoren. Om te controleren of de elementen in het lexicon tussentalig waren, hebben we dezelfde methode gebruikt als in sectie 4.4. Tabel 8 biedt een overzicht van de door de studenten genoemde kenmerken en geeft aan of ze specifiek tot de tussentaal behoren of eerder te relateren zijn aan de standaardtaal (a-c) of gewoon niet-aanvaardbaar zijn:

Tabel 8: Categorisatie van de vermelde kenmerken bij de studenten

Variëteit		Aantal kenmerken	
		Absolute frequency	Relative frequency
Tussentaal		37	53,62%
Standaardtaal	(a) NL + BE	27	34,78%
	(b) BE	2	2,90%
	(c) NL	4	5,80%
Niet-aanvaardbaar		2	2,90%
Totaal		69	100%

Ongeveer de helft van door de studenten genoemde kenmerken behoort tot de tussentaal. De andere kenmerken zijn eerder standaardtalig (n=33, 46,38%). Een minderheid (n=2) wordt als niet-aanvaardbaar beschouwd. Een gedetailleerde categorisatie van de genoemde kenmerken per variëteit en subdomein is te vinden in [Bijlage 5](#). We zullen nu een overzicht geven van de door de studenten genoemde tussentaalkenmerken per taalkundig subdomein. Daarna volgt een discussie over de elementen die wij interpreteren als standaardtaalelementen. Ten slotte zullen we kort ingaan op de niet-aanvaardbare elementen.

De verdeling van de tussentaalkenmerken ([Bijlage 5](#)) is als volgt: morfologie 37,84% (n=14), fonologie 24,32% (n=9), lexicon 16,22% (n=8) en syntaxis 16,22% (n=6). Wat betreft morfologie, hebben de studenten de volgende elementen opgemerkt: *het verkleinwoord op -ke*⁶⁵ (n=6), *het niet-standaard voornaamwoord gij* (n=6), *het gebruik van die i.p.v. dat/dit* (n=1) en *het accusativisme* (n=1). Morfologie wordt gevolgd door fonologie met de volgende elementen: *apocopen* (n=7), *proclise* (n=1) en *regionale klank* (n=1). Het lexicon (n=8) neemt de derde plaats in met de volgende voorbeelden: *poepen (seks gerelateerd)*, *Vlaamse woorden die deel uitmaken van dialecten*, *poembak*⁶⁶. Verder worden stopwoorden (n=5) genoemd zoals

⁶⁵ (waaronder voorbeelden zoals manneken, hopeke en Romaneke)

⁶⁶ Poembak wordt gebruikt in Antwerpen en Vlaams-Brabant (Ooms & Trottier 2023)

amai (n=4) en *ça va* (n=1). Wat betreft de syntactische elementen (n=6) kunnen we noemen: *zijt, zijde gij?, zeit, kloeg* (i.p.v. *klaagde*)⁶⁷, *het gebruik van moest* i.p.v. *mocht*⁶⁸ (n=2).

Nu zullen we de elementen onderzoeken die als tussentalig worden beschouwd, maar eigenlijk tot de standaardtaal behoren. Voorbeelden van standaardtalige elementen uit zowel het Nederlands-Nederlands als het Belgisch-Nederlands zijn onder andere *het verkleinwoord op -je, het voorvoegsel super, Franse uitdrukkingen* (zoals *merci* en *c'est la vie*), *vruchtsap*⁶⁹ i.p.v. *sinaasappelsap*, *kortere zinnen, goeiemorgen* i.p.v. *goedemorgen*, *anglicismen*⁷⁰, *uitdrukkingen met ik heb het (moeilijk)* en *leenwoorden*. Het werkwoord *pinnen* uit het Nederlands-Nederlands werd twee keer aangehaald. Daarentegen werden ook standaardtalige elementen (n=4) uit het Belgisch-Nederlands, zoals *Bancontact* (n=2), *kot* (n=1) en *zegde*⁷¹ (n=1), genoemd.

Wat betreft de niet-aanvaardbare vormen (n=2), hebben we de twee volgende voorbeelden: *dat je het heeft gedaan* en *geen inversie voor vragen*.

Omdat slechts iets meer dan de helft van de bovengenoemde elementen (53,62%) werkelijk tot de tussentaal behoort, is het nog steeds relevant om de studenten en andere leerders te informeren over de aarde van tussentalige elementen. In de discussie (8.3) zullen we de bevindingen van een vergelijkbaar onderzoek bij leerkrachten Nederlands bespreken.

7.2. Post-hoc beoordelingen, ervaringen en opmerkingen

In deze subsectie wordt gekeken naar de resultaten van het interactieve spelletje, de beoordelingen van de studenten over de basismodule en bepaalde tussentalige kenmerken t.o.v.

⁶⁷ Klagen wordt in België af en toe nog onregelmatig vervoegd, ook door standaardtaalsprekers: ik kloeg, wij kloegen. Toch is er een vrij grote groep taalgebruikers die dat gebruik afkeurt. Daarom is het niet duidelijk of kloeg(en) tot de standaardtaal in België gerekend kan worden.

(Bron: <https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/klagen-vervoegen>)

⁶⁸ In België worden weleens, vooral in gesproken taal, veronderstellende bijzinnen met moest(en) gebruikt. Dat soort zinnen behoren niet tot de standaardtaal (Bron: <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/moest-mocht-als>)

⁶⁹ Door de student(e) verkeerd gespeld (correct: vruchtensap). In Nederland wordt ook *jus d'orange* gebruikt.

⁷⁰ Hier werd geen bepaald voorbeeld door de student(e) gegeven. Mijn voorbeelden zouden *nice* of *chillen* zijn. In de Dikke Van Dale wordt zo'n voorbeeld niet als BN beschouwd vandaar de categorisatie onder standaardtaal.

⁷¹ Zei en zeiden zijn standaardtaal in het hele taalgebied. Zegde en zegden zijn standaardtaal in België, maar ze worden er als formeel beschouwd, en ze zijn er veel minder gebruikelijk dan zei en zeiden. In Nederland worden zegde en zegden als verouderd beschouwd. (Bron: <https://www.vlaanderen.be/taaladvies/taaladviezen/zeggen-vervoegen>)

hun leerrelevantie. Daarna bespreken we situaties van miscommunicatie en algemene opmerkingen.

7.2.1. Resultaten Kahoot

Van de gegeven antwoorden was 56% correct, wat ook de noodzaak van een tussentaal cursus bekrachtigt. Ondanks deze basismodule zijn er nog steeds enkele punten die beheerst moeten worden. Hieronder wordt een overzicht (Figuur 3) van het scorebord weergegeven:

Vraag	Type	Juist/fout
7 De vorm <i>Ge moogt</i> wordt uitsluitend in de informele spreektaal gebruikt.	Waar of niet waar	10%
1 De tussentaalspreker gebruikt veel beleefdheidsvormen (met u) in informele contexten.	Waar of niet waar	10%
8 <i>Wa voelde precies?</i> Deze vraag staat in de OTT.	Waar of niet waar	29%
10 <i>Ne rok</i> kan in de tussentaal worden gezegd.	Waar of niet waar	43%
6 Een andere benaming van de tussentaal is <i>Verzamelvlaams</i> .	Waar of niet waar	71%
3 De regio tussen Brussel, Leuven en Antwerpen heeft veel invloed op de tussentaal.	Waar of niet waar	76%
2 De tussentaal is een vrij stabiele substandaardvariëteit.	Waar of niet waar	76%
4 <i>Smoren</i> en <i>roken</i> betekenen hetzelfde.	Waar of niet waar	81%
9 In <i>Ge moogt uw boekske nemen</i> , <i>uw</i> is een possessieve vorm van <i>ge</i> .	Waar of niet waar	86%
5 De West-Vlaming worstelt met het uitspreken van de <i>g</i> en de <i>h</i> .	Waar of niet waar	86%

Figuur 3: Overzicht resultaten per stelling

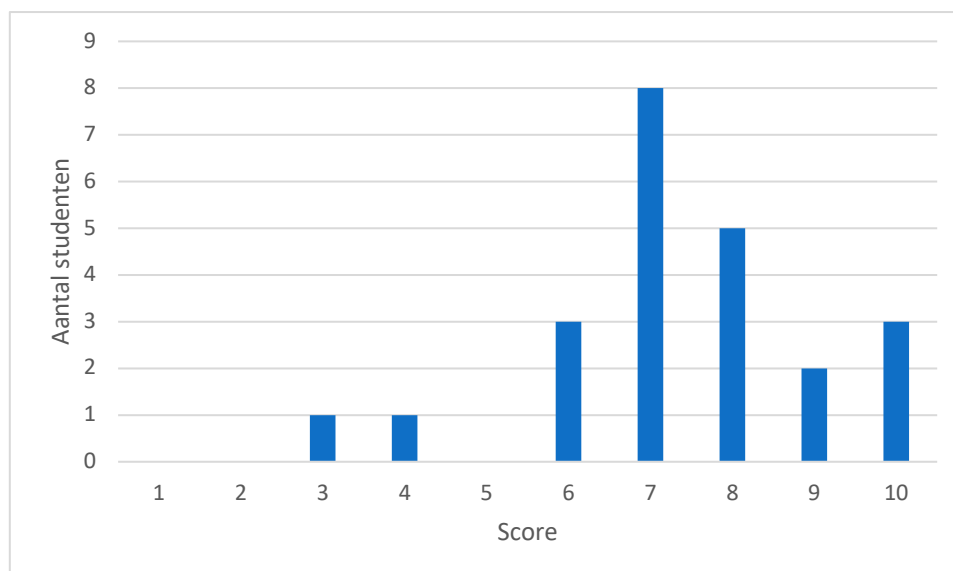
We gaan nu wat meer aandacht besteden aan de vier vragen die een lagere score dan 50% behaalden. Het gaat om twee vragen over de syntaxis (7-8) en twee over de morfologie (1-10). Voor stelling 7 (10% juiste antwoorden) werd tijdens de module aangetoond dat *Ge moogt* ook op sociale media voorkomt, dus in informele geschreven taal. De tweede stelling (10% juiste antwoorden) ging over morfologie, specifiek over het voornaamwoord *u* (flexievorm van *ge*). Tijdens de module had een student nochtans spontaan uitgelegd dat *u* een flexievorm van *ge* is en dus geen beleefdheidsvorm. Deze uitleg werd aan de hele groep vertoond, daarom lijkt het verbazend dat er slechts 10% correcte antwoorden waren. Bovendien stond Tabel 5 (Overzicht flexies *ge/je* in tussentaal en standaardtaal) eveneens op de slideshow, samen met een opmerking in het rood: “Dat lijkt de beleefdheidsvorm 'u' te zijn maar eigenlijk hoort die bij de informele vorm 'ge/gij!'”. De derde vraag (29% juiste antwoorden) was enigszins uitdagend. Er werd gevraagd of de uiting *Wa voelde precies?* in de tegenwoordige tijd stond. Maar in feite is *-de* een clitische vorm van *ge*. Deze stelling was nogal tricky, omdat *-de* op het morfeem van

de onvoltooid verleden tijd (regelmatige werkwoorden) lijkt. In de standaardtaal wordt het omgezet naar *Wat voel je precies?* De laatste moeilijke stelling (43% juiste antwoorden) was ook wat lastig. Er werd gevraagd of de combinatie *ne rok* mogelijk was in de tussentaal. Het verwachte antwoord was *ja*, omdat *rok* een mannelijk zelfstandig naamwoord is in het Nederlands maar vrouwelijk in het Frans. De zes volgende stellingen kregen een percentage juiste antwoorden tussen 71% en 86%.

De zwakke gemiddelde score (56% juiste antwoorden) kan worden verklaard door het feit dat Kahoot een snelheidsspel is. Hierdoor wordt de denktijd drastisch verkort⁷². Het interactieve spelletje duurde slechts 6 minuten⁷³. Het zou de moeite waard zijn om de ervaring wellicht op papier te reproduceren en te kijken of de resultaten dan positiever zijn. Met dit laatste punt hebben we de bespreking van het spelletje afgerond en zullen nu overgaan tot de beoordeling van de basismodule door de studenten.

7.2.2. Beoordelingen basismodule

In deze sectie zullen we de beoordelingen van de studenten over de leerrijkheid van de basismodule analyseren. De X-as geeft de beoordeelde score van de student(e) aan, terwijl de Y-as het aantal studenten per score vertegenwoordigt. De gemiddelde score bedraagt 7,35 op 10. De laagste score is 3 op 10, terwijl de hoogste 10 op 10 is (Grafiek 3):

Grafiek 3: Beoordelingen basismodule door de studenten

⁷² Denktijd = tussen 0 en 20 seconden per stelling

⁷³ Speeltijd door het platform berekend

De opmerking bij de laagste score luidt als volgt: “wij hadden dat al met M. Rasier in het vak taalgeschiedenis gezien”. Dit college⁷⁴ maakt geen deel uit van het programma *Bachelier en traduction et interprétation* (48% van de studenten). Het is belangrijk om op te merken dat het over een specifiek geval gaat. Voor de score (4/10) hebben we geen opmerking ontvangen. Nog een student(e) (s12, post-test) heeft ook aangegeven dat hij/zij het onderdeel over de woordenschat interessant vond (gegeven score = 7/10).

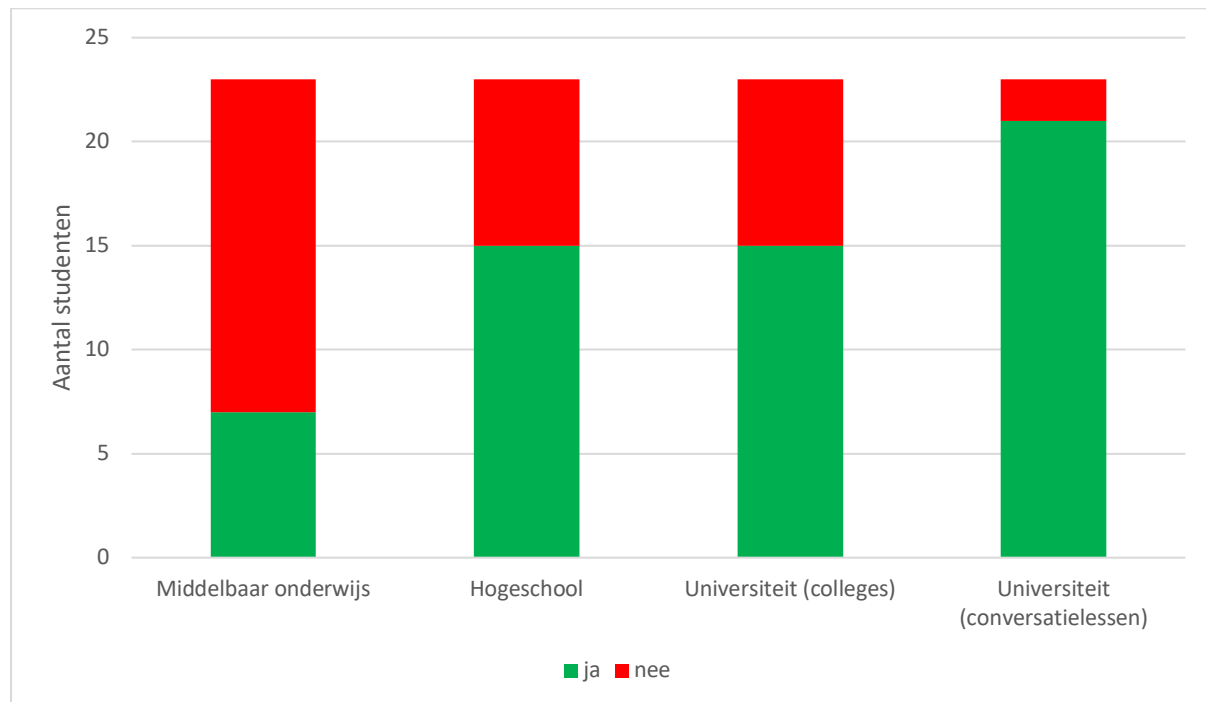
Dankzij de door de studenten positieve gegeven score kunnen we veronderstellen dat de basismodule als een leerzame activiteit werd ervaren. In eerste instantie hebben ze de taalkundige benaming *tussentaal* toegepast op het soms vage concept van *Vlaamse informele spreektaal*. Het kennen van de correcte label zal het makkelijker maken om eventuele onderzoeken te doen naar wetenschappelijke tussentaalliteratuur. Bovendien zou de basismodule de studenten helpen een nauwkeuriger begrip te krijgen van de specifieke tussentaalkenmerken. Het is ook belangrijk dat zij zich bewust zijn van de aanwezige variatie binnen de tussentaal. Deze verfijnde kennis kan alleen maar bijdragen tot het verbeteren van de score van 53,62% (zie 7.1.3.), vastgesteld wanneer de studenten enkele kenmerken van de informele Vlaamse spreektaal moesten noemen. Daarnaast moeten we ook rekening houden met de mogelijkheid dat sommige studenten na hun universitaire opleiding lessen Nederlands zullen geven. Door hun nauwkeurige bevatting van de tussentaalkenmerken krijgen de toekomstige leerkrachten een genuanceerdere kijk op de plaats en de uitdagingen van de tussentaal in het onderwijs. In de volgende sectie (8.3) wordt dieper ingegaan op de plaats van de tussentaal in het onderwijs.

7.2.3. Plaats van de tussentaal in het onderwijs

In deze sectie zullen we de resultaten met betrekking tot de mogelijke plaats van de tussentaal in verschillende onderwijstypes analyseren. Op de X-as (Grafiek 4) hebben we het onderwijstype en op de Y-as de mening van de studenten (ja= groen & nee= rood). Op het eerste gezicht valt het op dat studenten terughoudend zijn ten aanzien van het aanleren van de tussentaalkenmerken in het middelbaar onderwijs (n=7 of 30,43% ja) wat onze tweede hypothese bevestigt. Voor de professionele bacheloropleidingen aan de hogescholen en bij de algemene colleges aan de universiteit zien we een significante stijging in de positieve

⁷⁴ GERM0069-1 Histoire de la langue néerlandaise (Bloc 2)

antwoorden, met een gelijke score van 65,22% voor *ja*-stemmen bij de twee onderwijstypes. Dit geeft aan dat een aanzienlijk aantal studenten positief staat ten opzichte van het aanleren van tussentaalmerken in taalopleidingen. De hoogste score wordt behaald voor conversatielessen, waarvoor 91,30% van de studenten *ja* heeft gestemd (n=21). Hierdoor wordt onze eerste hypothese bevestigd.

Grafiek 4: Plaats van de tussentaal in het onderwijs (beoordeling studenten)

De opmerkingen van de studenten per onderwijstype zullen worden besproken in de volgende subsecties.

7.2.3.1. Middelbaar onderwijs

De meeste studenten vonden het niet relevant om de tussentaal in het middelbaar onderwijs te onderwijzen. Sommige voorstanders (n=7 of 30,43%) brachten de volgende argumenten naar voren: “omdat het het meest gepraat⁷⁵ in Vlaanderen is, het is dus nuttiger om alles (meer) te begrijpen” (sic) (s01, posttest), “nuttig om later de gesproken taal te begrijpen” (s11, posttest), “visibiliteit⁷⁶ alleen” (s12, posttest), “belangrijk om te weten dat het bestaat” (s13, posttest), “leerlingen moeten weten dat de tussentaal bestaat” (s14, posttest). Het valt niet te ontkennen dat de meeste leermethodes⁷⁷ in Franstalig België Vlaamse sprekers laten horen in hun audio-opnames. In het middelbaar onderwijs hanteren de leraren de communicatieve aanpak conform

⁷⁵ Hier bedoelt de student(e) de taal die het meest gesproken wordt.

⁷⁶ Hier bedoelt de student(e) zichtbaarheid.

⁷⁷ Denk aan *Tandem* (Van in), *Tornado* en *Zo gezegd* (Pelckmans), *Kendoe* (Plantyn), ...

de leerplannen. De leerling(e) wordt regelmatig verzocht om naar zijn/haar fictieve pennenvriend(in) een e-mail te schrijven of een audiobericht te sturen. Voor de luistervaardigheid wordt vaak gevraagd om bepaalde slotelementen van een gesprek tussen L1-sprekers in het Frans te noteren. Hoewel de meeste opnames doorgaans een standaardtaalregister hanteren, corresponderen ze niet altijd nauwkeurig met de taalwerkelijkheid. Het is dan ook niet ondenkbaar dat de leerlingen in echte situaties worden geconfronteerd met vormen zoals *zijt gij*... Om die redenen kan het volgende argument worden overwogen: “een beetje voor basisgesprekken” (s15, posttest). Bij een verblijf in een gastgezin is het raadzaam dat de leerling(e) vóór het vertrek enige basiskennis ontvangt over de tussentaal van zijn/haar leerkracht. Een gebrek aan deze tussentalige kennis kan ervoor zorgen dat de leerling(e) niet terechtkomt in situaties waarin elementaire vormen zoals *zijt, moogt, ...* niet begrepen worden.

Over het algemeen zijn de tegenstanders (n=16 of 69,57%) van mening dat het belangrijk is dat de leerling(e) eerst een goede beheersing heeft van de standaardtaal: “de leerlingen hebben al veel moeilijkheden om de standaardtaal te leren” (s02, posttest), “studenten moeten standaardtaal leren” (s10, posttest), ‘omdat kinderen, tieners standaardtaal moeten leren’ (s22, posttest) en “eerst focus op 1 soort Nederlands” (s23, posttest).

In paragraaf 2 hebben we vastgesteld dat de standaardtaal de norm in de klas moet zijn. Leerkrachten worden inderdaad niet aangespoord om van de norm af te wijken, maar binnen het kader van een taaluitwisselingsproject kunnen de leerkrachten de leerlingen wel inwijden in bepaalde aspecten van de tussentaal. De bespreking van de resultaten met betrekking tot de plaats van tussentaal in het middelbaar onderwijs is nu afgerond en we zullen ons nu richten op het hoger onderwijs (hogeschool).

7.2.3.2. Hogeschool

De meerderheid (n=15 of 65,22%) is van mening dat het relevant is om de tussentaal in het hoger onderwijs aan te pakken. Sommige studenten hebben een duidelijk besef van de professionele dimensie van de bacheloropleidingen aan de hogeschool: “als we een hoger taalniveau hebben, is het interessant om meer te weten over informele taal zodat we mogelijk beter kunnen *communiceren* met Nederlandstaligen” (s02, posttest) en “als je beroep met Nederlandstaligen is en als je met hen moet *communiceren*” (s19, posttest). In de twee laatstgenoemde opmerkingen wordt deze communicatieve dimensie benadrukt. Andere

studenten geven neutrale opmerkingen: “belangrijk” (s09 en s21, posttest), “hangt af van de studie, maar soms belangrijk” (s08, posttest), “minder academisch” (s16, posttest), ... Een andere student(e) denkt aan een Erasmusverblijf: “nuttig voor een Erasmus-verblijf” (s11, posttest) en een andere vermeldt “ze leren spreken informeel wanneer les is gegeven” (sic) (s04, posttest), maar in de werkelijkheid is het meestal het geval niet in het kader van NVT-cursussen in Wallonië.

De tegenstanders (n=8 of 34,78%) ondersteunen de volgende argumenten: “standaardtaal” (s15, posttest), “dat kan nuttig zijn maar Standaardnederlands is beter” (s22, posttest). Een andere student(e) vermeldt “het zal de taal niet die gedoceerd zal worden” (sic) (s17, posttest). Studenten brengen minimaal 3 jaar door aan de hogeschool, en daarom is het fundamenteel dat de opleiding hen voorbereidt op de taalkundige realiteit die ze zullen tegenkomen in hun toekomstige professionele leven.

7.2.3.3. Universiteit (hoorcolleges)

De resultaten zijn hier vergelijkbaar met de vorige sectie over de hogeschool. Het betreft echter niet dezelfde studenten: sommigen hebben *nee* gekozen voor de hogeschool en *ja* voor de universiteit, en omgekeerd. Onder de studenten die *ja* hebben genoteerd, zijn de opmerkingen gelijksoortig met de sectie over de hogeschool. Een student(e) voegt eraan toe: “het is relevant als je Nederlands op een hoog niveau studeert, anders niet” (s03, posttest). De *nee*-stemmen bevatten de volgende opmerkingen: “Academische taal” (s16, posttest), “theorie -> Standaardnederlands” (s07, posttest) en “het is belangrijk om Standaardnederlands te bewaren voor alles wat schriftelijk is” (s22, posttest). De tussentaal, die voornamelijk een mondelinge variëteit is, verzekert de positie van het Standaardnederlands in geschreven vorm op lange termijn. Bovendien worden de kenmerken van de tussentaal reeds behandeld in bepaalde algemene colleges. Bijvoorbeeld, bij de analyse van een gedicht door een Vlaamse auteur kan de student(e) begrijpen hoe *uw* wordt gebruikt als flexie van *ge*. Daarnaast kunnen bepaalde colleges *taalkunde*⁷⁸ uitgebreider de kenmerken van de tussentaal blijven onderwijzen. In zekere zin wordt de thematiek *tussentaal* receptief behandeld binnen het leertraject van de student(e).

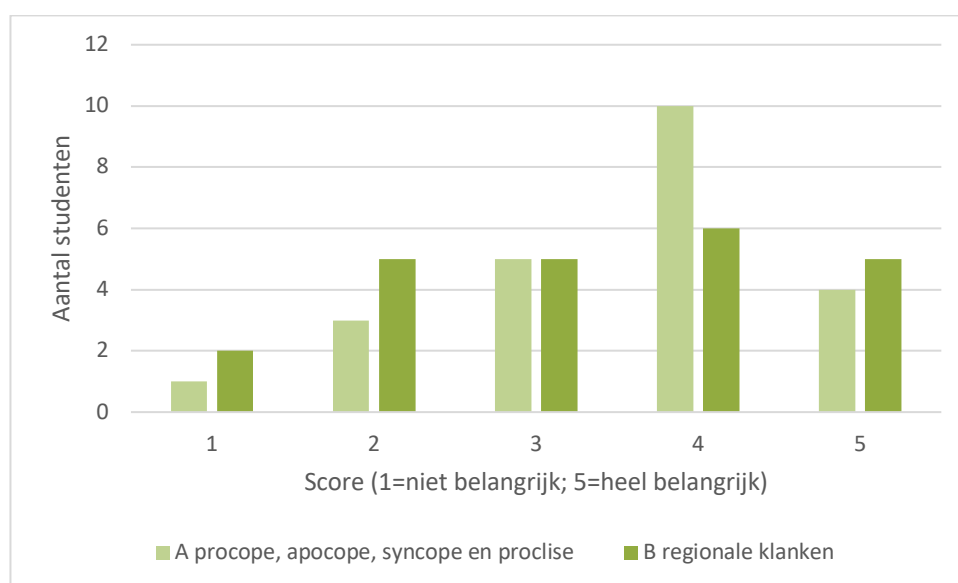
⁷⁸ Dit is ook echter verbonden aan de keuzes van de student(e). Denk aan het college *Linguistique diachronique néerlandaise : Variatie(s), norm(en) en verandering(en) in de geschiedenis van het Nederlands (LGER0109-1)* waarin deze thematiek in 2021-2022 werd behandeld.

7.2.3.4. Universiteit (conversatielessen)

Voor de conversatielessen zien we een aanzienlijke meerderheid van de *ja*-stemmen (n=21 of 91,30%). Enkele opmerkingen luiden als volgt: “praktijk --> standaard + tussentaal” (s07, posttest), “informeel taalgebruik” (s15, posttest), “goed om Nederlandstaligen te begrijpen” (s16, posttest), “meer spontaan” (s18, posttest), “het perfecte moment om ermee vertrouwd te raken” (s19, posttest), “interessant om verschillende variëteiten te leren” (s23, posttest) en “omdat mensen in de tussentaal communiceren - het zou vreemd zijn om het niet te gebruiken in conversatielessen” (s22, posttest) en “echt belangrijk om iemand te begrijpen” (s08, posttest). Tijdens een workshop over taalvariatie uitten een aantal Vlaamse NT2-docenten een vergelijkbaar standpunt: “receptieve kennis is voldoende, de productie kan eventueel volgen wanneer cursisten lang genoeg in Vlaanderen zijn en voldoende communiceren met moedertaalsprekers” (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 217). Concreet gezien zou het dus mogelijk zijn dat de (native) student(e) die verantwoordelijk is voor de conversatielessen zich wat meer kan loslaten over zijn/haar taalgebruik om zo de Vlaamse taalkundige realiteit beter te weerspiegelen. Aangezien de meeste NVT-leerders niet in Vlaanderen wonen, is het niet geschikt dat ze de kenmerken productief leren. En tot slot, aan de kant van de *nee*-stemmen hebben we slechts één opmerking: “omdat de universiteit een officiële plek is” (s10, posttest).

7.2.4. Leerrelevantie tussentaalkenmerken

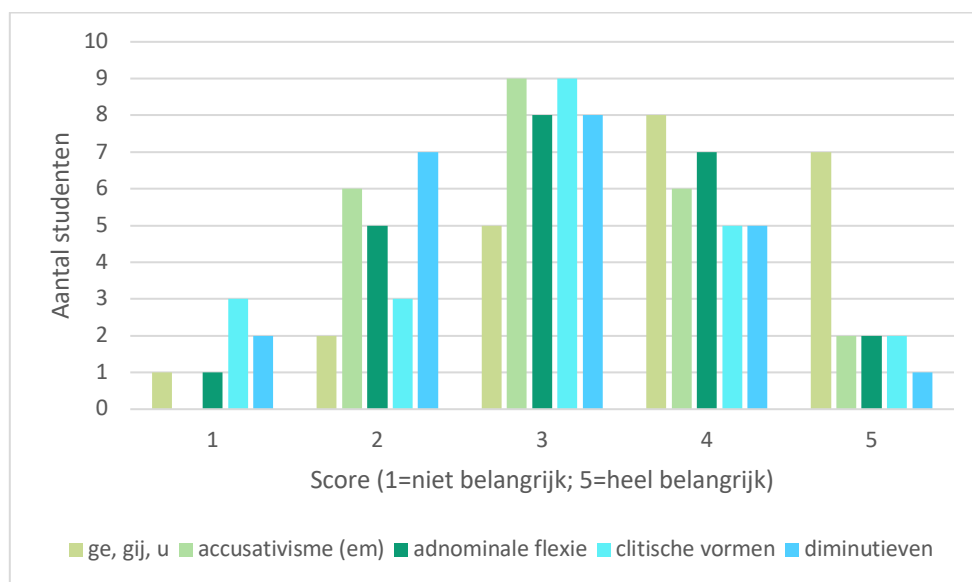
7.2.4.1. Fonologie

Grafiek 5: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (fonologie)

De X-as (Grafiek 5) geeft de door de studenten gegeven scores aan, terwijl de Y-as het aantal studenten per score vertegenwoordigt. Een score van 1 (op 5) betekent dat de student(e) niet van mening is dat het belangrijk is om deze (groep) kenmerk(en) te leren. Hoe dichterbij 5 komt, hoe belangrijker de student(e) denkt dat dit kenmerk moet worden aangeleerd. We merken op dat de hoogste score betrekking heeft op *procope, apocope, syncope en proclise*: 10 studenten (43%) hebben een score van 4 gegeven (op een schaal van 5). De gemiddelde scores bij de fonologie liggen bij elkaar: 3,57 voor *procope, apocope, syncope en proclise* en 3,30 voor de *regionale klanken*. In combinatie resulteren deze scores in een algemeen gemiddelde van 3,43. We gaan nu over tot de scores bij de morfologie.

7.2.4.2. Morfologie

Grafiek 6: Leerrelevantie tussentaalkenmerken (morfologie)

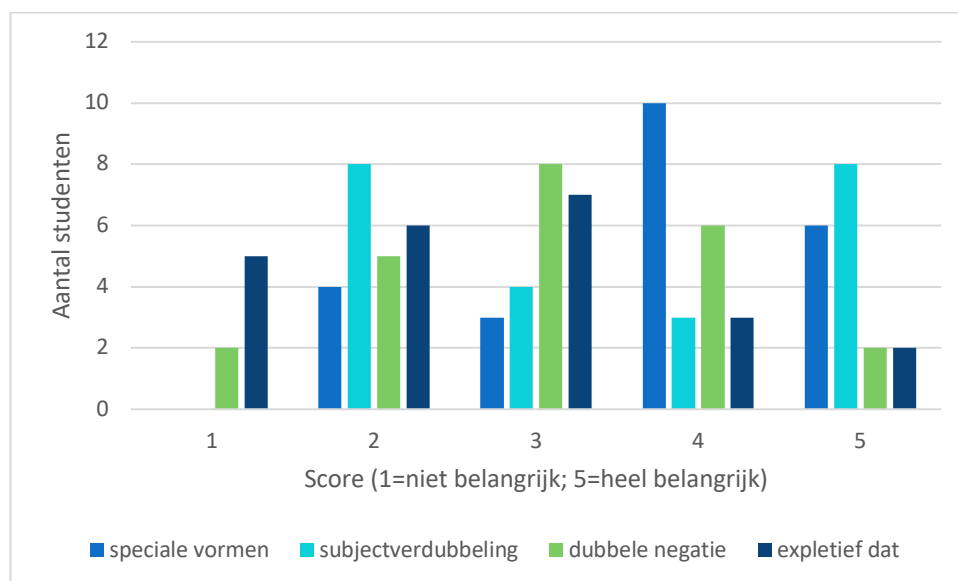
De lay-out van Grafiek 6 is vergelijkbaar met Grafiek 5. De hoogste score is behaald voor het leren van de niet-standaard voornaamwoorden *ge, gij, u* (*objectsvorm en reflexieve vorm*) met een score van 3,78. Dit wordt gevolgd door *adnominale flexies* (3,17), *accusativisme* (3,17), *clitische vormen* (3,00) en *diminutieven* (2,83). Laten we hier de twee uitersten (3,78 en 2,83) bespreken. Het lijkt erop dat de studenten het meeste belang hechten aan het voornaamwoord *ge* en de bijbehorende *flexievormen u en uw* (*u als objectsvorm en reflexieve vorm; uw als possessieve vorm*). Dit versterkt de noodzaak om bij de leerders te blijven aandringen dat *u* en *uw* flexievormen van *ge* zijn in de tussentaal zodat er geen verwarring ontstaat met de beleefdheidsvorm van de standaardtaal. En tot slot kan de lage score van *diminutieven*

waarschijnlijk worden verklaard doordat het achtervoegsel geen hindernis vormt voor het begrijpen van het zelfstandig naamwoord. Bovendien spreekt het vanzelf dat het verwerken van het achtervoegsel *-ke* vs *-je* niet significant moeilijker is. Hoewel de verkleinvorm het zelfstandig naamwoord langer maakt, blijft de stam bekend bij de leerders. Dit suggereert dat ze weinig moeite lijken te hebben bij het interpreteren van de diminutieven op *-ke*. Het samenvoegen van deze scores leidt tot een gemiddelde van 3,19.

7.2.4.3. Syntaxis

Qua syntaxis (Grafiek 7) komt naar voren dat het leren van *speciale werkwoordsvormen* de hoogste score heeft gekregen bij de studenten, met een score van 3,78. Hierop volgen *subjectverdubbeling* (3,48) en *dubbele negatie* (3,04). De minst gunstige score wordt behaald door *expletief dat* (2,61). De gemiddelde score voor de syntaxis komt uit op 3,23.

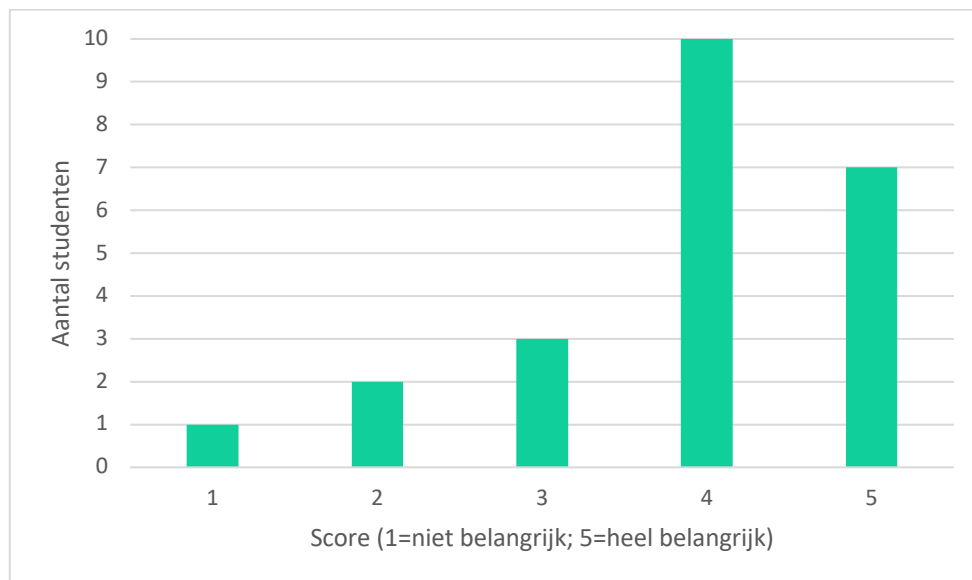
De hoogste score kan worden verklaard door het intensieve gebruik van archaïsche werkwoordsvormen zoals *moogt* en *waart* in de tussentaal. Deze twee vormen kenmerken zich door een lange klank in de tussentaal, in tegenstelling tot de korte klanken in de standaardtaal *mag* en *was*. Daarnaast observeren wij eveneens een klankverandering in *mag*: de korte *a* wordt een lange *oo*. Deze wijzigingen kunnen in zekere mate verwarrend zijn voor de leerder die *je mag* verwacht te horen i.p.v. van *ge moogt*, en *je was* i.p.v. van *ge waart*. Ten slotte kan de laagste score voor *expletief dat* op dezelfde manier worden verklaard als bij het diminutief op *-ke*. Het toevoegen van het voegwoord *dat* na een vraagwoord bij *expletief dat* heeft geen of weinig impact op de begrijpelijkheid van de uiting.

Grafiek 7: Leerrelevantie tussentaal kenmerken (syntaxis)

7.2.4.4. Lexicon

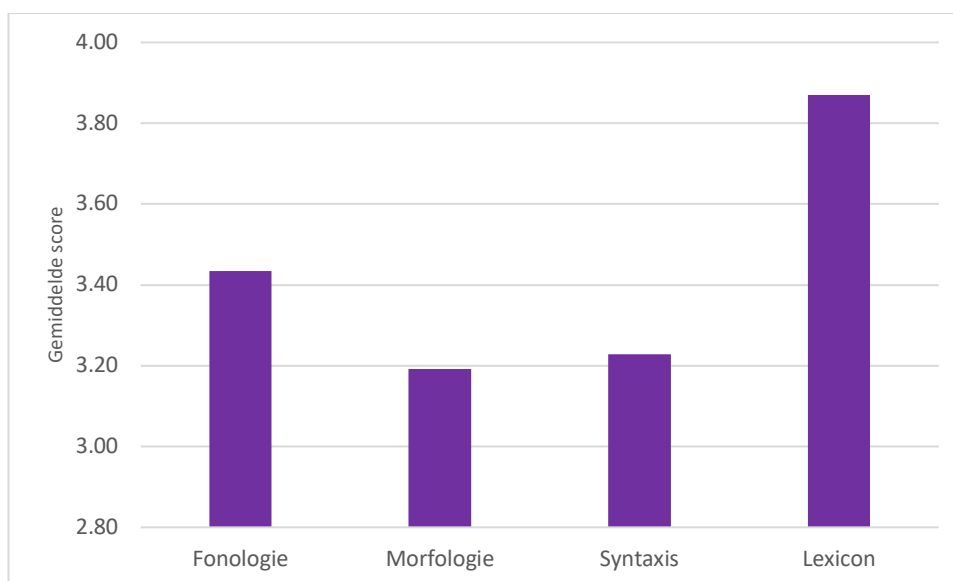
Met een gemiddelde score van 3,87 behaalt het lexicon (Grafiek 8) de hoogste gemiddelde score in vergelijking met *fonologie*, *morfologie* en *syntaxis*. Dit resultaat wijst erop dat het lexicon bijzonder belangrijk is voor de studenten. Een student(e) heeft zelfs aangegeven dat “de woordenschatdeel” (sic) erg interessant was. Dit afzonderlijke geval weerspiegelt in zekere mate de hoogste score die het lexicon heeft behaald. Vanzelfsprekend kunnen lexiconleemtes soms aanzienlijke hindernissen opleveren voor de leerder waarbij miscommunicatie kan ontstaan.

Grafiek 8: Leerrelevantie tussentaalmerken (lexicon)

7.2.4.5. Gemiddelde score

Op basis van de algemene resultaten (Grafiek 9) blijkt dat het lexicon met een gemiddelde score van 3,74 de grootste belangstelling heeft bij de studenten. Dit betekent dat zij een grotere motivatie hebben voor de tussentalige woordenschat dan voor de andere taalkundige domeinen. Het lexicon wordt gevolgd door fonologie met een gemiddelde score van 3,43. Buiten het verwerven van woordenschat, blijkt ook een merkbare interesse voor fonologische verschijnselen. Intrigerend delen morfologie (3,19) en syntaxis (3,23) een vergelijkbare score, waarmee ze als laatste eindigen in de rangschikking van belangrijkheid. Dit suggereert dat de studenten minder nadruk leggen op de tussentalige verschijnselen van woordvorming en zinsstructuur in vergelijking met het lexicon en de fonologie.

Grafiek 9: Gemiddelde score per type kenmerk

Ondanks de duidelijke variatie in scores (hoogst: 3,87 en laagst: 3,19), is het verschil tussen de hoogste en laagste score relatief klein, namelijk slechts 0,68. Dit geeft aan dat studenten over het algemeen een redelijk gelijkwaardige interesse hebben voor de vier taalkundige domeinen.

7.2.5. Miscommunicatiesituaties

Aan de studenten is ook gevraagd of ze ooit in een situatie van miscommunicatie terecht zijn gekomen omdat ze hun gesprekspartner niet helemaal verstonden. Tabel 9 biedt een overzicht van de antwoorden:

Tabel 9: Miscommunicatiesituaties

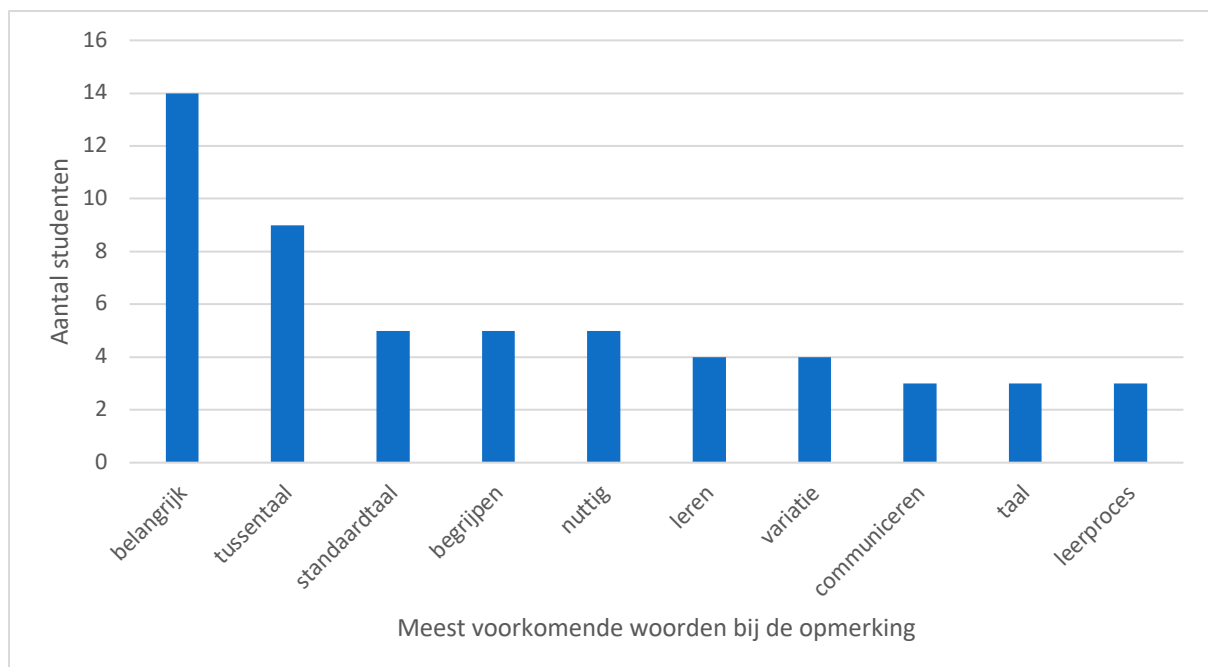
	Vlaanderen	Nederland	Niet vermeld	Totaal	
				n	%
Ja	6	4	3	13	57,50
Nee	8	0	2	10	43,50

Dertien studenten (57%) hebben aangegeven dat ze al eens een situatie van foute communicatie hebben meegemaakt. Vier situaties vonden plaats in Nederland, namelijk in Maastricht, Groningen en Utrecht. Op de kaart *Mate van dialectgebruik in Nederland* (Janssens 2008: 184), merken we op dat zowel Maastricht als Groningen zich in gebieden bevinden waar frequent dialectgebruik wordt waargenomen. Wat de regio Utrecht betreft, is het dialectgebruik daar *matig*. De student(e) die Groningen noemt, geeft aan dat hij/ze slechts tussen 60 à 80% begreep wanneer de L1-sprekers vloeiend spraken. Een veelvoorkomend aspect is dat L1-sprekers te snel spraken of woorden gebruikten die voor de studenten onbekend waren. Met betrekking tot

Vlaanderen (n=6, 26%) werd vermeld dat er moeilijkheden waren bij het begrijpen van de tussentaal wanneer L1-sprekers onderling spraken. Een voorbeeld hiervan is dat een student(e) niet begreep waarom andere studenten tijdens een les aan het lachen waren. Een opmerking van een andere student(e) was dat de L1-sprekers zich wellicht niet realiseerden dat er problemen van niet-begrijpen ontstonden en dat het voor hen lastig was om hun taal aan te passen. Verder vertelt een student(e) dat hij/zij een telefoongesprek had met een L1-spreker die tussentaal sprak, maar dat deze langzamer moest spreken zodat de communicatie kon doorgaan. Wat betreft de studenten die *nee* op diezelfde vraag geantwoord hebben (n=10, 43%), gaven sommigen aan dat hun gesprekspartner probeerde in de standaardtaal te spreken. Hier doet het gebruik van het werkwoord *proberen* twijfel rijzen over de exacte variëteit die werd gebruikt. Een bijkomende opmerking was dat het begrijpen van de L1-sprekers contextafhankelijk was, wat een vrij pragmatische kijk met zich brengt. De meerderheid van *ja*-antwoorden (57,50%) versterkt de relevantie en het belang van een tussentaal cursus.

7.2.6. Overige opmerkingen

Op basis van de opmerkingen van de studenten kunnen we een frequentielijst opstellen van de meest voorkomende woorden. In Grafiek 10 wordt een overzicht gegeven van de eerste tien meest voorkomende woorden (X-as) en het aantal keren (Y-as) dat ze zijn genoemd:

Grafiek 10: Frequentie van meest voorkomende woorden bij de opmerkingen

In de opmerkingen wordt benadrukt dat het belangrijk is om de “echte gesproken” taal te leren, omdat alleen “schooltaal” niet zo nuttig is (s01, posttest). Door het gebruik van authentiek luistermateriaal in de taalcursussen is de aanwezigheid van de laatstgenoemde “schooltaal” gedeeltelijk minder overheersend dan voorheen, op voorwaarde dat de opnames niet overdreven didactisch worden bewerkt door uitgeverijen. Soms maakt een overdreven mate van didactisering de input in zekere zin kunstmatig⁷⁹. Verder is er discussie over de leerrelevantie van de tussentaal, vooral voor kinderen die het Nederlands als vreemde taal leren (s02, posttest). Wanneer de leerlingen deelnemen aan een taaluitwisseling met een Vlaamse school, wordt het echter belangrijk om hen bewust te maken van bepaalde tussentalige kenmerken. Vanzelfsprekend hangt dit af van de specifieke context en plannen van de school. Er wordt ook benadrukt dat het belangrijk is voor de leerders om eerst de standaardtaal onder de knie te krijgen voordat ze tussentaalkenmerken gaan leren (s03, s08, s14 en s23; posttest).

Een student(e) (s03, posttest) is echter van mening dat het leren van de tussentaal niet nuttig is in het middelbaar onderwijs. Er wordt verder aangewezen hoe belangrijk het is om verschillen in taalgebruik te begrijpen (s07, posttest), vooral met het oog op een efficiënte luistervaardigheid van Vlamingen. Vervolgens wordt er gediscussieerd over de relevantie van het leren van de tussentaalkenmerken: een student(e) betoogt dat het een verrijking kan zijn voor de taalkennis, maar hij/zij waarschuwt dat het te uitdagend kan zijn voor leerders als ze er te vroeg mee beginnen (s05, posttest). Een andere opmerking pleit voor meer zichtbaarheid (s14, posttest) van de tussentaal en anderen beseffen dat de standaardtaal niet altijd voldoende is om met L1-sprekers te communiceren (s04, s08, s14 en s15; posttest).

Het belang van het beheersen van de standaardtaal wordt herhaaldelijk benadrukt in de opmerkingen en een student(e) beschouwt de tussentaal als een component van het Nederlands: “ik denk dat het echt interessant zou zijn om de tussentaal te leren om Nederlands beter te beheersen (vooral als je later in Vlaanderen wil werken). Maar het is belangrijk om eerst de standaardtaal te beheersen” (s08, posttest). Verder benadrukt een student(e) het belang van een opleiding die zich richt op taalvariatie (s20, posttest). Hij/zij betreurt echter dat steeds minder studenten ervoor kiezen om het Nederlands te studeren, waardoor minder leerders toegang hebben tot de hogere taalniveaus (B2, C1) en daardoor ook tot taalvariatie. Een andere student(e) geeft op een bepaalde manier aan dat het belangrijk is om vertrouwd te raken met

⁷⁹ Voorbeeld (uit KNAP gedaan 5, Luisteroefening over Tomorrowland, p. 40):
https://www.editionserasme.be/Microsites%20Algemeen%20DOWNLOADS/KG5/Audio/KG5_audio06.mp3

taalvariatie, zodat de leerder bepaalde elementen van een L1-spreker niet als fout beschouwt: “het is heel belangrijk om aan te melden dat zo⁸⁰ variaties ook bestaan. Het zou wel heel kut zijn dat we, leerders, het taalgebruik van moedertaalsprekers als fout beschouwen omdat we daar nooit in contact mee zijn geraakt (s12, posttest)”. Daarnaast wordt benadrukt dat het beheersen van de verschillende soorten Nederlands, inclusief de tussentaal, belangrijk is om communicatie met verschillende sprekers mogelijk te maken (s10, posttest).

Over het algemeen wordt beklemtoond dat de communicatieve vaardigheden van de leerders in Vlaanderen van groot belang zijn en dat het aanpakken van taalvariatie een waardevol onderdeel is binnen het leerproces. Daarentegen wordt ook sterk de nadruk gelegd op het belang van een stevige beheersing van de standaardtaal voordat de leerders zich verdiepen in andere taalvariëteiten.

Nu de bespreking van de resultaten is afgerond, zullen we in de volgende paragraaf dieper ingaan op verscheidene aspecten die gediscussieerd worden in de wetenschappelijke literatuur.

8. Bespreking

Deze bespreking wordt onderverdeeld in drie subsecties. Allereerst worden er kritieken met betrekking tot de impact van de tussentaal op standaardtaalbeheersing (8.1) behandeld. Daarnaast is er aandacht besteden aan het bestaande lesmateriaal (8.2). Het huidige lesmateriaal blijkt niet altijd optimaal aangepast aan de behoeften en kenmerken van de tussentaal. Ten slotte is er een focus op tussentaal en taalvariatie in het NVT-onderwijs (8.3).

8.1. Kritieken t.a.v. de standaardtaalbeheersing

Uit de resultaten blijkt dat de studenten sterk benadrukken dat het beheersen van de standaardtaal fundamenteel is voordat de tussentaal behandeld kan worden. Dit wordt ook gedeeld door NT2-docenten, zoals aangehaald in:

Ook voor lesgevers NT2 primeert het belang van een goede kennis van Standaardnederlands bij hun cursisten. [...] Aandacht voor niet-standaardtaal kan, maar mag niet ten koste gaan van kennis van het Standaardnederlands (Lybaert 2020: 145).

⁸⁰ (sic) de student(e) betekent *zulke*.

Aan het einde van het citaat is er in zekere zin een mogelijkheid om aandacht te besteden aan de niet-standaardtaal, namelijk de tussentaal. Dit wordt ook onderstreept door de taalkundige Hiligsmann:

Toch vind ik dat het de taak van het NVT-onderwijs is om leeders ook te attenderen op tussentaalverschijnselen, zodat ze niet bij de eerste de beste gelegenheid door de mand vallen en meteen afhaken als ze tijdens een gesprek met Vlamingen met tussentaalelementen geconfronteerd worden (Hiligsmann, geciteerd in Hendrickx 2010: 224).

In dit perspectief stelt Hiligsmann voor om studenten te sensibiliseren voor bepaalde verschijnselen van de tussentaal. Wanneer Franstalige leerlingen deelnemen aan een taaluitwisseling met een Vlaamse school, is een introductie cursus tot de tussentaal meer dan noodzakelijk om zo te voorkomen dat ze achterblijven of terechtkomen in een onmogelijke of foute communicatie. Verder stelt Hiligsmann in het licht dat Franstaligen tijdens hun studie of professionele leven meer contact zullen hebben met Vlaanderen en de Vlaamse media dan met Nederland (geciteerd in Hendrickx 2010: 224). Naast de mogelijkheid om een bacheloropleiding te volgen of het beroepsleven in te gaan, heeft de retorica leerling(e) ook de optie om een zesde jaar middelbaar in Vlaanderen door te brengen. Deze optie biedt een uitstekende mogelijkheid om een hoog niveau van tweetaligheid te bereiken en vlot Nederlands te spreken. Als voorbereiding op een langdurig verblijf in Vlaanderen is het zeer relevant om vooraf een tussentaal cursus te volgen, zodat de taalvaardigheid van de leerder zich sneller kan ontwikkelen.

In de volgende subsectie zullen we een overzicht geven van het bestaande didactische materiaal.

8.2. Bestaand lesmateriaal

Naast de zorgen omtrent mogelijke negatieve effecten op de beheersing van de standaardtaal, is er volgens NT2-docenten uit de enquête van Lybaert, van Hest & Van Cleemputte (2019) een vraag naar passend lesmateriaal “Ten eerste lijkt er nood te zijn aan lesmateriaal over tussentaal en aan een duidelijk(er) beleid hierover. Het lesmateriaal is er volgens Ilse momenteel niet op aangepast (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 218)”. We zullen later op dit lesmateriaal terugkomen. Naast de vraag naar lesmateriaal bestaat er ook een behoefte aan beleid op het gebied van de tussentaal “[...] en van de school uit is er ook niet echt een beleid. Tijdens de workshop van Begine vroeg een van de lesgevers zich luidop af wat

de inspectie ervan zou denken als ze op tussentaal zou focussen tijdens de les, een vraag die Begine al vaker kreeg van lesgevers. Lisa is ervan overtuigd dat niemand je op de vingers zou tikken” (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 218). Hierin betreuren de NT2-docenten dat er een behoefte is aan een duidelijk beleid van de school en/of inspectie. NT2-docenten zijn onzeker of ze activiteiten over de tussentaal kunnen aanbieden aan hun cursisten, en dit roept vragen op. Verder wordt Begine door de docenten aangehaald, ze is eigenlijk een taaltrainster die veel belang hecht aan de tussentaal. Ze heeft ook verschillende boeken geschreven en geeft af en toe workshops over tussentaal in Vlaamse CVO's. Begine heeft zelf didactisch lesmateriaal uitgegeven over de tussentaal.

De NT2-lesgevers voegen eraan toe dat niet-standaardtalige woordenschat echter wel in een vroege fase van het leerproces kan worden geïntroduceerd: “Niet-standaard woordenschat kan volgens sommige leerkrachten in de workshop wel al in een vrij vroeg stadium aangebracht worden” (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 218). Met haar reeks boeken⁸¹ probeert Begine o.a. anderstalige leerders vertrouwd te maken met niet-standaardtalige woordenschat. We zullen nu wat meer stilstaan bij nuttige bronnen voor het onderwijs van de tussentaal. De organisatie *Goesting in Taal*, beheerd door bovengenoemde taaltrainster Sofie Begine biedt ook een leermethode tussentaal voor anderstaligen (*Wa zegt ge?*). Naast haar methode heeft ze ook een website waar ze haar passie voor informele taal belicht en haar boeken te koop aanbiedt. Ze organiseert ook workshops en online cursussen. Het leerboek van de methode *Wa zegt ge?* (Begine 2017) begint met een algemene inleiding tot de tussentaal (definitie, oorsprong, verschillen met de standaardtaal). Naast de inleiding bevat de leermethode twee delen: theorie (uitspraak, grammatica en woordenschat) en thema's (begroeten, praten over het weekend, ...). Tijdens haar online lezing *La Tussentaal et l'enseignement: Histoire et enjeux* brengt Gauthier⁸² (2020) aan dat Begines leermethode “een gebrek aan nuance” heeft. Dit kan worden verklaard door het ontbreken van een duidelijke categorisering van de lexicale items. Voor de leerder is het niet duidelijk tot welke categorie (Nederlands, Belgisch-Nederlands of tussentaal) het geleerde woord behoort. De oefening *het zondagse ontbijt* in thema 7 *Praten met je partner en kinderen* (Begine 2018: 118) combineert de drie registers zonder de leerder te verwittigen welk woord tot welk register behoort. Laten

⁸¹ De titels van haar reeks boeken luiden als volgt: *Spoken Flemish: A survival guide for the office / Spoken Flemish: A survival guide for parents and partners / Spoken Flemish: A survival guide for international students* en *Le Flamand au bureau: Guide de survie*

⁸² Gauthier is begonnen met een doctoraatsonderzoek naar het onderwijs van de Vlaamse spreektaal aan anderstaligen die op zoek zijn naar een job. <https://www.sesla.be/equipe/gauthier/>

we een voorbeeld per register nemen: (1) *boter* behoort tot het Standaardnederlands, (2) *hesp* tot het Belgisch-Nederlands en (3) *muizenstrontjes*, gelabeld als *BE, spreektaal* in de Dikke Van Dale, behoort dus tot het lexicon van de tussentaal. In deze oefening wordt een 30-tal woorden voorgesteld zonder dat de autrice aangeeft tot welk register ze behoren. Dit gebrek aan categorisatie bevestigt de opmerking van NT2-docente Ilse dat het lesmateriaal niet geschikt is, aangezien het niet voldoende aansluit bij de behoeften van de cursisten. Het blijft echter een uniek initiatief dat prijzenswaardig is en verduidelijkt moet worden, vooral voor toekomstige edities.

Deze leermethodes zijn voornamelijk ontworpen voor zelfstudie maar het succes ervan hangt uitsluitend af van de motivatie van de leerder. Hoewel er momenteel bronnen (Dutch++, Goesting in Taal) beschikbaar zijn, kan de integratie van bepaalde tussentalige kenmerken in het lesmateriaal mogelijk zorgen voor een betere assimilatie van de kennis dan bij zelfstudie alleen. De bestaande bronnen over de tussentaal kunnen altijd door de leerkracht worden verwerkt en geïntegreerd om aan de behoeften van de leerders te voldoen. Op die manier kan het leerproces efficiënter verlopen en kunnen de leerders de kenmerken van de tussentaal effectiever verwerven.

Sommige leermethodes⁸³ gebruiken authentiek audio- en videomateriaal afkomstig van Vlaamse televisiezenders. De tussentaal vormt daarom een onvermijdelijke component van dit soort lesmateriaal. Al op niveau 1.2 (A2) met de leermethode *Zo gezegd* duikt de tussentaal op in het deel *Mag het wat meer zijn?* (deel over de markt) met uitingen zoals “Hier moet ge zijn! [...] Twee bloemkolen voor 3,5 euro! Dat kunt ge toch niet laten liggen, hé⁸⁴”. Hier wordt de leerder geconfronteerd met het niet-standaardtalig pronomen *ge* en het behouden van de uitgang *t* in *kunt ge*. De transcriptie van deze reclameboodschap wordt niet opgenomen in de leermethode, dus de leerder merkt het zelfs niet op, maar indirect wordt hij al geconfronteerd met de tussentaal. Dit toont aan dat de tussentaal subtiel aanwezig is in het taalaanbod van de leermethodes, zelfs al vanaf niveau A2. We zullen tevens in subparagraaf 8.3 bespreken hoe leerkrachten de tussentaal benaderen met hun leerlingen.

Verder zien sommige lesgevers de tussentaal en de standaardtaal als aparte talen met verschillende systemen: “Tussentaal en standaardtaal zijn volgens sommige lesgevers bovendien ook twee verschillende talen, elk met een eigen systeem, en er lijkt niet echt een

⁸³ Denk aan de leermethodes *Onder de knie* (Plantyn) en *Tornado* (Pelckmans)

⁸⁴ *Zo gezegd* 1.2. Waystage (A2), deel 2, *Mag het wat meer zijn?*

beginnen aan om cursisten die twee systemen aan te leren” (Lybaert, van Hest & Van Cleemputte 2019: 218). Vanzelfsprekend kan het aanleren van beide systemen uitdagend zijn. Het is essentieel om niet uit het oog te verliezen dat het Standaardnederlands en de tussentaal veel gemeenschappelijke kenmerken delen, vandaar de twijfel dat de twee variëteiten als twee verschillende systemen moeten worden beschouwd.

8.3. Tussentaal en taalvariatie in het NVT-onderwijs

Na de vaststelling dat slechts 53,62% van de door de studenten genoemde kenmerken (7.1.3) behoort bij de tussentaal, zullen we deze resultaten nu in perspectief plaatsen met een vergelijkbaar onderzoek onder leerkrachten uitgevoerd door Gauthier. Tijdens haar presentatie *Goe bezig?*⁸⁵ (2021) stelde Gauthier de resultaten van haar enquête voor over de plaats van de tussentaal en de taalvariatie bij 50 leraren uit het hoger secundair onderwijs. Allereerst peilde ze naar (1) de obstakels die leerlingen tegenkomen. Uit de enquête bleek dat het *accent* het meest problematisch is, gevolgd door het *ritme* en *woord*. Vervolgens onderzocht ze of leraren (2) tussentaal en taalvariatie in de klas behandelen. Het belang van taalvariatie in taalcursussen kreeg een score van 4,58/7 (1: helemaal niet belangrijk, 7: zeer belangrijk). Wat betreft de frequentie van lessen over taalvariatie, was de gemiddelde score 2,93/7 (1: nooit, 7: elke les). Met betrekking tot doelstellingen van de lessen over taalvariatie, werden *bewustzijn* en *receptieve kennis* als de twee meest genoemde doelen geïdentificeerd. Ten slotte peilde ze (3) de perceptie van leerkrachten over hun eigen competentie in het onderwijzen van taalvariatie. De gemiddelde score bedroeg 4/7 (1: absoluut niet capabel, 7: absoluut capabel). Deze bevinding wijst erop dat er nog ruimte is voor verbetering van de taalvariatievaardigheden bij de leerkrachten op dit gebied. Daarnaast heeft ze de kennis van tussentaalkenmerken afgetast bij de leerkrachten. De meest genoemde kenmerken luiden als volgt: *woord* (n=18; 36%), *uitspraak* en *grammatica* (n=11; 22%), *apocopes* en *Engelse woorden* (n=8; 16%). Hieruit blijkt dat sommige leraren onvoldoende vertrouwd zijn met de kenmerken van de tussentaal, gezien het feit dat de genoemde *Engelse woorden* geen kenmerk vormen van de tussentaal. Eveneens vermeldenswaardig is dat enkele BAC3-studenten in de pretest gelijksoortige antwoorden (namelijk *Engelse leenwoorden en uitdrukkingen*) hebben gegeven. Deze foute antwoorden leggen de nadruk op de noodzaak van een nauwkeurige kennis van de tussentaalkenmerken bij huidige leerkrachten en toekomstige afgestudeerden Nederlands.

⁸⁵ De presentatie maakte deel uit van het *LSB Linguists' Day* die op 22 oktober 2021 aan de Vrije Universiteit Brussel plaatsvond.

9. Conclusie

9.1. Samenvatting

Dit onderzoek begon met een algemene inleiding waarin de definitie van de tussentaal volledig werd besproken. Deze taalvariëteit bevindt zich tussen twee polen: aan de ene kant *dialect* en aan de andere de *standaardtaal*. De tussentaal heeft ook andere controversiële benamingen (Verkavelingsvlaams, Schoon Vlaams of soap-Vlaams). Het is ook de moedertaal van veel jonge Nederlandstaligen. Statistieken die aangeven dat de tussentaal wordt gebruikt in 80% van de Vlaamse gezinnen (60% gebruikt het met collega's en 1 op 3 met zijn of haar baas/bazin) worden vaak aangehaald in artikelen. Er is ook vastgesteld dat de tussentaal zeer prominent aanwezig is in Vlaamse televisieseries, met name al in de trailer van de serie *Roomies* (2022). Recent zien we ook veel kenmerken van de tussentaal opdagen in de afleveringen van de nieuwe serie *Knokke off*, beschikbaar op het VRT MAX-platform.

In paragraaf 2 van dit onderzoek komt de sociolinguïstiek aan bod, met name de taalvariatie in verschillende onderwijstypes. Wat betreft het Franstalig onderwijs staat expliciet in de leerplannen vermeld dat het onderwijs in de standaardtaal tot niveau B2 moet worden gegeven, met enkele uitzonderingen met betrekking tot nationale verschillen. Deze lexicale, grammaticale en accentverschillen behoren tot het Belgisch-Nederlands en niet tot de tussentaal. In het Franstalig volwassenenonderwijs wordt een taal onderwezen waarin alle leden van een taalgemeenschap zich kunnen herkennen. Momenteel wordt voornamelijk het Belgisch-Nederlands onderwezen in deze leergroepen. De (beperkte) leerplannen van het Franstalig volwassenenonderwijs maken geen melding van taalvariatie. De situatie is vergelijkbaar voor het OKAN-onderwijs in Vlaanderen. Het OKAN-onderwijs bereidt gedurende 1 jaar anderstalige kinderen voor op het vervolgonderwijs. Leerkrachten in het OKAN-onderwijs moeten de standaardtaal gebruiken om de leerlingen efficiënt voor te bereiden op hun toekomstige vervolgonderwijsjaren. In het Vlaamse volwassenenonderwijs zijn er kleine afwijkingen van de taalnorm mogelijk vanaf het B1-niveau. Het is belangrijk op te merken dat de leerder binnen het kader van het inburgeringstraject verplicht is om het A2-niveau te behalen. Vanaf het C1-niveau kunnen docenten regionale varianten in de les bespreken, maar dit niveau wordt slechts door ongeveer 1,5% van de studenten gevolgd. Verder moet een toekomstige anderstalige student(e) in het Vlaamse hoger onderwijs aantonen dat hij/zij een gevorderd niveau van het Nederlands beheerst, namelijk het B2-niveau (of eerder

C1 voor de faculteit Letteren). Zelfs met een hoog taalniveau kunnen anderstalige studenten moeite hebben om de *unpolished* taal van de docenten tijdens de colleges volledig te begrijpen.

De casestudy (paragraaf 3) onthulde vergelijkbare situaties waarin B2-studenten de uitingen van L1-sprekers niet begrepen omdat deze laatsten heel wat kenmerken van de tussentaal gebruikten. Deze problematische luisterbekwaamheden zijn gedeeltelijk te wijten aan lexicale leemtes bij de studente en/of het (over)gebruik van tussentaalkenmerken door de L1-sprekers.

Paragraaf 4 over de kenmerken van de tussentaal biedt een uitgebreide bespreking van de verschillende aspecten van de tussentaal. Er wordt in eerste instantie uitvoerig ingegaan op de tussentaalkenmerken op vier taalgebieden: (1) **fonologie** (h-procope [wegval van h], apocope [wegval van eindklanken], syncope [wegval van middenklanken], proclise [wegval van de eind—e als het volgende woord met een vocaal begint] en regionale klanken), (2) **morfologie** (niet-standaardtalige pronomina, accusativisme [*em* i.p.v. *hij*], lidwoorden bij mannelijke persoonsnamen [den], adnominale flexie, clitische vormen van persoonlijke pronomina, subjectverdubbeling, niet-standaardtalige diminutieven en verkeerde lidwoorden), (3) **syntaxis** (speciale vormen met *ge* en *gij*, expletief *dat*) en (4) **lexicon** (tussentalige en regionale elementen). Een cruciaal morfologisch kenmerk dat niet over het hoofd mag worden gezien, is het voornaamwoord *ge/gij* en de flexievormen *u(w)* voor de objectsvorm, reflexieve vorm en possessieve vorm. De flexievorm *u(w)* lijkt op de beleefdheidsvorm van de standaardtaal, maar behoort eigenlijk tot het *ge/gij*-systeem. Een ander aspect van de tussentaal is de variatie ervan, wat betekent dat de variëteit verschilt tussen L1-sprekers op basis van criteria zoals de leeftijd of de geografische afkomst. In de twee geanalyseerde tussentaalfragmenten van verschillende sprekers was de fonologische component het meest prominent. Daarnaast hebben we ook gezien dat de meeste kenmerken die in de tussentaal worden gebruikt ook aanwezig zijn in de overeenkomstige dialectversie, behalve in het geval van de West-Vlaamse spreker, die een apocope (*moe* i.p.v. *moeten* in de dialectversie) en het voornaamwoord *ge* (i.p.v. *je* in de dialectversie) hanteert. Het voornaamwoord *ge* is afkomstig uit de dialectfamilie van Brabant en verspreidt zich via de tussentaal. Omwille van economische macht en prestige speelt de Brabantse regio, die zich uitstrekt tussen Brussel, Leuven en Antwerpen, een prominente rol in de verspreiding van de tussentaal in Vlaanderen. Met andere woorden zet dit gebied (Antwerpen, Leuven en Mechelen) de toon voor de rest van

het taalgebied. Niettemin blijven L1-sprekers uit verschillende regio's in Vlaanderen geografisch herkenbaar aan hun accent.

De studenten van het derde bachelorjaar hebben een interactieve basismodule bijgewoond die bestond uit vier onderdelen: korte inleiding, uitleg over taalvariatie, de casestudy en de bespreking van de kenmerken van de tussentaal. Het moduleprogramma werd voorafgegaan door een pretest (7 vragen) en gevolgd door een posttest (5 vragen). De vraag naar de benaming van de informele taal gesproken in Vlaanderen onthulde dat het verwachte antwoord *tussentaal* op de tweede plaats stond (na *Vlaams*). Een andere belangrijke bevinding uit de pretest is de zelfbeoordeling van de studenten over hun tussentaalbekwaamheid. Hierbij werden twee tendensen waargenomen: de studenten die van mening waren dat ze de tussentaal goed beheersten en anderen die zichzelf in de categorie *noch slecht, noch goed* plaatsten. Bij de laatste vraag van de pretest dienden de studenten kenmerken van de informele taal gesproken in Vlaanderen te noemen. Het blijkt dat slechts iets meer dan de helft van de antwoorden overeenkomt met echte tussentaalkenmerken terwijl de andere genoemde kenmerken tot de standaardtaal behoren. Indien de studenten enkel correcte tussentaalkenmerken hadden genoemd, had deze module mogelijk als overbodig en repetitief kunnen worden ervaren. Doordat de studenten slechts een beperkt aantal juiste kenmerken hebben kunnen identificeren, wordt de waarde en relevantie van de module vrijwel versterkt. De interactieve module werd gevolgd door een Kahoot, waarbij de resultaten relatief bescheiden waren, met een algemeen gemiddelde van 56% correcte antwoorden. Het is echter belangrijk om rekening te houden met de snelle en uitdagende context van de activiteit. De speelcontext zou deze teleurstellende resultaten kunnen verklaren.

Nadat de Kahoot was afgelopen, beantwoordden de studenten de vragen van de posttest. De initiële vraag focuste op de beoordeling van de module door de studenten. De gemiddelde score van 7,35/10 is bemoedigend. Hoewel de individuele ervaringen kunnen variëren, geeft dit aan dat de overgrote meerderheid van de studenten de module als waardevol heeft ervaren. Met betrekking tot de plaats van de tussentaal in het onderwijs wezen de studenten aan dat de variëteit in het hoger secundair onderwijs beperkt aan bod komt. Voor het hoger onderwijs (hogescholen en algemene universitaire colleges) wordt de tussentaal echter op hetzelfde niveau (65% van *ja*-stemmen) geplaatst. De aanpak binnen de hogeschool zou meer gericht zijn op luistervaardigheid (receptief), terwijl een meer theoretische en taalkundige benadering de voorkeur zou hebben bij universitaire colleges. De conversatielessen aan de universiteit

kregen de meeste *ja*-stemmen. Deze hoge verhouding versterkt het idee dat conversatielessen met een L1-spreker uiterst relevant zijn, zodat de studenten naast het Standaardnederlands vertrouwd kunnen raken met de Vlaamse informele spreektaal. Vervolgens maten de studenten voor elk taaldomein (fonologie, morfologie, syntaxis en lexicon) het belang van het leren van prominente kenmerken. Bij het vergelijken van de scores van de vier taaldomeinen blijkt dat het lexicon het meeste interesse en enthousiasme opwekt bij de studenten. Deze resultaten spoorden het belang van een accurate methodologie en presentatie van de lexicale items aan. Zo is het bijvoorbeeld essentieel om uit te leggen dat *item A* wordt gebruikt in het hele Nederlandse taalgebied, terwijl *item B* beperkt is tot het Belgisch-Nederlands (standaardtaal), en tot slot, dat *item C* behoort tot de tussentaal omdat het bijvoorbeeld als *BE en spreektaal* wordt gelabeld in het woordenboek. Na de peiling volgde een open vraag over situaties van miscommunicatie, waarop de meerderheid van de studenten aangaf slachtoffer te zijn geweest van foute communicatie. Tot slot, in het gedeelte gewijd aan algemene opmerkingen over het belang van de tussentaal in het leerproces van het Nederlands blijkt het bijvoeglijk naamwoord *belangrijk* een veelvoorkomend leidmotief te zijn.

In de bespreking van dit onderzoek hebben we ons vragen gesteld over de mogelijke impact van het leren van de tussentaal op de beheersing van de standaardtaal door de studenten. Een te sterke focus op de standaardtaal leidt ook tot een negatieve perceptie bij Franstalige leerders, waarbij de L1-sprekers vinden dat ze te formeel spreken:

Het komt verder wel eens voor dat Franstalige studenten die Algemeen Nederlands geleerd hebben en dat AN in een Vlaamse context ook effectief gebruiken, verweten wordt dat hun taalgebruik “te formeel” of “te Hollands” overkomt (Hendrickx 2010: 226)

De negatieve perceptie wordt voornamelijk veroorzaakt door bepaalde woordkeuzes van de leerder. Er wordt vaak onvoldoende gebruik van lexicale items uit het Belgisch-Nederlands gemaakt. Een gangbaar voorbeeld hiervan is het gebruik van het werkwoord *waarschuwen*⁸⁶ i.p.v. *verwittigen* (BN). Dit resulteert in de perceptie van een “te Hollands” taalgebruik. Verder is een kleinschalige inventarisatie van bestaand didactisch materiaal voor de tussentaal opgesteld. Het beschikbare leermateriaal is vrijwel afwezig of niet volledig geschikt voor de leerders. Daarom is er een doorlopende behoefte aan de ontwikkeling van toegankelijk didactisch materiaal voor het (zelf)leren van de tussentaal. Ten slotte hebben we ook gekeken

⁸⁶ Dit voorbeeld is ontleend aan Hiligsmann (Hendrickx 2010: 226)

naar de plaats van de tussentaal en taalvariatie in het NVT-onderwijs. Zelfs bij leerkrachten Nederlands in het Franstalig onderwijs is de definitie van tussentaal niet duidelijk, omdat bij het vragen naar kenmerken het sleutelwoord *Engelse woorden* herhaaldelijk naar voren kwam. Dit toont aan dat er zowel bij docenten als bij studenten scholing nodig is. Dit verankert het belang om de tussentaalkennis te vergroten bij zowel leerkrachten als leerders.

9.2. Beperkingen van het onderzoek

De steekproef werd beperkt tot de 23 aanwezige BAC3-studenten. Hoewel dit geen gering aantal is, zou een grotere steekproef resulteren in nog betrouwbaardere uitslagen. Verder werden de pre- en posttests op papier ingevuld binnen een tamelijk beknopte tijdspanne. Indien er gekozen was voor een andere invulmethode, zoals online formulieren of individuele interviews, zouden de antwoorden wellicht vollediger zijn geweest. Enerzijds was de pretest echter bedoeld om de voorkennis van de studenten te verzamelen. Daarom was het niet doenbaar om het vooraf (thuis) te laten afleggen. De posttests konden anderzijds eventueel thuis worden ingevuld, maar dan was er geen garantie dat de studenten hun bijdrages teruggestuurd zouden hebben.

9.3. Verder onderzoek

Deze subparagraaf bevat een paar ideeën voor toekomstig onderzoek. Ten eerste zou een corpusstudie kunnen bepalen welk taalkundig domein (fonologie, morfologie, syntaxis of lexicon) het meest voorkomt in de tussentalige interacties van L1-sprekers. Bijgevolg zou het verstandig zijn de aandacht in het onderwijs te richten op het meest voorkomende domein. Ten tweede zou het zinvol zijn om het domein te diagnosticeren dat voor de leerders het meest problematisch is, met behulp van luisteroefeningen. Dit zou meehelpen om de behoeften van de leerders nauwkeuriger te identificeren zodat hieraan tegemoet kan worden gekomen met als doelstelling een vlotte en efficiënte communicatie. Ten derde zou het verzamelen van ervaringen bij jonge afgestudeerden die actief zijn in Vlaanderen een waardevolle aanvulling zijn. Door hun ervaringen te analyseren, kunnen we een overzicht krijgen van de eventuele problemen die zij ondervinden. Op basis daarvan kunnen de bestaande taalopleidingen aanpast worden ten gunste van toekomstige leerders. Ten vierde zou het waardevol zijn om onderzoek te doen naar de impact van het leren van de tussentaal op de beheersing van de standaardtaal. Dit onderzoek zou empirisch kunnen nagaan of het leren van de tussentaal een negatieve invloed heeft op de beheersing van de standaardtaal. Tot slot is het van belang om voor elk

taalniveau een uitgebreid overzicht van receptieve taalkenmerken op te stellen zodat de communicatie tussen de leerder en de L1-spreker niet blokkeert. Roorda merkte al in de 19de eeuw op dat “gesproken taal als primair is, en schrijftaal slechts een afgeleide (Horst, 2008: 238)”, wat de centrale plaats van de gesproken taal in de samenleving verankert.

Bibliografie

Boeken

- Absillis, Kevin (ed.). 2012. *De manke usurpator: over verkavelingsvlaams*. Gent: Academia Press.
- Caluwe, J. de (ed.). 2002. *Taalvariatie en taalbeleid: bijdragen aan het taalbeleid in Nederland en Vlaanderen*. Antwerpen: Garant.
- Caluwe, J. de, Veronique de Tier, Anne-Sophie Ghyselen, Roxane Vandenberghe, Steven Theunis & Stijn Fabri. 2021. *Atlas van het dialect in Vlaanderen*. Tielt: Lannoo.
- Hendrickx, Els (ed.). 2010. *Liever meer of juist minder? over normen en variatie in taal*. Gent: Academia Press.
- Horst, Joop van der. 2008. *Het einde van de standaardtaal: een wisseling van Europese taalcultuur*. Amsterdam: Meulenhoff.
- Ooms, Miet. 2020. *Buurtaal: praktische gids voor het Nederlands in België en Nederland*. Gorredijk: Sterck & de Vreese.
- Janssens, Guy. 2008. *Het Nederlands vroeger en nu*. 3de, herwerkte uitgave edn. Leuven: Acco.
- Sandra, Dominiek & Fr Daems. 2007. *Tussen taal, spelling en onderwijs: essays bij het emeritaat van Frans Daems*. Gent: Academia Press.
- Schutter, G. de, Jan Nuyts & Jan Verhelst. 2005. *Stadsantwerps (Taal in Stad En Land)*. Tielt: Lannoo.
- Sijs, Nicoline van der, Lauren Fonteyn & Marten van der Meulen (eds.). 2021. *Wat gebeurt er in het Nederlands? over taal, frequentie en variatie*. Gorredijk, Nederland: Sterck & de Vreese.
- Sutter, Gert De (ed.). 2017. *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen: een inleiding tot de variatietaalkunde*. Eerste druk. Leuven: Acco.
- Tier, Veronique de. 2021. *Wie zegt wat waar? regionale taal in Nederland en Vlaanderen*. Den Haag: Genootschap Onze Taal.

Artikelen

- Deygers, Bart, Kris Van den Branden & Koen Van Gorp. 2018. University entrance language tests: A matter of justice. *Language Testing* 35(4). 449–476.
<https://doi.org/10.1177/0265532217706196>.

- Devos, Magda. 2006. Genese en structuur van het Vlaamse dialectlandschap. In *Structuren in talige variatie in Vlaanderen*, 35–61. Gent: Academia Press.
- De Ruyter, Karin. 2013. Tussentaal rukt op in Vlaanderen. *De Standaard*. https://www.standaard.be/cnt/dmf20131106_042. (11 February, 2023).
- Diepeveen, Janneke & Matthias Hüning. 2013. Tussentaal als onderwerp van (vreemdetalen)onderwijs. *Ons Erfdeel* 2013. 82–89.
- Geeraerts, Dirk. 2001. Everyday language in the media: the case of Belgian Dutch soap series. In Andrea Lehr, Matthias Kammerer, Klaus-Peter Konerding, Angelika Storrer, Caja Thimm & Werner Wolski (eds.), *Sprache im Alltag*. Berlin, Boston: DE GRUYTER. <https://doi.org/10.1515/9783110880380.281>.
- Goossens, Jan. 2000. De toekomst van het Nederlands in Vlaanderen. *Ons Erfdeel*. https://www.dbnl.org/tekst/_ons003200001_01/_ons003200001_01_0001.php. (25 March, 2023).
- Lybaert, Chloé. 2014. Perceptie van tussentaal in het gesproken Nederlands in Vlaanderen: Een experimentele benadering van saillantie. *Nederlandse Taalkunde* 19(2). 185–220. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2014.2.LYBA>.
- Lybaert, Chloé. 2015. De ideologische positie van Algemeen Nederlands in Vlaanderen: De standaardiseringsideologie onder druk? *Taal en Tongval* 67(1). 97–134. <https://doi.org/10.5117/TET2015.1.LYBA>.
- Lybaert, Chloé & Ella van Hest. 2020. Standaardnederlands, de sleutel tot integratie in Vlaanderen?: Over de uitdagingen van niet-standaardtaal voor NT2-leerders in Vlaanderen. *Nederlandse Taalkunde* 25(1). 125–159. <https://doi.org/10.5117/NEDTAA2020.1.006.LYBA>.
- Lybaert, Chloé, Ella van Hest & Sara Van Cleemputte. 2019. Over de tweestrijd tussen taalnorm en taalrealiteit: Hoe NT2-leerkrachten uit een Gentse school worstelen met niet-standaardtalige variatie in het NT2-onderwijs. *Internationale Neerlandistiek* 57(3). 205–224. <https://doi.org/10.5117/IN2019.3.001.LYBA>.
- Ooms, Miet & Nicolas Trottier. 2023. Wat zeggen ze waar? Gootsteen. *Onze Taal tijdschrift*.
- Taeldeman, Johan. 2008. Zich stabiliserende grammaticale kenmerken in Vlaamse tussentaal. *Taal en Tongval*.
- Traugott, Elizabeth Closs. 1975. William Labov, Sociolinguistic patterns. (Conduct and Communication, 4.) Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972. *Language in Society* 4(1). 89–107. <https://doi.org/10.1017/S0047404500004528>.

Podcast

Instituut voor de Nederlandse Taal / Genootschap Onze Taal. Over gij, relaxen en de vrijdagmiddagborrel: het Nederlands in België en Nederland. <https://onzetaal.nl/podcasts/>. (3 April, 2023).

Leerboeken

Begine, Sofie. 2017. *Wa zegt ge? Vlaamse spreektaal voor anderstaligen*. Diest: Goesting in taal.

Boeken, Christine, Els Le Page & Els Mertens. 2015a. *Zo gezegd 1.1 Nederlands voor anderstaligen. A1 Breakthrough [Leerwerkboek]*. Kapellen: Pelckmans.

Boeken, Christine, Els Le Page & Els Mertens. 2015b. *Zo gezegd 1.2. Nederlands voor anderstaligen. A2 Waystage schriftelijk [Leerwerkboek]*. Kapellen: Pelckmans.

Boeken, Christine, Els Le Page & Els Mertens. 2015c. *Zo gezegd 1.2. Nederlands voor anderstaligen. A2 Waystage mondeling [Leerwerkboek]*. Kapellen: Pelckmans.

Bossu, Virginie & Ludo Eechaudt. 2020. K NAP gedaan 5e. Bouge: Erasme.

Leesboek

Vlaminck, Erik. 2020. *Winnen*. Antwerpen: Uitgeverij Vrijdag.

Leerplannen

Ontwikkelingsdoelen “Nederlands voor nieuwkomers” in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers van het secundair onderwijs <http://eindtermen.vlaanderen.be/secundair-onderwijs/okan/ontwikkelingsdoelenOkan.pdf> (15 februari 2023)

Vlaanderen Agentschap Integratie & Inburgering. Europees Referentiekader. https://integratie-inburgering.be/sites/default/files/2022-03/referentiekader_voor_talen_europa.pdf (15 februari 2023)

Wallonie-Bruxelles Enseignement. 2020. Programmes d'études Langues Modernes 502/2020/240 Enseignement secondaire ordinaire Humanités générales et technologiques 2e et 3e degrés. <https://www.wallonie-bruxelles-enseignement.be/progr/502-2020-240.pdf> (15 februari 2022)

Presentatie

Gauthier, Justine. 2021. Goe bezig? De plaats van Tussentaal en taalvariatie in lessen Nederlands als vreemde taal in België. Brussel.

Websites

Dutch++. 2023. Variatie in het Nederlands. <https://userblogs.fu-berlin.de/dutch/> (15 februari 2023)

KU Leuven. 16 november 2022. Certificaten Nederlandse taalkennis. <https://www.kuleuven.be/english/application/lang/certificaten-nl> (15 februari 2023)

Lesmateriaal Nederlands. 10 december 2018. Man over Woord s01e02. <https://www.youtube.com/watch?v=1H4yT0YMWog> (18 maart 2023)

Lesmateriaal Nederlands. 10 december 2018. Man over Woord s01e02. <https://www.youtube.com/watch?v=dml7Z1onzao> (28 april 2023)

Merckpoel, Linde. 20 december 2021. WIE HELPT JENS OM ZIJN DROOM WAAR TE MAKEN? https://www.youtube.com/watch?v=JAKAqL2W_1E (19 maart 2023)

MNMbe. 20 maart 2019. Dorianne in bad met Julie Van den Steen. <https://www.youtube.com/watch?v=zSagaDp2DnE> (19 maart 2023)

Pasau, Fabienne. 10 september 2018. Pourquoi des élèves français sont-ils scolarisés en Flandre occidentale ? <https://www.rtbf.be/article/pourquoi-des-eleves-francais-sont-ils-scolarises-en-flandre-occidentale-10015197> (15 februari 2023)

Staes, Niel. 4 oktober 2019. "Da gaade gij ni bepale, he. Da gaade gij ni bepale." roept de nieuwe Minister-President naar het #VlaPar. #VillaPolitica. <https://twitter.com/NielStaes/status/1180037307027673088?lang=en> (19 maart 2023)

Studio Brussel. 12 november 2018. GIRLS TALK : Kinderen zijn kleine fuckers [S02E05]. https://www.youtube.com/watch?v=B0_M2eq4hjM (19 maart 2023)

Team Taaladvies. klagen (vervoegen). <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/klagen-vervoegen> (15 mei 2023)

Team Taaladvies. moest / mocht / als. <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/moest-mocht-als> (15 mei 2023)

Team Taaladvies. standaardtaal, tussentaal en dialect (taalkundige termen). <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/standaardtaal-tussentaal-en-dialect>

- taaladvies/taaladviezen/woordgebruik/standaardtaal/standaardtaal-tussentaal-en-dialect-taalkundige-termen (15 februari 2023)
- Team Taaladvies. werkwoordelijke eindgroep (taalkundige term).
<https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/werkwoordelijke-eindgroep-taalkundige-term> (15 februari 2023)
- Team Taaladvies. zeggen (vervoegen). <https://www.vlaanderen.be/team-taaladvies/taaladviezen/zeggen-vervoegen> (15 mei 2023)
- Throwback THUIS. 15 april 2021. Thuis seizoen 12 aflevering 2153.
<https://www.youtube.com/watch?v=-JFpq2K7IW8> (19 maart 2023)
- UGent. 2014. De dialecten in de zuidelijke Nederlanden.
<https://www.dialectloket.be/tekst/dialectologie/dialecten-in-de-zuidelijke-nederlanden/> (16 juli 2023)
- UGent. 2014. Kenmerken van tussentaal.
<https://www.dialectloket.be/tekst/tussentaal/kenmerken-van-tussentaal/> (15 april 2023)
- UGent. 2014. Sociolinguïstiek.
<https://www.dialectloket.be/tekst/sociolinguïstiek/sociolinguïstiek/> (18 maart 2023)
- Vlaanderen Agentschap Integratie & Inburgering. Inburgering. <https://www.integratie-inburgering.be/nl/inburgering> (15 februari 2023)
- Vlaanderen Onderwijs en vorming. Onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen (OKAN).
<https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/ondersteuning-voor-leerlingen/onderwijs-voor-leerlingen-met-specifieke-noden/onthaalonderwijs-voor-anderstalige-kinderen-okan> (15 februari 2023)
- vrt max. 2022. Roomies. <https://www.vrt.be/vrtmax/a-z/roomies/trailer/roomies-trailer/> (20 februari 2023)
- VRT 1. 16 februari 2016. Shit of mouse in het geschaafd Nederlands - Eigen kweek.
<https://www.youtube.com/watch?v=oyrspifE6v0> (18 maart 2023)
- VRT 1. 21 juni 2020. "Vroeger zou ik mij geschaamd hebben" | First dates.
<https://www.youtube.com/watch?v=F6--LkVZ4kM> (18 maart 2023)
- VRT 1. 3 januari 2021. "Hij bracht ons allemaal samen" | F.C. De Kampioenen.
<https://www.youtube.com/watch?v=QyA2uhZsz2E&list=PLIGGVXysjeKM0gBcbKLnmRrKGQStgLoOh> (19 maart 2023)
- VRT 1. 5 april 2021. Dertigers seizoen 3 - Aflevering 1.
<https://www.youtube.com/watch?v=5s0aYpr78Qw> (19 maart 2023)

VRT 1. 31 januari 2022. Philippe Geubels maakt moppen over mensen die geworsteld hebben met een verslaving | Taboe. <https://www.youtube.com/watch?v=tSebu0yn83E> (19 maart 2023)

VRT1. 18 februari 2022. Op kot: "Herexamens of niet.. Vakantie: let's go!". <https://www.youtube.com/watch?v=qC-1EWSiH5k> (19 maart 2023)

VRT 1. 20 september 2022. Down the road: De groep gaat raften. <https://www.youtube.com/watch?v=sUjeDG1hBGg> (19 maart 2023)

VTM. 26 maart 2014. "Dat is voor biologie..." | Familie | VTM. https://www.youtube.com/watch?v=29sCAHP_39c (19 maart 2023)

Wereldomroep Archief. 7 december 2007. Nederlands en Vlaams zijn verschillende talen (1). <https://www.youtube.com/watch?v=7z8so8fV4Ao> (20 maart 2023)

Woordenboek

De Dikke Van Dale. 2023. Van Dale Lexicografie. <https://pakket67.vandale.nl/>

Corpus

Corpus Hedendaags Nederlands.

<https://discovery.clarin.eu/feed/edugain/discojuice?entityID=https%3A%2F%2Fportal.clarin.inl.nl%2F&return=https%3A%2F%2Fportal.clarin.inl.nl%2FShibboleth.sso%2FLogin%3FSAMLDS%3D1%26target%3Dss%253A823d5a7db61d5689a020afbe977a37978d99f0ef4ac19aa946bfded869b00714>

Bijlagen

Bijlage 1 - Brief

Presentatietekst

Mijn naam is Gatien Ricourt, ik zit in master 2 Moderne Talen en Literatuur (Engels en Nederlands), studierichting didactiek, aan de Universiteit van Luik.

Naar aanleiding van mijn scriptie (Promotor: Prof. Julien Perrez) onderzoek ik het effect van de Vlaamse informele spreektaal in het leerproces van anderstalige leerders van het Nederlands. De activiteit van vandaag bestaat uit drie delen. Eerst ga ik je vragen om een algemene vragenlijst in te vullen. Dan zal ik een interactieve module geven over de voornaamste regels van de Vlaamse informele spreektaal uitleggen. Vervolgens zal je je indrukken meedelen over de inhoud van de spreekbeurt en tenslotte ga je beslissen over de leerrelevantie van bepaalde kenmerken.

Beide vragenlijsten zijn bedoeld om gegevens te verzamelen over je ervaring met het leren van deze informele taal, dus er zijn geen goede of foute antwoorden. Ik ben echt geïnteresseerd in jouw mening en gevoelens. Ook al heb je geen belangstelling voor informele taal, is je deelname toch relevant om de plaats van informele taal bij leerders van het Nederlands beter te begrijpen.

De pre-module vragenlijst is verdeeld in 2 secties (algemene inlichtingen en taalvragen) en bestaat uit 7 vragen, die maximaal 10 minuten in beslag nemen. De vragenlijst na de module is vooral bedoeld om erachter te komen hoe relevant bepaalde kenmerken zijn voor anderstalige leerders van het Nederlands. De antwoorden zijn anoniem en vertrouwelijk: ze zullen alleen gebruikt worden in het kader van mijn scriptie en dus geanalyseerd worden door mezelf, mijn promotor en de twee lezers.

Heb je interesse voor de resultaten van het onderzoek? Aarzel dan niet om een mailtje te sturen naar gatien.ricourt@student.uliege.be.

Ik bedank je bij voorbaat voor de actieve deelname, die mij bij mijn scriptie van onmisbaar belang zal zijn.

Gatien Ricourt

Master 2, LLM, didactique, ULiège.

Bijlage 2 – Invulmateriaal (pretest)

Vragenlijst over algemene inlichtingen en taalkundige vragen

Algemene inlichtingen

- 1 Hoe oud ben jij? _____ jaar oud
- 2 Wat is je moedertaal? _____
- 3 Heb je minstens enkele weken in Vlaanderen doorgebracht als Erasmus- of taaluitwisselingsstudent(e)?
Noteer hier het aantal weken of maanden: _____ weken/maanden*
- 4 Studierichting? _____ TRAD / LLM*
*(*schrap wat niet past)*

Taalkundige vragen

- 5 In welke mate kan je Vlaamse L1-sprekers van het Nederlands in informele situaties (op straat, aan de koffiemachine, op het werk) begrijpen? Kruis aan.

o	o	o	o	o	o
Niet van toepassing*	zeer slecht	slecht	noch slecht, noch goed	goed	zeer goed

(*Je hebt de informele spreektaal nog nooit meegemaakt, noch op de radio noch in series)

- 6 Hoe heet de informele spreektaal die je in Vlaanderen tegenkomt? _____
- 7 Benoem tussen drie en vijf elementen die volgens jou niet-standaardtalig zijn en in Vlaanderen gebruikt worden.
 - 1 _____
 - 2 _____
 - 3 _____
 - 4 _____
 - 5 _____

Bijlage 3 – Schermafdrucken uit de slideshow over de tussentaal

4. Kenmerken van de tussentaal

4.1. Fonologie

Tussentaal
Standaardtaal

(Sutter 2017: 143-144)

- Regionale klanken
 - West-Vlaanderen + sommige gebieden van Oost-Vlaanderen
 - *g* als *h* uitgesproken (bv: Gent → [h]ent)

Ik ben van Gent. Evergem, die kanten.

("Vroeger zou ik mij geschaamd hebben" | First dates)

⚡ Dit is tussentaal met een West/Oost-Vlaams accent.

17

4. Kenmerken van de tussentaal

4.2. Morfologie

Tussentaal
Standaardtaal

(Sutter 2017: 143-144)

- Niet-standaardtalige pronomina:
 - ikke, ekik
 - ge, gij, **u**, **uw** *possessieve vorm*
 - objectsvorm en reflexieve vorm*
 - Ge moet **u**geen zorgen maken. *reflexieve vorm*
 - Ik heb **u**gebeld. *objectsvorm*
- ik
- je, jij, **ie**, jouw
- Je moet **ie**geen zorgen maken.
- Ik heb **ie**gebeld.

⚡ De aanspreekvorm *gij* is een kenmerk uit het Brabantse dialect (Tier 2021: 32)

	Tussentaal	Standaardtaal
Subjectsvorm	ge, gij	je, jij
Objectsvorm	u	je
Reflexieve vorm	u	je
Possessieve vorm	uw	jouw

⚠ Dat lijkt de beleefdheidsvorm "u" te zijn maar eigenlijk hoort die bij de informele vorm "ge/gij"! (Ooms 2020)

20

4. Kenmerken van de tussentaal

4.3. Syntaxis

⚡ De tussentaal is aanwezig in dialogen in leesboeken.

ERK → B1

Winnen

Wablieft *Ik weet nog altijd niet hoe ik zo stom heb kunnen zijn om ooit met u te trouwen.*

'Hilda, ga zitten en kalmeer.'

Vader stond nu recht, midden in de grote plas. Eén been nog half wit van het scheerschuim. En met een bloedspoor erop.

'Ge kunt' ierkant de pot op', zei zij. Riep zij. En ook: 'Ik wist dat **gij** geen koers op een propere manier kunt winnen. Nog in geen honderd jaar.'

En ook: **Gij** zijn een bedrieger, een klijke bedrieger! In al wat ge doet en zelfs in wat ge niet doet. **Ge** hebt geen enkele rechte kant.'

En ook: 'Ik weet nog altijd niet hoe ik zo stom heb kunnen zijn om ooit met u te trouwen.'

Als moeder kwaad was, kon ze sneller spreken dan een omroeper bij een koers.

Ze sloeg de deur met een luide klap dicht. Ook in de gang riep ze nog van alles. Daarna sloeg ze ook de voordeur dicht. Zo hard dat de kopjes en de borden in de kast rinkelden.

En overal in de kamer lagen roze bloemen. Op de tafel, op het tapijt, op de schouw. Er hing er zelfs één aan de luster.

"Ideaal voor beginnende volwassen lezers."
<https://www.wablieft.be/nl/boeken>

18 32

Bijlage 4 - Invulmateriaal (posttest)

Vragenlijst over de leerrelevantie van de tussentaal kenmerken

- 1 Duid aan in welke mate je de basismodule leerrijk hebt ervaren op de schaal van 1 (*helemaal niets geleerd*) tot 10 (*heel veel geleerd*) hieronder:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

- 2 Vind je dat de Vlaamse tussentaal deel moet uitmaken van het leerplan in de volgende onderwijstypes?

Onderwijstype		Waarom (niet)?
Middelbaar onderwijs (4 ^{de} / 5 ^{de} / 6 ^{de} jaar) :	ja / nee	
Hogeschool	ja / nee	
Universiteit (hoorcolleges)	ja / nee	
Universiteit (conversatielessen)	ja / nee	

- 3 Denk terug aan de fonologische, morfologische, syntactische en lexicale kenmerken uit de basismodule. Welke kenmerken¹ van de tussentaal moeten aandacht krijgen in het leerproces van het Nederlands? Duid aan met behulp van de schaal 1 (*niet zo veel aandacht*) 5 (*heel veel aandacht*) in de tabel:

		(niet belangrijk)		(heel belangrijk)		
		1	2	3	4	5
Fonologie						
A	Procopie (<i>eb ipv heb</i>), apocope (<i>wa ipv wat</i>), syncope (<i>as ipv als</i>) en proclise (<i>z'is ipv ze is</i>)					
B	Regionale klanken: West-Vlaanderen (en sommige gebieden in Oost-Vlaanderen): de <i>g</i> die als <i>h</i> wordt uitgesproken					
Morfologie						
C	Ge, gij, u, uw (<i>objectsvorm, reflexieve vorm en possessieve vorm</i>)					
D	Em (<i>accusativisme; Wanneer komt 'm?</i>)					
E	Adnominale flexie (<i>den auto, ne man, zijn hond</i>)					
F	Clitische vormen (<i>zijde ipv ben je</i>)					
G	Niet-standaardtalige diminutieven (<i>boekse ipv boekje</i>)					
Syntaxis						
H	Speciale werkwoordsvormen (<i>ge moogt ipv je mag</i>)					
I	Subjectverdubbeling (<i>Ik eb ekik da nooit gewild</i>)					
J	Dubbele negatie (<i>Ik hoor nie goe nie meer</i>)					
K	Expletief dat (<i>Ik weet niet waarom dat hij zoiets gedaan heeft</i>)					
Lexicon						
L	Verschillende regionale en/of informele elementen					

¹ In een niet-academische context en in conversatielessen zou de nadruk van de kenmerken eerder liggen op het beschrijven van de verschijnselen dan op de benamingen *procopie, clitische vormen,...*

4 Ben je ooit in een miscommunicatiesituatie met een L1-spreker terechtgekomen omdat je niet helemaal begreep wat je gesprekspartner probeerde te zeggen? Kan je daar iets over vertellen?

5 Heb je een algemene opmerking over het belang van de tussentaal in het leerproces van het Nederlands?

Bijlage 5 – Overzicht kenmerken (studenten)

	Kenmerk	aantal		gegeven voorbeelden
		Absolute	Relative	
T u s s e n t a a l	Fonologie			
	apocope	7		altij(d), wa(t), moe(t), ma(ar), goe(d) (2x), nie(t)
	proclise	1		da's
	regionale klanken	1		huus (huis)
	Totaal	9	24.32%	
	Morfologie			
	verkleinvorm op -ke	6		"-ke" aan het einde van woorden (3x), manneke, hopeke, Romaneke
	verkeerde lidwoorden	1		die (ipv dat/dit)
	niet-standaardtalig pronomina	6		gij (6x)
	accusativisme	1		hem is 22 jaar oud.
	Totaal	14	37.84%	
	Syntaxis			
	speciale werkwoordsvormen	6	16.22%	zijt, zijde gij?, zeit, kloeg (ipv klaagde), gebruik van moest ipv mocht (x2)
	Lexicon			
lexicon	3		poepen (seks gerelateerd), Vlaamse woorden die deel uitmaken van dialecten, poembak	
stopwoorden	5		amai (4x), ça va	
Totaal	8	21.62%		
Algemeen totaal	37			
A N	Standaardtaal (NL+BE)			
	Fonologie	1		als ze de woorden niet volledig uitspreken
	morfologie: verkleinvorm -je	3		Lilou --> Liloutje, -je, voorvoegsel super
	lexicon	21		Franse/Latijnse/Engelse uitdrukkingen (per se, merci, c'est la vie), vruchtsap (voor sinaasappelsap), ik moet af (ipv ik moet uitstappen > kortere zinnen), goeiemorgen ipv goedemorgen, anglicismen (5x-team), ik heb het moeilijk, beroep doen op (ipv een beroep doen op), hoei, hoi (2x), speciale uitdrukkingen (ik heb het), leenwoorden (2x), voilà (2x),
	Total	24		
N N	Standaardtaal (NL)			
	lexicon	2		pinnen (2x)
B N	Standaardtaal (BE)			
	lexicon	3		bancontact (x2), kot
	speciale werkwoordsvormen	1		zegde
		4		
	Niet-aanvaardbaar			
	syntaxis	2		dat je het heeft gedaan, geen inversie voor vragen